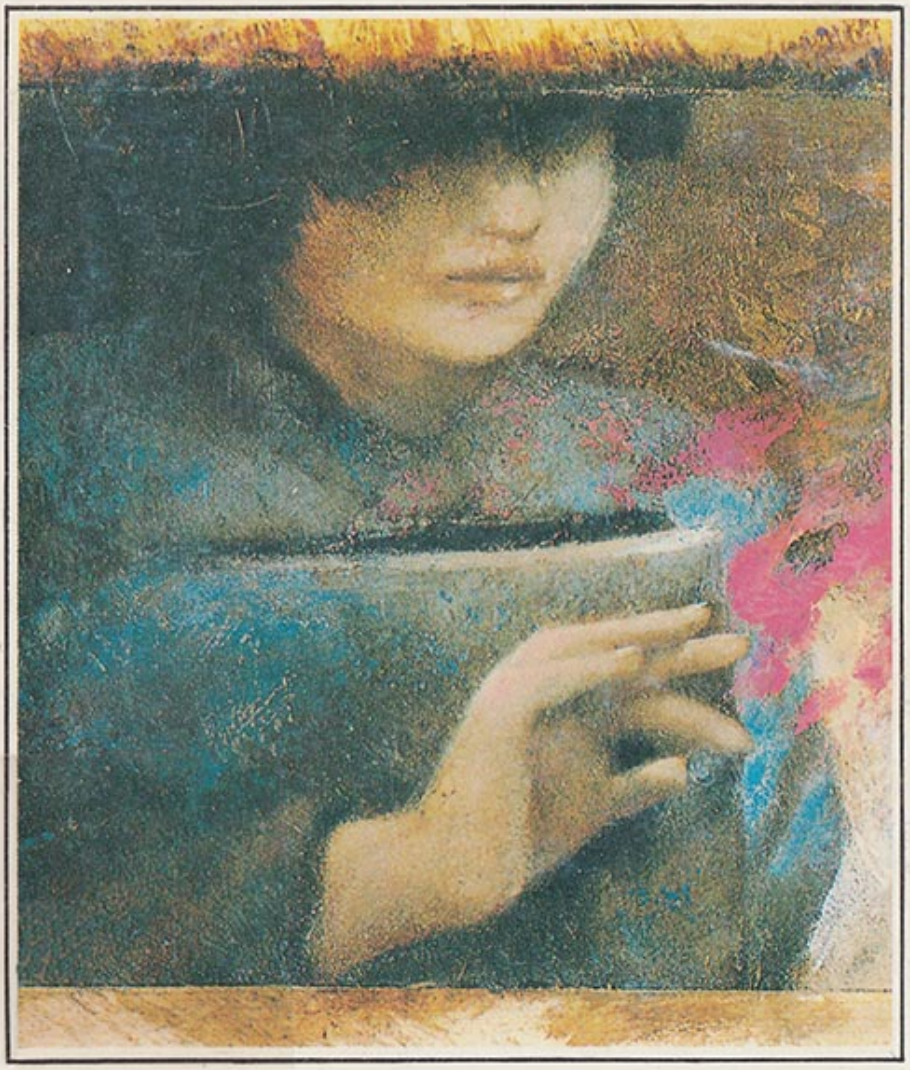
KUM ÇOCUK

Tahar Ben Jelloun

Türkçesi
NECLÂ IŞIK

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap 1989 yılında İstanbul'da ÖZAL Basımevi'nde
dizilmiş ve basılmıştır (Tel: 520 60 58)

KUM ÇOCUK

Tahar Ben Jelloun

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Babıali Caddesi, No: 19, kat: 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 528 61 13 - 513 51 88

Özgün adı
L'enfant de sable

© Editions Du Seuil — Onk Ajans Ltd. Şti.
Can Yayınları (1988)

1

Erkek

Önce, geçmişte kalan uykusuzlukların derinleştirdiği yara izlerine benzer dikey kırışıklarla uzamış, tıraşsız, zamanın işlediği şu yüz vardı. Yaşam —hangi yaşam? Unutuşun oluşturduğu garip bir görünüm— onu hırpalamış, türlü zorluklarla önüne dikilmiş, üstelik onu rahatsız etmiş olmalıydı. Bu yüzde derin bir yarayı okumak ya da tahmin etmek mümkündü. Beceriksiz bir el hareketi, uzun süren bir bakış, dikkatle inceleyen ya da kötü niyetli bir göz, bu yarayı yeniden açmaya yeterliydi. O gün ışığına çıkmaktan kaçınıyor, gözlerini koluyla kapatıyordu. Güneş ışığı, lamba ışığı ya da dolunay ışığı, onu rahatsız ediyordu: Üstündekileri sıyırıp onu çırılçıplak ortada bırakıyor, derisinin altına dek sızıyor ve orada utancı ya da içe akıtılmış gözyaşlarını ortaya çıkarıyordu. Bu ışığın, maskelerini yakacak bir alev gibi, kendisiyle başkaları arasında gerekli uzaklığı koruyan etten perdeyi yavaş yavaş açacak bir bıçak gibi, bedeninin üstünden geçtiğini hissediyordu. Onu öteki insanlardan ayıran, koruyan bu yüzey, bir gün ortadan kalkarsaydı ne olurdu hali acaba? Merakla, kötü gözle ve hatta inatçı bir hınçla peşine düşmekten bıkmayanların kolları arasına, hiç savunmasız atılmış olacaktı: öteki insanlar, otoriter ve gizemli varlığı ile kendilerini rahatsız eden bir yüzün suskunluğundan ve zeki oluşundan hoşlanmıyorlardı.

Işık onu soyuyordu. Gürültü ise deli ediyordu. Üst katta, terasa bitişik bu odaya çekildiğinden beri, dış dünyaya katlanamıyor, ilişkisini haftada bir kez kapıyı Malika'ya açarak sürdürüyordu. Malika, ona yemeğini, mektuplarını ve portakal çiçekleriyle dolu bir kâse getirirdi. Aileden biri sayılan bu yaşlı kadını çok seviyordu. Hem saygılı, hem de yumuşak huylu biriydi; hiç soru sormazdı ona; herhangi bir suçluluk duygusu bağlıyor olmalıydı ikisini birbirine.

Gürültüler. Ya çığırtkan cırtlak, ya da kısık boğuk insan sesleri. Pis pis gülüşmeler, radyoların ağlayıp sızlayan şarkıları. Avluda devrilen su kovalarının gürültüleri. Kör bir kediye ya da delilerin, bir de hayvancıkların tuzaktan tuzağa düştükleri ara sokaklarda, yolunu izini yitirmiş üç ayaklı bir köpeğe işkence eden çocukların sesleri. Dilencilerin yakınmaları ve ağlayıp sızlanmaları. Berbat bir ses kaydıyla milleti namaza çağıran ve günde beş kez hoparlörden yayımlanan keskin ezan sesi. Namaza çağırmaktan çok isyana teşvik eder gibiydi. Kentten yükselen ve oracıkta, tam odasının bulunduğu yerin birazcık üstünde bekleyen bir yığın insan sesi ve şamata, gürültü; rüzgârın onları dörtbir yana dağıttığı ya da güçlerini kısıp azalttığı anlar.

Bu tür sayrılı duyarlılığını geliştirmişti; çok duyarlı ve uyanık bedeni en küçük sarsıntıda bile bu uyarıları yakalayıp algılıyor ve bunları o derecede canlı tutuyordu ki, güçlükle uyuyor ya da hiç uyuyamıyordu. Onda beş duyu pek öyle düşünüldüğü gibi körelmiş filan değildi, tersine çok daha güçlenmiş, aşırı duyarlı, etkin bir duruma gelmiş, aralıksız çalışmaktaydı. Duyular gelişmiş ve yaşamın altüst ettiği yazgının da yakından saptırdığı bu bedenin her yanını kaplamıştı.

Koku alma duyusu, kokuların hepsini bir bir topluyordu. Burnu bütün kokuları, yakınında olmayanları bile ona kadar getiriyordu. Kendisi de bir körün

burnuna, henüz soğumamış bir cesedin işitme ve bir kâhinin görme duyularına sahip olduğunu söylüyordu. Yaşantısı bir aziz yaşantısı olmamıştı, ama öyle olabilirdi; daha yapacak çok işi olmamış olsaydı.

En üst kattaki odaya çekildiğinden beri kimse onunla konuşmaya yeltenmiyordu. Uzun zamana gerek duyuyordu, elini ayağını toparlaması, geçmişine bir düzen vermesi, çevresindekilerin son zamanlarda kendisi hakkında edindikleri korkunç görüntüyü düzeltmesi, ölümünü inceden inceye ayarlaması ve her şeyini yazdığı, içini döktüğü gizlerini yazdığı güncesine —belki de yalnız bir tek giz— olduğu gibi aktarması, anahtarlarının yalnızca kendisinde olduğu bir öykünün taslağını hazırlamak için belki de aylar gerekiyordu.

Kalın ve kalıcı bir sis tabakası ağır ağır onu kuşku dolu bakışlardan, yakınlarının ve komşularının kapı eşiklerinde sarfettikleri kötü sözlerden koruyordu. Bu beyaz tabaka onu kaygı ve tasalardan kurtarıyor, uykuya hazırlıyor, düşlerini besliyordu.

İnzivadaki durumu, zaten ailesinin umurunda değildi. Onun derin bir sessizliğe gömüldüğünü ya da ani öfkelere kapıldığını, özellikle de haksız yere öfkelendiğini görmeye alışmışlardı. Kendisiyle ailesinin öbür bireyleri arasına anlatılmaz türden bir şeyler yerleşiyordu. Onun haklı nedenleri olabilirdi, ama bunu yalnızca kendisi açıklayabilirdi. İçinde yaşadığı dünyanın kendisine ait olduğuna karar vermişti; annesininkinden de, kızkardeşlerininkinden de üstün, ne olursa olsun farklı bir dünyaydı bu. Üstelik, anne ve kızkardeşlerinin birer dünyaları olmadığını düşünüyordu. Çok bir şey istemeksizin, onun buyrukları, yasaları ve istekleri doğrultusunda her şeyi yüzeysel olarak yaşıyorlardı. Aralarında gerçek anlamda konuşmasalar da, bedenine, el kol hareketlerine, kendisini neredeyse çirkinleştirecek olan çok sayıda tik nedeniyle yüzünün uğradığı değişime söz geçiremediğin-

den inzivaya çekilmek zorunda kaldığını tahmin etmiyorlar mıydı? Bir süredir benimsediği tutum, otoriter bir erkeğin, büyük evin tartışmasız reisinin, babasının yerini almış olan ve yuvasını en ince ayrıntısına kadar düzene koyan bir erkeğin tutumu değildi ki.

Sırtı hafifçe kamburlaşmış, omuzları eski görünümünü yitirmişti; daralmış ve eski dirilikleri kalmamış olan bu omuzlar bir sevgilinin başını yaslayacağı ya da bir dostun elini üstüne koyacağı türden değildiler. Sırtının üst kısmında, anlatılması zor bir ağırlık duyuyor, dik durmaya ya da geriye yatık durmaya çabalayarak yürüyordu. Ayaklarını yerde sürüyor, bedenini toparlamaya çalışıyor, ona bir an bile rahat vermeyen tiklerin mekanizmasıyla içten içe savaşıyordu.

Durumu, ortada böylesi bir evrimi akla getirebilecek hiçbir ipucu yokken, aniden bozulmuştu. Uykusuzluk, gecelerini altüst eden sıradan bir durumdu; öylesine sık görülen, öylesine giderilmez bir bozukluktu ki. Ama bedeniyle kendisi arasında bir kopukluk, bir tür kırıklık olduğundan beri yüzü yaşlanmış, yürüyüşü bir sakatın yürüyüşüne dönüşmüştü. Ona kala kala salt yalnızlığa sığınmak kalmıştı. Bu da ona önceki yaşamıyla ilgili bir durum saptaması yapmayı ve yüce sessizliğin egemen olduğu ülkeye yapacağı kesin yolculuğa hazırlanmayı sağlamıştı.

Kalp durmasından, beyin ya da bağırsak kanamasından gitmeyeceğini biliyordu. Yalnız derin bir keder, beceriksiz bir elin kendisinin üstüne bıraktığı bir tür melankoli, kuşkusuz uykudayken bitiriverecekti işini; yalnızca olağanüstü olan bir yaşamın, olağanüstü olan ve onca yıl ve deneyimden sonra sıradan bir gündelik yaşamın bayağılığına düşmeye katlanamayan bir yaşamın. Ölümü de yaşamı kadar yüce olacaktı; şu farkla ki, kendisi maskelerini yakmış

olacak, toprağa çırılçıplak, kefensiz öylece yatacak, toprak onu kendi kendisine kavuşturuncaya kadar yavaş yavaş elini ayağını kemirecek, bunu da kendisi için gerekli bir yük olan gerçek içinde yapacaktı.

İnzivadaki otuzuncu gününde, ölümün odasını kapladığını görmeye başlıyordu. Zaman zaman eliyle dokunuyor, yokluyor, daha erken olduğunu, yoluna koyması gereken âcil birtakım işlerin yarım kaldığını anlatmak ister gibi az ötesinde tutuyordu ölümü. Geceleri ölümü, dolanıp duran, tepkisiz, yorgun, ama hâlâ güçlü bir örümcek biçiminde canlandırıyordu kafasında. Onu böyle hayâl etmesi, bedenini iyice kasıyordu. Daha sonra güçlü —belki de metalsi— eller düşünüyordu. Yukarıdan gelecek ve korkunç örümceği yakalayacak, onun mekânından, işlerini bitirmesi için gereken zamanı çekip alacaktı. Şafak sökerken örümcek falan kalmıyordu. Yalnızdı, değerli eşyalarla çevriliydi, oturmuş, gece boyunca yazdığı sayfaları okuyordu. Uyku, öğlene varmadan bastırırdı.

Birgün Mısırlı bir ozanın, bir günce tutulmasını şöyle doğruladığını duymuştu: «Ne kadar uzaktan gelinirse gelinsin, yine de insan kendisinden geliyordur. Bir insanın, artık varolmadığını söyleyebilmesi için, bazan bir günce gerekli olur.» Kendi yazgısı da tıpkı böyleydi: artık olmaktan uzaklaştığı şeyi anlatmak.

Peki, kimdi o?

Bu soru, bir sıkıntı ya da bir bekleyiş sessizliğinin ardından ortaya atıldı. Anlatıcı, hasır üzerine bağdaş kurup oturmuştu. Dosyadan bir defter çıkarıp oradakilere gösterdi.

Giz oradaydı, bu sayfalar arasında hecelerle ve görüntülerle dokunmuştu. Ölmeden az önce emanet etmişti onu. Ölümünden ancak kırk gün sonra açacağıma yemin ettirmişti. Bu süre tümüyle ölme süresiydi, bizler için kırk günlük yas, onun içinse topra-

ğın karanlıklarına yapacağı kırk günlük yolculuk süresi.

Kırkbirinci günün gecesi defteri açtım ve cennet kokusu içinde kaldım. Öyle güçlü bir kokuydu ki, az daha soluksuz kalıp boğuluyordum. İlk tümceyi okudum ve hiçbir şey anlamadım. İkinci paragrafı okudum, yine hiçbir şey anlamadım. Bütün birinci sayfayı okuyunca ruhum aydınlanıverdi. Şaşkınlık belirtisi olan gözyaşlarım kendiliğinden süzülüyordu yanaklarıma. Ellerim nemlenmişti, kanım eskisi gibi dolaşmıyordu damarlarımda. O zaman bildim, eşi bulunmaz kitaba, kısa ve yoğun bir yaşamın icatettiği, uzun bir deneyim gecesinde yazılan, büyük taşların altında saklanan ve felâket meleği tarafından korunan gizlerin kitabına sahip olduğumu.

Bu kitap, dostlarım, ne elden ele dolaştırılır, ne de kimseye verilir. Onu masum insanlar okuyamaz. Ondan yayılan ışık oraya yanlışlıkla bakan hazırlıksız gözleri kamaştırır ve kör eder. İşte bu kitabı ben okudum, bu gibi insanlar için ben çözdüm. Sizler ona benim gecelerimi ve bedenimi aşmadan erişemezsiniz. Ben bu kitab'ım. Ben kendim gizlerin kitabı oldum; Onu okumanın bedelini yaşamımla ödedim. Sonuna varınca, aylar süren uykusuz gecelerden sonra bu kitabın bende canlandığını hissettim; çünkü yazgım böyle. Sizlere bu öyküyü anlatmak için bu defterin kapağını açmayacağım bile, çünkü bir kere her bölümünü ezberledim, ayrıca ihtiyatlı olmak gerekir.

Ey iyinin insanları! Birazdan gün batacak, karanlık başlayacak, ben kitabımla başbaşa kalacağım, sizler de sabırsızlıkla... Bakışlarınızda dolaşan şu tehlikeli huzursuzluktan kurtulun. Sabırlı olun; sorunun tünelini bizimle birlikte kazın ve beklemeyi bilin, tümcelerimi değil —zaten kazılmış onlar— denizden ağır ağır yükselecek olan ve zamanın sesini ve kırdığı şeyi duyurup sizleri kitabın yoluna sokacak olan şarkıyı bekleyin. Bilin ki bu kitabın, en azından iki metre

genişliğinde ve dal gibi ince, güçlü kuvvetli, en az üç adam boyu yükseklikte bir duvara açılmış yedi kapısı var. Yeri geldikçe bu kapıları açmanız için size anahtarları vereceğim; gerçekte bu anahtarlar sizde, ama bunu bilmiyorsunuz, bilmiş olsanız bile onları çevirmeyi bilemezsiniz, sonra hangi mezartaşının altına gömeceğinizi de.

Şimdilik bu konuda yeterince bilginiz var. Gökyüzü tutuşmadan önce ayrılsak iyi olur. Yarın yine gelin, tabii *Gizler Kitabı* hâlâ kafanızdaysa.

Kadınlar ve erkekler sessizce kalktılar yerlerinden, tek söz etmeden meydandaki kalabalığa karıştılar. Anlatıcı, pöstekiyi dürdü, divitlerini ve mürekkep hokkasını küçük bir torbaya yerleştirdi. Deftere gelince, onu kara bir ipek kumaşa özenle sardı, sonra da dosyasına koydu. Gitmeden önce küçük bir çocuk, eline kara bir somunla bir zarf tutuşturdu.

Ağır ağır yürüyerek meydandan ayrıldı ve alacakaranlığın ilk ışıkları içinde yitip gitti.

2

Perşembe Kapısı

İyi'nin dostları! Bilesiniz ki burada dairesel bir yolda, belki de bir gemide nereden geçeceğimizi bilemediğim bir deniz yolculuğu için sözün gizi tarafından biraraya getirilmiş bulunuyoruz. Bu öyküde geceden bir şeyler var; karanlık, ama görüntü yönünden zengin; bir ışığa açılıyor olmalı, incecik, yumuşacık; şafakla birlikte bizler kurtulmuş olacağız, bir gece daha yaşlanmış, uzun ve ağır bir gece boyunca yarım yüzyıl, ve anılar yuvası belleğimizin beyaz mermer avlusuna saçılmış birkaç beyaz kâğıt yaprak... Aranızdan bazıları bu yeni yuvada oturmayı, en azından bedenleri ölçüsünde bir yer kaplamayı deneyecek. Biliyorum, girişimleri unutulmayacak kadar büyük olacak: unutuş, tertemiz suları olan bir çeşmedir, ne olursa olsun yaklaşmamak gerek, susasanız bile. Çünkü bu öykü de bir çöldür. Yakıcı kumlarda yalınayak yürümek gerekecek, yürümek ve susmak, ufukta beliren, göğe doğru yükselen vahalar olduğuna inanmak; yürümek, ama başdönmesine kapılıp da geri dönmemek gerek. Adımlarımız yolumuzu belirler, bizler ilerledikçe; ardımızda hiçbir iz bırakmazlar; yalnızca boşluk, uçurum, hiçlik. O zaman hep ileriye bakacağız ve ayaklarımıza güveneceğiz. Ayaklarımız bu öyküye aklımızın erebileceği bir uzaklığa götürecek bizi. Şu an, biliyorsunuz ki ne kuşku var,

ne de alay bu yolculukta. Yedinci kapıya vardığımızda İyiliğin gerçek insanları olacağız. Bu bir serüven mi, yoksa bir sınama mı? Hem o, hem öbürü diyeceğim. Benimle gelenler bağlılık andı için sağ ellerini kaldırsınlar. Ötekiler başka öykülere, başka anlatıcılara gidebilirler. Ben lâf olsun diye öykü anlatmıyorum. Bunlar bana gelen, bana yerleşen ve beni değiştiren öyküler. Bedenimin çok yüklü bölümlerini rahatlatmak ve yeni yeni öyküler kapmak için bunları bedenimden çıkarmam gerek. Sizlere ihtiyacım var. Sizleri kalkıştığım yeni girişime ortak ediyorum. Sırtlanmışım sizleri ve gemiyi. Her durak, susma ve düşünme için kullanılacak. Dua ve tapınma yok, ama büyük bir inanç var.

Bugün birinci kapıya giden yola giriyoruz. Perşembe Kapısı. Neden bu kapıyla başlıyoruz ve niye böyle adlandırılmış? Perşembe, haftanın beşinci günü, yani değiştokuş günü. Bazıları bugünün alışveriş günü olduğunu söyler, dağlılar ve ovalardan gelen köylülerin kente akın edip dibinde haftalık ürünlerini sattıkları kapı bu. Belki de doğru, ama ben bunun bir çakışma, bir rastlantı sorunu olduğunu söylüyorum. Ama ne önemi var. Uzaktan gözümüze çarpan bu kapı gözalıcı ve gösterişli. Görkemli. Ağaç işlemeleri ellibeş sanatçının elinden çıkmış, üstünde de birbirinden farklı beşyüzden çok motif göreceksiniz. Demek ki bu ağır ve güzel kapı, kitabın da giriş yeridir, öncelikli bir yere sahiptir. Giriş ve geliş. Giriş ve doğuş. Kahramanımız bir perşembe sabahı doğdu, birkaç gün gecikmeyle geldi dünyaya. Annesi daha pazartesiden hazırdı doğuma, ama perşembeye kadar onu karnında tutmayı başardı. Çünkü haftanın bu günü doğanlar erkek oluyordu. Ahmed olsun adı. Çok yaygın bir ad. Ne? Kemais mi olsun diyorsun? Ne önemi var. Peki, öyküyü sürdürüyorum: Ahmed güneşli bir günde dünyaya geldi. Babasına göre o gün gökyüzü kapalıydı, göğe ışığı Ahmed getirdi. Olsun,

kabul! Uzun bir bekleyişin ardından geldi işte. Şanslı biri değildi babası; uzaklardan gelen ağır bir uğursuzluğun yaşamına çöktüğüne inanmıştı: yedi doğumda yedi kızı oldu. Ev tam on kadın tarafından işgal edilmiş durumdaydı, yedi kız, anne, Ayşe teyze ve yaşlı hizmetçi kadın Malika. Uğursuzluk zamanla yayılan bir mutsuzluk kadar büyüdü. Baba, bir kızın yeteceği kanısındaydı. Yedi tanesi çoktu, üstelik acıklıydı. Kaç kez İslâmdan önceki dönemlerde kız çocuklarını diri diri gömen Arapların öyküsünü anımsadı. Bu felâketten kurtulamayacağına göre, kin duymuyordu onlara, hayır, ama kayıtsızdı kızlara karşı. Çoluk çocuğu olmayan biri gibi yaşıyordu kendi evinde. Onları unutmak, gözönünden kovalamak için her şeyi yapıyordu. Sözgelimi, adlarını ağzına bile almıyordu. Anneyle teyze ilgileniyorlardı onlarla. O ise yalnızlığı seçiyor, bazan da sessizce ağlıyordu. Utancın yüzüne çöreklendiğini, bedeninin lânetli bir tohumun tutsağı olduğunu ve kendisini kısır bir koca ya da bekâr bir erkek gibi gördüğünü söylüyordu. Kızlarından birinin yüzüne elini sürdüğünü anımsamıyordu bile. Onlarla kendisi arasına kalın bir duvar çekmişti; çaresiz ve neşesizdi. İki erkek kardeşinin alaylarına dayanamıyordu; her doğumda eve hediye olarak biri kaftan, öbürü küpeyle gelirlerdi, gülümseyen ve alaycı halleriyle sanki yine bir bahis kazanmışlar, sanki onlar ilenmişler gibi. Duydukları büyük sevinci açıkça gösteriyor, miras konusunda neler kuruyorlardı neler. Ey dostlarım, yandaşlarım, bilmiyor değilsiniz, dinimiz, ardında mirasçısı olmayan erkeğe karşı acımasızdır: Ölenin bütün varını yoğunu ya da malının mülkünün tamamına yakınını erkek kardeşler yararına elinden alır. Kızlara gelince, onlar mirasın yalnızca üçte birini alırlar. Demek ki bu yüzden erkek kardeşler, ağabeyin ölümünü, malvarlığının büyük bir bölümünü aralarında bölüşmek için beklemekteydiler. Korkunç bir kin vardı aralarında. O ise, yazgı-

sını değiştirmek için her yolu denemişti. Hekimlere gitmiş, hocalara, şarlatanlara, ülkenin her yanındaki üfürükçülere başvurmuştu. Karısını yedi gün yedi gece süreyle bir marabut zaviyesine bile göndermiş, kadıncağız orada kuru ekmek ve su ile yetinmişti. Üstüne dişi deve sidiği serpilmiş, sonra on yedi tür tütsünün küllerini denize savurmuştu. Gidip Mekke'de kalmış, dönüşünde üstüne muskalar, yazılı dualar takmıştı. Hindistan'dan ve Yemen'den gelen ender bitkileri kaynatıp kaynatıp içmişti. İhtiyar bir büyücü kadının hazırladığı tuzlu mu tuzlu, acının acısı bir sıvıyı içmiş, ateşi yükselmiş, dayanılmaz bulantılara, başağrılarına yakalanmıştı. Yıpranıyordu bedeni. Yüzü kırışıyordu. Zayıflıyor, sık sık bilincini yitiriyordu. Yaşamı bir cehenneme dönmüştü, kocası hiç hoşnut değildi, incinmiş gururu, kırılmış onuru ile kadını sarsalıyor, üstlerine çökülen lânetten onu sorumlu tutuyordu. Bir gün dövmüştü bile onu, son bir denemeye hayır dediği için. Bir ölünün elini çıplak karnında yukarıdan aşağıya dolaştıracak, sonra kadın, ölünün elini kaşık gibi kullanıp kuskus yiyecekti. Sonunda kabullenmişti tabii. Ey arkadaşlar, sizlere zavallı kadının bayıldığını, bütün ağırlığıyla ölünün soğuk bedeni üstüne düştüğünü söylemek gereksiz. Yoksul bir aile seçilmişti bu iş için; kör ve dişleri dökülmüş yaşlı dedelerini kaybeden komşulardı bunlar. Karşılık olarak da teşekkür yerine geçecek azbuçuk bir para vermişti kocası onlara. Kadın her tür özveriye hazırdı ve her gebe kalışında delice umutlar besliyordu. Ama her doğumda birdenbire bütün neşesi kaçıyordu. O da kızlarıyla daha az ilgilenmeye başlıyordu. Orada yanında oldukları için kızıyor, kendinden iğreniyor, kendini cezalandırmak için de karnına karnına vuruyordu. Kocası büyücünün söylediği gecelerde yatıyordu onunla. Ama bütün bunlar hiçbir işe yaramıyordu. Kız üstüne kız; kendi bedeninden nefrete kadar; yaşamını kapkara edene kadar... Her

doğum olayı tahmin ettiğiniz gibi çaresizlik, gözyaşları, öfke çığlıklarıyla karşılandı. Her ad koyma töreni, sessiz ve soğuk bir tören oldu, yası, bu yedi kez felâkete uğramış aileye bir çeşit yerleştirme biçimiydi bu. Öküz ya da hiç olmazsa bir dana filan kesecek yerine adam cılız bir keçi satın alır, kanını Mekke'ye doğru akıtırdı çok acele tarafından. Çocuğun adını çarçabuk, dudakları arasında kimsenin duyamayacağı biçimde mırıldanır, sonra ortadan kaybolur ve eve ancak birkaç gün orada burada dolaştıktan sonra dönerdi. Yedisinin de ad koyma törenleri az çok bu şekilde savuşturuldu. Ama sekizincisi için adam en ince ayrıntılara dek aylarca hazırlık yaptı. Artık üfürükçülere inanmıyordu. Doktorlar Allah'a bırakıyorlardı işi; büyücülerse açık açık sömürüyorlardı onu. Hocalar ve tekkeler suskunluklarını sürdürüyordu. İşte böylesi bir anda, tüm kapıların kapalı olduğu bir zamanda, yazgıyla alıp veremediği işini iyiye bağlamaya karar verdi. Bir düş gördü: evde her şey yerli yerindeydi, kendisi yatıyordu, ölüm ziyarete geldi onu; yüzü yeniyetme bir delikanlının ince yüzü gibiydi. Eğildi üstüne ve onu alnından öptü. Delikanlı şaşırtıcı derecede güzeldi. Yüzü sürekli değişiyordu. Ya biraz önceki genç adam, ya da hafif ve gittikçe küçülen bir genç kadın yüzü. Onu öpenin kim olduğunu bilmiyordu artık. Kesin bildiği tek şey, gençlik kılığında ve canlı görünse de, ölümün onun üstüne eğilmiş olduğuydu. Sabah olunca ölüm düşüncesini unuttu, yalnızca delikanlının yüzü kaldı gözünün önünde. Kimseye söz açmadı bundan, kendisinin de, bütün ailesinin de yaşamını altüst edecek düşünceyi olgunlaşmaya bıraktı. Mutluydu bu düşüncesinden, hangi düşünce? diyeceksiniz bana. Eh, izin verirseniz, dinlenmek için çekileceğim. Size gelince, yarına dek vaktiniz var umutsuzluğun kıyısındaki bu adamın, kahramanımızın doğumundan birkaç hafta önce aklına gelen dahiyane düşünceyi bulmanız için. Dostlar, İyiden yana

olanlar, yarın ekmek ve hurma getirin gelirken. Gün uzun olacak ve daracık sokaklardan geçeceğiz.

Gördüğünüz gibi, kervanımız ilk kapının yolunda biraz ilerledi. Görüyorum ki hepiniz yolculuk için azığınızı getirmişsiniz. Bu gece ben uyuyamadım. Ardımda hayaletler vardı, eziyet ettiler bana. Sokağa çıktım, ama sokakta sarhoştan, hayduttan başka şey görmedim. Beni soymak istedilerse de, bir şey bulamadılar. Şafak vakti eve döndüm. Öğlene kadar uyudum. Bu nedenle geciktim. Ama gözlerinizde endişe var. Sizleri nereye götürdüğümü bilmiyorsunuz. Korkmayın, ben de bilmiyorum. Yüzlerinizden okuduğum, bu giderilmemiş merak birgün giderilecek mi ki? Beni dinlemeyi siz istediniz, o halde, sonuna kadar izleyin beni... Neyin sonu? Dairesel sokakların başı sonu yoktur ki!

Adamın düşüncesi basit, ama gerçekleştirilmesi, tüm gücüyle elde tutulması zordu. Doğacak çocuk kızsa bile, erkek olacaktı! Kararı buydu, sarsılmaz bir karar, çaresiz bir saplanma. Bir akşam, gebe karısını yanına çağırdı. Önünde teras olan bir odaya kapandı onunla, sert ve ciddi bir sesle dedi ki: «Bugüne kadar yaşamımız aptalca bir bekleyişle geçti. Yazgıya sözlerimizle karşı çıktık ancak. Şanssızlığımız, mutsuzluğumuz demiyorum, bizden kaynaklanmıyor. Sen iyi bir kadınsın. Söz dinleyen uysal bir eş, ama yedinci kızdan sonra anladım ki bir tür sakatlık var sende: Rahmin erkek çocuk tutmuyor; öyle bir yapıda ki, vere vere —aralıklı sürelerle— dişiler veriyor. Senin elindense bir şey gelmiyor. Bir oluşum bozukluğu olmalı bu, karnındaki tohumun erkek evlat verme olasılığı taşıdığı her kez, beliren doğal olarak ve

senden habersiz kendini gösteren, bir konukseverlik eksikliği olmalı. Bu konuda sana kızamam. Ben de iyi bir erkeğim, seni boşamayacağım, ikinci bir kadınla evlenmeyeceğim. Ben de bu hastalıklı rahim üzerine, ısrarla gidiyorum. Onu sağlığına kavuşturan kişi olmak, düzenini, alıştığı şeyleri bozmak istiyorum. Meydan okuyorum işte. O bana bir erkek çocuk verecek. Onurum sonunda kurtulacak; herkes gururlandığımı görecek; yüzüme renk gelecek, suratım, kardeşleri olacak o açgözlülerin servetini yağmalamalarını ve sizleri yokluk içinde bırakmalarını engelleyerek artık huzur içinde ölebilecek bir adamın, bir babanın suratına benzeyecek. Sana karşı sabırlı davrandım. Çıkmazdan kurtulmak için bütün ülkeyi dolaştık. Çok öfkeli olduğum zamanlar bile kaba kuvvete başvurmamak için kendimi tutuyordum. Pek tabii kızlarına karşı, şefkatli olmayışımı başıma kakabilirsin. Onlar senin kızların. Adımı verdim onlara. Şefkat gösteremezdim, çünkü ben hiç istemedim onları. Onca istekle beklediğim şu erkek çocuk yerine yanlışlıkla onlar çıkageldi. Anlıyorsun şimdi neden artık onları görmek ve yazgıları konusunda canımı sıkmak istemediğimi. Seninle birlikte büyüdüler. Sahi, babaları olmadığını bilirler mi hiç? Ya da babalarının iyice kızmış yaralı bir hayaletten başka bir şey olmadığını? Doğumları birer yastı benim için. Ben de sekizinci doğum olayının bayram olmasına, törenlerin en büyüğü olmasına, yedi gün yedi gece sürecek bir sevinç olmasına karar verdim. Sen bir ana olacaksın, gerçek bir ana, bir prenses, çünkü bir erkek çocuk dünyaya getireceksin. Doğuracağın çocuk erkek olacak erkek, adı Ahmed olacak, kız olarak doğsa bile! Her şeyi ayarladım, düşündüm. Lala Radia'yı getireceğiz, yaşlı ebe Radia, bir, bilemedin iki yıl ya yaşar ya yaşamaz. Sonra gizimizi saklasın diye paralar vereceğim. Çoktan gidip konuştum onunla, o da bana aynı şeyi düşündüğünü söyledi.

Hemen anlaştık. Sen pek tabii ki bu gize hem kuyu, hem mezar olacaksın. Mutluluğun, yaşamın bile buna bağlı olacak bundan böyle. Bu çocuk erkek gibi karşılanacak, bu tatsız tuzsuz evi varlığıyla aydınlatacak, erkeklere özgü geleneklere göre yetiştirilecek. Ve doğal olarak aileyi ölümünden sonra o yönetecek, sizleri o koruyacak. Bu gizi üç kişi bileceğiz. Sonra iki kişi kalacağız, Lala Radia yaşlı ve bunak, yakında aramızdan ayrılır, daha sonra tek sen kalacaksın, çünkü ben senden yirmi yaş daha büyüğüm, herhalde senden önce giderim. Ahmed tek başına kalacak ve bu kadınlar evine hükmedecek, giz antlaşması yapacağız: sağ elini ver bana; parmaklarımız birleşsin, bu birleşmiş iki eli dudaklarımıza, sonra alnımıza dokunduralım, sonra da ölene dek sırrımızı saklayacağımız konusunda yemin edelim. Şimdi aptest alalım, önce dua edeceğiz sonra açık Kur'an üzerine el basıp yemin edeceğiz.»

Böylece antlaşma kitaba el basarak yapıldı! Kadının kabul etmekten başka yapacağı yoktu. Kocasının dediklerine her zamanki gibi kesin biçimde uydu, ama bu kez boyuneğişi, ortak girişilmiş bir eylem adınaydı. Sonunda kocası ile bir konuda suç ortaklığı yapıyordu. Yaşamı bir anlam taşıyacaktı; uzak ve kuşku duyulmaz denizlerde yolalacak olan gizemin gemisine binmişti.

Büyük gün, doğum günü geldi çattı. Kadın hâlâ küçük bir umut taşıyordu: belki de yazgısı artık gerçek bir sevinç yaşatacaktı ona, dalavera ve dolaplara gerek bırakmayacaktı. Ne yazık ki böyle olmadı! Yazgı, sözüne sadıktı ve inatçıydı. Lala Radia, pazartesiden beri evdeydi. Özenle hazırlıyordu bu doğumu, bunun bambaşka, belki de mesiek yaşamındaki son işi olacağını biliyordu. Herkes niye böyle kıpırtıdaydı, anlamıyordu kızlar. Lala Radia, onların kulaklarına bir erkek çocuk doğacağını fısıldadı. Sezgilerinde hiç yanılmadığını söylüyordu, bunlar

akılla mantıkla açıklanamayacak şeylerdi; çocuğun ana karnındaki hareketlerinden hissediyordu, bir erkek çocuk olabilirdi böyle kıpırdanan. Erkek özelliği olan bir sertlikte atıyordu tekmeleri! Kafaları karışmıştı kızların. Böyle bir doğum bu ailede her şeyi altüst edecekti. Tek söz etmeden birbirine baktılar, zaten yaşantılarında coşku verici bir şey yoktu ki. Belki de erkek kardeş onları sevmeyi becerebilirdi. Dedikodu çoktan mahalleyi ve ailenin geri kalan üyelerini dolaşmıştı: Hacı Ahmed'in oğlu olacaktı...

Şimdi dostlarım, zaman çok çabuk geçecek ve bizi bizden alacak. Seyirci değiliz bizler artık; hepimizi önünde sonunda aynı mezarlığa gömecek bu öyküye birlikte katılmış olduk. Bu, Allah'ın isteği, yalan ile kavrulacak. Bir derenin akış yönü değiştirilecek, dere kabaracak, ırmak olacak, kendi halindeki evi barkı sular basacak. Bizler, hayal dünyasının kıyıcığındaki o mezarlık olacağız. Korkunç görünümlü eller gelip ölüleri topraktan çıkaracak ve onları unutkanlık veren ender bir otla değiştirecekler. Ey dostlarım! Bizi birden aydınlığa boğan şu ışık kuşku yüklü, karanlıkları haber veriyor.

Sağ elinizi kaldırın ve söyleyeceklerimi tekrarlayın: hoşgeldin ey uzakların varlığı, yanlışlığın yüzü, yalanın masumluğu, gölgenin benzeri, ey, nicedir beklenen, istenen sen, yazgıyı yalancı çıkarmak için çağrıldın, sevinci getiriyorsun ama mutluluğu değil, çölde çadır kuruyorsun ama, rüzgârın evi o, sense küllerden bir servet, ömrün uzun olacak, ateşin ve sabrın denek tahtası. Hoşgeldin! Ey sen gün ve güneş! Kötülükten nefret edeceksin, senin iyilik yapıp yapmayacağını kim bilir?.. Hoşgeldin... Hoşgeldin!

Ne diyordum?

Bütün aile çağırıldı... Çarşamba akşamından

toplandılar Hacı Ahmed'in evinde. Ayşe teyze, deliler gibi koşuşuyordu. İki erkek kardeş, karıları, çocukları hepsi gelmişlerdi, endişeli ve sabırsızdılar. Yakın yeğenler ve hısım akraba da çağrılıydı. Lala Radia, Hacı'nın karısıyla odaya kapanmıştı. Kimseler onları rahatsız edemezdi. Zenci kadınlar mutfakta akşam yemeğini hazırlıyordu. Gece yarısına doğru inlemeler duyuldu: ilk sancılardı bunlar. Yaşlı kadınlar salavat getirip duruyorlardı. Hacı, sokağı arşınlıyordu. Kardeşleri, savaş konseyiydi sanki. Salonun bir köşesinde alçak sesle konuşuyorlardı. Çocuklar yemek yedikleri yerde uyuya kalmıştı. Gecenin sessizliği, sancı çığlıklarıyla bozuluyordu. Lala Radia tek söz etmiyordu. Sıcak su leğenleri hazırlıyor, kundak bezlerini yayıyordu. Hacı, ebe, bir de iki erkek kardeş dışındaki herkes uyuyordu. Şafak vakti ezan sesi duyuldu. Birkaç karaltı ayağa kalktı, uyurgezerler gibi namaza durdu. Kadın şimdi avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Zenci aşçı kadınlar ortalığı düzenlediler biraz, kahvaltı için çorba hazırladılar, doğum ve ad koyma töreni çorbası. Erkek kardeşler işe gitmek zorunda kaldılar. Çocuklar kendilerini tatilde sanıp evin girişinde oyuna daldılar. Sabah saat ona doğru, o tarihi perşembe gününün sabahı, herkes doğum odasının arkasındaki odada toplanmışken, Lala Radia kapıyı açtı ve sevinçle: 'li-li-li-li' seslerinin birbirine karıştığı bir çığlık attı, sonra soluğu kesilene dek yineledi: 'erkek, erkek, erkek...' Hacı, bu kalabalığın ortasına bir prens gibi çıkageldi, çocuklar elini öptü. Kadınlar, keskin 'li-li-li' seslerine ara verip övgü ve dua türünden sözler katarak karşıladılar: 'Allah'a emanet olsun... Güneş gibi doğdu... Karanlıkların sonu geldi... Allah büyüktür... Allah seninle olsun...'

Odaya girip kapıyı kilitledi Hacı, Lala Radia'ya bebeğin kundağını çözmesini söyledi. Tabii ki bu doğan da kız'dı. Karısı ağlamak için yüzünü kapamış-

tı. Hacı bebeği sol kolunda tutup, sağ eliyle örtüyü savurdu ve karısına şöyle dedi: «Ne diye ağlıyorsun? Sevinçtendir umarım! Bak, iyi bak,. erkek işte! Yüzünü saklamaya gerek yok? Gurur duymalısın... Onbeş yıldan sonra bana bir çocuk veriyorsun, bir erkek çocuk, bu ilk çocuğum benim, baksana ne güzel, minik taşaklarına dokun bak, çüküne dokun, erkek bu, baksana!» Sonra ebeye dönüp, oğluna dikkat etmesini, kimseleri yanına yaklaştırmamasını, dokundurtmamasını söyledi. Odadan çıktı, yüzünde nefis bir gülümseme vardı... Omuzlarında ve yüzünde yeryüzünün bütün erkeksiliği!.. Elli yaşındaydı ama delikanlı gibi hissediyordu kendini. Çoktan unutmuş gitmişti —ya da öyle görünmek istiyordu belki— her şeyi kendinin ayarladığını. Bir kız çocuktu gördüğü, ama öyle bir inanıyordu ki erkek olduğuna.

Ey ahali, öykümüzün başı bu daha, ama sözcüklerin başdöndürücü edası tüylerimi diken diken ediyor, dilimi damağımı kurutuyor. Tükürük kalmadı. Kemiklerim yoruldu. Hepimiz, hepimiz de özellikle adını söylememek gereğini duyduğumuz bir istek ve özlemin hendeklerine gömülen çılgınlığımızın kurbanıyız. İşin içine meleğin belli belirsiz gölgelerini karıştırmaktan kaçınalım, hele iki yüzlü olanı, hele hayal dünyamıza hükmedeni. Kıpırtısız güneşin yüzü. Öldürücü ay'ın yüzü. Melek ya birine ya ötekine gidiyor, görünmez bir ip üzerinde sürdürdüğümüz yaşantıya göre...

Ey dostlarım, ben de bu ipte gidiyorum. Eğer yarın beni görmezseniz bilin ki melek, uçurumların ve ölümün olduğu yana vurmuş olacak kolanı.

3

Cuma Kapısı

Aynı öykünün yünden ipleri bizleri dokuyalı birkaç gün oluyor. Benden size, sizin her birinizden bana ipler uzanıyor. Kopacak sanki henüz bunlar. Ama bir anlaşma yapmışız gibi bağlıyorlar bizi birbirimize. Neyse, görünmez bir elin kapamayı becereceği ilk kapıyı geride bırakalım. Cuma kapısı, bedenin dinlenmesi, ruhun kendine dalması ve günün kutlanması için toparlayıcı kapıdır. Bu kapı bayram yapan bir aileye, parlak bir göğe, verimli bir toprağa, onuruna yeniden kavuşan bir erkeğe, sonunda ana olarak kabul edilen bir kadına açılır. Bu kapı yalnızca mutluluğa yol verecektir. İşi budur ya da en azından ünü diyelim. Her birimiz günün birinde, gecelerine açılan ve onları bir an için ışıtan bu kapıyı görmüşüzdür. Bu kapı hiçbir duvarda açılmamıştır. Yer değiştirebilen ve yazgının izinde gidebilen tek kapıdır bu. Ancak kendi yazgısını beğenmeyenler için yerinde durur. Yoksa neye yarardı ki? İşte Lala Radia bu kapıdan girdi.

Ad koyma törenleri çok görkemli oldu. Adın verilmesi için bir öküz kurban edildi: Muhammed Ahmed, Hacı Ahmed oğlu. Kentin müftüsü hocanın ardında dualar edildi. Tabak tabak yemek dağıtıldı yoksullara. Bu uzun ve güzel gün unutulmaz biçimde kalmalıydı belleklerde. Gerçekten de şimdi bile herkes anımsıyor o günü. O günden, kafası kesildi-

ği halde avluda koşup duran öküzün gücüne, kuzu çevirmelerle donatılmış yirmi alçak masaya, Mulay Ahmed Lukili'nin büyük orkestra eşliğinde çalınan Endülüs müziğine değinilerek hâlâ sözedilir... Eğlenceler günlerce sürdü. Bebek uzaktan gösterilmişti. Kimsenin ona dokunmaya hakkı yoktu. Yalnızca Lala Radia'yla annesi bakıyordu ona. Yedi kızın yedisi de bu işin dışında tutuldular. Babaları onlara, o andan sonra kardeşleri Ahmed'e, kendisine karşı duydukları saygının tıpkısını göstermek durumunda olduklarını söyledi. Kızlar gözlerini yere indirdiler, hiç konuşmadılar. Sevincini göstermekten ve başkalarıyla paylaşmaktan böylesine mutluluk duyan bir adam ender görülmüştür. Büyük ulusal gazeteye yarım sayfalık bir ilan vermiş, fotoğrafının altında şunu yayınlatmıştı:

Allah bağışlayıcıdır

Hizmetkârınız ve fedakâr çömlekçi Hacı Ahmed Süleyman'ın yaşamını ve yuvasını aydınlattı. Bir erkek çocuğumuz —Allah korusun, uzun ömürlü etsin onu— perşembe günü saat onda dünyaya geldi. Adını Muhammed Ahmed koyduk. Bu doğum toprağa bereket, ülkeye barış ve refah müjdeliyor. Yaşasın Ahmed! Yaşasın Fas!

Gazetedeki bu ilan oldukça dedikoduya yol açtı. Özel yaşamın böyle pek orta yere dökülmesi âdetten değildi. Vız gelirdi Hacı Ahmed'e. Onun için önemli olan, haberi daha çok insanın bilgisine sunmaktı. Son tümce de gürültü kopardı. Fransız polisi bu «Yaşasın Fas!» sözlerinden hoşlanmıyordu. Milliyetçi militanlar ise bu zanaatçının böyle bir yurtsever olduğundan habersizdiler.

Duyurunun siyasal görünümü çabucak unutuldu gitti, ama bütün kent anımsıyordu bunu, Ahmed'in doğumundan yıllar sonra bile.

Ev yıl boyu sevince boğuldu, kahkaha doldu, bayram etti. Her fırsatta orkestra getirtiliyordu çalıp söyleyip oynamak için, prens hazretlerinin ilk sözcüğü gevelemesi, ilk adım atışı için. İlk saç kesiminde berber töreni iki gün sürdü. Ahmed'in saçları kesildi, gözlerine sürmeler çekildi, sırtına beyaz bir cellabe* geçirildi, başına da kırmızı bir fes giydirildikten sonra bir tahta ata bindirildi. Annesi onu daha sonra kentteki yatıra götürdü; sırtına bindirip çevresinde yedi kez döndü, aynı zamanda da Allah'ın, Ahmed'i nazardan, hastalıktan, meraklıların kıskançlığından koruması için, evliyadan şefaat diledi. Çocuk mezarın üstündeki siyah örtüye dokunmak için itişip kakışan bu bir yığın kadın arasında ağlıyordu.

Ve çocuk olağan diyebileceğimiz böylesi bir esenlik içinde büyüdü. Babası sünnet işini düşünüyordu. Nasıl yapmalıydı? Hayali bir organı nasıl sünnet etmeliydi? Bu çocuğun erkeklik dönemine geçişi nasıl olur da büyük bir düğünle kutlanmazdı? Ey dostlarım, şeytanın bile aklına gelmeyen çılgınlıklar vardır! Zorluğu nasıl atlatacak, planını nasıl daha güçlü ve daha inanılır kılacaktı? Kuşkusuz bir başka çocuğu kendi oğlu yerine sünnet ettirebilir diyeceksiniz; ama bu tehlikeliydi; er geç olay anlaşılırdı! Tahmin edersiniz, oğlunu iki bacağı iki yana açılmış halde aslında berber olan sünnetçinin eline dek götürmez mi; gerçekten de bir şeyler kesildi, kan aktı çocuğun baldırlarına, berberin yüzüne sıçradı; çocuk ağladı bile, sonra bütün ailenin getirdiği hediyelere boğuldu. Çok az kimse babanın sağ elinin işaret parmağının sargılı olduğunu farketti. Saklamayı çok iyi beceriyordu. Hiç kimse kuşkulanmadı kanın parmak-

---

* Cellabe: (Arapça) Cezayir, Tunus ve Fas'ta yerlilerin giydikleri, koltuk altlarından ve dirsekten yırtmaçlı, geniş kollu, dikdörtgen bir kumaş parçasından yapılan, üstüne bir de kapüşon takılan uzun giysi. (Çev.)

tan aktığından. Hacı Ahmed güçlü ve ne istediğini bilen bir adamdı.

Hem bu ailede onunla kim boy ölçüşebilirdi ki? Öteki iki erkek kardeşi bile ölçüşemezdi. Zaten, kuşkuları ne tür olursa olsun, çocuğun cinsiyeti konusunda ne kuşkulu bir şaka, ne de bir ima yapmayı göze alabildiler. Her şey babanın önceden planladığı gibi olup bitiyordu. Ahmed, baba yasalarına göre büyüyordu, eğitimiyle de baba uğraşıyordu. Düğün bayram bitmişti. Şimdi bu çocuğun erkek olmasını, gerçek bir erkek olmasını sağlamak gerekiyordu. Berber her ay düzenli olarak tıraş için geliyordu. Oğlan öteki erkek çocuklarla birlikte özel bir Kur'an kursuna gidiyor, çok az oyun oynuyor, evlerinin önündeki sokağa çok ender çıkıyordu. Yaşıtı olan bütün çocuklar gibi annesiyle birlikte kent hamamına gidiyordu.

Bilirsiniz hamamlar çocuk yaşımızda ne biçim etkilemişlerdir bizi. Hepimiz de oradan sağ salim çıktık ama, hiç değilse görünüşte. Ahmed içinse şok olmadı bu, ama garip ve acı bir keşif oldu. Biliyorum böyle olduğunu: çünkü tuttuğu güncede sözünü ediyor. İzin verin defteri açayım da, böylesi ılık buharlar arasından çıkışlarını nasıl yazmış okuyayım.

> «Annem küçük bir sepete portakal, lop yumurta, limonlu salamura zeytin koydu; başında bir başörtüsü vardı, bir gün önce saçına koyduğu kınayı sarmalamıştı. Benim saçlarımda kına yoktu. Kına koymak istediğimde bunu yasakladı, 'kızların işidir o' dedi. Sustum ve hamama gittim onunla. Bütün öğleden sonrayı orada geçireceğimizi biliyordum. Sıkılacaktım ama elimden birşey gelmezdi. Aslında ben hamama babamla gitmek isterdim. Eli çabuktu onun, şu bitmek tükenmek bilmez törenden de uzak tutardı beni. Annem içinse bu evden dışarı çıkmak, başka kadınlarla karşılaşmak, yıkanırken bir

yandan da gevezelik etmek için tam bir fırsattı. Bense cansıkıntısından ölüyordum. Mideme kramplar giriyordu, beni sarmalayan bu kalın, ıslak buharlardan boğuluyordum. Annem beni unuturdu orada, sıcak su dolu kovalarını ortaya yayar, komşu kadınlarla söyleşiye başlardı. Hepsi bir ağızdan konuşurdu. Neler söylediklerinin ne önemi var, ama konuşurlardı işte. Sanki bir salondaydılar da, sağlığa iyi geldiği için konuşmak zorundaydılar. Sözcükler, tümceler her yanda uçuşuyordu; bulunulan yer kapalı ve kuytu olduğundan, söyledikleri her şey sanki buhar tarafından yakalanıyor ve hemen başlarının üstünde bir yerde asılı kalıyordu. Sözcüklerin ağızlardan ağır ağır çıkıp nemli tavana çarptığını görürdüm. Orada avuç avuç, bulutlar gibi, taş tavana değince erirler ve yeniden yüzüme damlalar halinde düşerlerdi. Ben de böylece eğlenirdim; bırakırdım sözcükler akıp dursun bedenimde, ama onlar hep donumun üstünden geçerlerdi, böylece, suya dönüşen bu sözcükler karnımın alt bölgesinde birikirdi. Aslında her şeyi duyardım ve bu tümcelerin tuttuğu yolu izlerdim; buhar tabakasının en üst düzeyine gelince birbirlerine karışırlar, sonra garip, çoğunlukla da eğlenceli bir konuşmaya dönüşürlerdi. Ne olursa olsun bunlar eğlendirirdi beni. Tavan, bir yazı tahtası ya da levhası gibiydi; oraya çiziktirilen her şey anlaşılır değildi, ama zaman geçirmek gerektiğinden bütün bu karmaşık ağı çözmeyi ve bundan anlaşılır birşeyler çıkarmayı üstlenirdim. Bazı sözcükler vardı ki ötekilerden daha çabuk düşerlerdi, örneğin gece, sırt, göğüsler, başparmak... daha ağızdan çıkar çıkmaz yüzüme çarparlardı. Zaten bunları ne yapacağımı bilemiyordum. Yine de başka sözcükler ve başka görüntülerle beslenmeyi beklerken bunları bir

kenara koyuyordum... İlginçtir, yüzüme düşen su damlaları tuzluydu. Ben de, 'herhalde sözcüklerde yaşamın tadı ve lezzeti var,' diyordum. Yaşamsa, bütün bu kadınlar için çok aza indirgenmişti. Çok az bir şeydi: bulaşık, ev işi, bekleme, haftada bir gün de hamamda dinlenme. Bir yandan da bunca sınırlı bir dünyada olmadığıma için için seviniyordum. Sözcüklerle ustaca oynuyordum, bazen de şu türden tümceler düşüyordu başıma: 'gece güneş sırtta erkeğin erkeğimin başparmağı dar ve uzun bir geçitte gökyüzünün kapısında gülüş...' sonra aniden anlaşılır bir tümce geliveriyordu: 'Su çok sıcak... bana biraz soğuk suyundan versene...' Bu tür tümcelerin yukarı doğru, su buharının yardımıyla yükselecek zamanları olmazdı. Önemsiz biçimde alelacele söylenmişlerdi; gevezeliğin bir parçasını oluşturmuyorlardı. Aslında onları yakalayamıyordum ama bu da beni hiç rahatsız etmiyordu. Boş, bomboş, yükselemeyen, beni hayallere götüremeyen tümcelerle ne yapabilirdim ki? Bir de ender sözcükler vardı, sözgelimi 'mani', 'klavi', 'tabun'... gibi; bunlar alçak sesle söylendikleri için bana çekici gelirlerdi. Cinsiyetle ilgili sözcükler olduklarını ('meni'..., 'testis'..., 'vajina'...) ve kadınların bunları kullanmaya hakları bulunmadığını daha sonra öğrendim. Bunlar öyle tepemden aşağı düşmüyorlardı. Tavan taşlarına yapışmış olmalıydılar, pis beyazımtırak ya da esmer renkleriyle içine işliyorlardı sanki. Bir keresinde bir kova su yüzünden iki kadın arasında kavga çıktı; birbirlerine sövüp saymışlardı, bu sözcükler de sık sık ve yüksek sesle söyleniyordu. İşte o zaman, sözcükler, yağmur gibi yağmaya başladılar yukardan, ben de onları toplayıp gizlice donumun içinde tutmaktan zevk alıyordum: Rahat değildim, kimi

de beni babam yıkayacak diye ödüm kopuyordu; zaman zaman bunu yapmaktan hoşlanırdı. Bu sözcükleri uzun süre üstümde tutamazdım. Gıdıklanıyordum çünkü. Annem beni sabunladığı zaman ne kadar kirli olduğuma şaşıp kalırdı. Bense, akıp giden sabunun bütün bu öğleden sonra işitilen ve biriktirilen sözcükleri alıp götürdüğünü ona anlatamıyordum. Temizlendiğimde kendimi çırılçıplak hissediyordum, beni sıcacık tutan çullardan kurtulmuş gibi. Sonra, bütün kadınların butları arasında, durmadan bir şeytan gibi gezinmeye zamanım olurdu. Kayıp yere düşmekten korkardım. Ortadaki bir sürü baldır bacağa tutunur. bu arada tombul, kıllı göbek altlarını görürdüm. Güzel değildi. Üstelik iğrençti. Akşam çabucak uyurdum, çünkü elimde kırbaç, beklediğim o görüntülerin ziyaretime geleceğini biliyordum; onları böylesine yağlı, şişko halleriyle görmeyi kabullenemezdim. Döverdim onları, çünkü hiçbir zaman onlar gibi olmayacağımı bilirdim; onlar gibi olamazdım ki... Bu benim için kabullenilemeyecek bir soysuzluktu. Akşam gizlice küçük bir cep aynasında, karnımın alt kısmına bakardım: öyle berbat bir durum yoktu; beyaz, pırıl pırıl bir ten; dokununca, yumuşak, kıvrımsız ve kırışıksız. O tarihlerde, annem sık sık oramı buramı incelerdi: o da birşey bulamazdı! Buna karşılık, özellikle beyaz keten bezlerle sardığı göğüslerim için endişelenirdi; ince uzun bez sargıyı soluk alamayacağım kadar sıkıca sarardı. Göğüslerin ortaya çıkmasını kesinlikle önlemek gerekiyordu. Birşey söylemezdim, yapmasına izin verirdim. Bu tür bir yazgı, hem özgün olma üstünlüğüne sahipti, hem de tehlike doluydu. Seviyordum bunu. Zaman zaman dışardan bazı işaretler, bu yolda kalmam için beni destekliyordu. Örneğin,

hamamcı kadının artık benim girişimi engellediği gün; çünkü artık masum küçük bir oğlan çocuğu değil, koskoca bir adam olduğumu, varlığımla, hamamdaki namuslu kadınların rahatını kaçırıp gizli isteklerini kamçılayacağımı düşünüyordu! Annem, biçimsel olarak önce karşı çıktı, ama temelde mutluydu, akşam gururla babama söyledi, o da beni bundan böyle hamama kendisi götürmeye karar verdi. Köşemde sevinçten uçuyor, erkeklerin gizli hamam havasına girmeyi büyük bir merakla bekliyordum. Erkekler az konuşuyordu; buharların arasına dalıp sarmalanıyor, çarçabuk yıkanıyorlardı. Burası iş ortamıydı. Çabucak aptest alıyorlar, cinsel organlarını tıraş etmek için loş bir köşeye çekiliyorlar, sonra da çıkıp gidiyorlardı. Ben boş boş dolaşıyordum orada burada, ıslak taşların gizini çözüyordum. Hiçbir şey yoktu üstünde. Sessizlik, devrilen kova sesleriyle ya da, masaj yaptırmaktan hoşlananların ahları, oflarıyla bozulmuştu. Keyfe yer yoktu. Bunlar, işlerini çabucak bitirmek isteyen biraz da karanlık kişilerdi. Sonraları bu yarı karanlık köşelerde, masajdan, keseden öte tellakların başka şeyler de yaptıklarını, bu karşılaşma ve buluşmaların karanlıkta yapıldığını, bunca sessizliğin de kuşku götürür türden olduğunu öğrendim. Babamla onun atölyesine gidiyordum. İşlerin nasıl yürütüldüğünü anlatırdı bana, yanında çalışanlara ve müşterilerine beni tanıştırırdı. Geleceğin ben olduğumu söylerdi. Az konuşurdum. Göğüs çevremdeki sargılar sıkardı hep. Camiye de gidiyordum. Yalnızca erkeklerin kabul edildiği bu koskoca yerde bulunmaktan hoşlanırdım. Her zaman namaz kılardım, sık sık şaşırırdım. Eğleniyordum. Topluca Kur'an okumalar başımı döndürürdü. Kalabalığın ortak sesine katılma-

yıp, aklıma ne gelirse onu okurdum; böylesi ateşliliği bozmak hoşuma giderdi. Kutsal metinde yanlış okurdum. Babam dikkat etmezdi ki. Onun için önemli olan benim orada, bütün o erkeklerin arasında bulunmamdı. Hayalci olmayı da orada öğrendim. Bu kez de oymalı tavanlara bakakalıyordum. Tümceler oraya süslü biçimde yazılmışlardı. İnsanın yüzüne düşmüyorlardı. Onlara dek yükselen bendim bu kez. Kur'anın makamına uyup sütuna tırmanırdım. Âyetler beni çabucak yukarı doğru itelerdi. Avizenin içine yerleşir, alçı tavana, sonra ahşap kısımlara yazılı Arap harflerinin devinimlerini gözlemlerdim. Sonra da güzel bir duanın sırtında yola çıkardım.

إن ينصركم الله فلا غالب لكم

'Tanrı sizi muzaffer kılmışsa
Kimse yenemez artık sizi'

«Elif'e tutunur, beni Ba'nın kollarına bırakan Nun tarafından çekilmeye gözyumardım. Böylece beni tavanda çepeçevre dolaştıran ve yavaşça, sütunun üstündeki hareket noktama getiren bütün harflere kaptırırdım kendimi. Oradan aşağı kayar, bir kelebek gibi inerdim. Kur'an okurken öne arkaya sallanan kafaları hiç rahatsız etmezdim. Küçücük olur, okurken hiç kaybolmayan ritme kapılıp yavaşça uykuya dalan babama yapışırdım. İnsanlar camiden itişip kakışarak çıkardı. Erkekler birbirlerine yapışmayı pek severlerdi. En güçlü olan geçerdi. Ben aradan sıyrılır, kendimi savunurdum bir güzel. Babam her zaman, insanın savunma halinde olmasını söylerdi. Yoldan, geçirgen beyaz bir bez

içinde hazırlanmış lor alırdık, sonra fırına giderdik ekmek için. Babam beni arkada bırakırdı. Tek başıma işlerin içinden çıkmamı görmekten hoşlanırdı. Bir gün, serseriler ekmek tepsimi elimden aldılar. Dövüşemedim. Üç kişiydiler. Eve ağlayarak döndüm. Öyle bir tokat yedim ki babamdan, unutamam: 'Kızlar gibi ağlama! Erkekler ağlamaz!' Haklıydı, gözyaşı çok kadıncaydı! Kuruladım gözlerimi, dövüşmek için serseri aradım. Babam sokakta yakaladı beni, ve 'Artık çok geç!' dedi.»

Burada, kitabı kapatıyorum. Çocukluk dönemini bırakıyor ve Cuma Kapısından uzaklaşıyoruz. Artık göremiyorum o kapıyı. Batan güneşi görüyorum, doğan yüzlerinizi! Gün bırakıyor bizi. Gece, hepimizi bir yana savuracak. Derin bir keder mi —sözcükler ve bakışların bende açtığı bir uçurum— yoksa şu an tenimi yakan, burada olmayanın çehresiyle anıların birbirine karıştığı garip alay mı bu? Kitaptaki sözlerin dindirici havası var, onu okuyan ben, sanki benden çalınıp yağmalanıyorum. Ey alacakaranlık insanları! Düşüncemin, kendini araştırdığını, başıboş dolaştığını hissediyorum... Ayrılalım şimdi, sizler de sabırlı olun, hacılar gibi!

4

Cumartesi Kapısı

Dostlar, bugün yer değiştirmemiz gerekiyor. Üçüncü durağa doğru gidiyoruz, haftanın yedinci günü, kare biçiminde bir meydan, köylülerin ve hayvanların birlikte uyudukları tahıl pazarı, kentle kırsal kesimin değiştokuş yaptığı yer, alçak duvarlarla çevrili, doğal kaynaklarca sulanan. Kapı, buğday çuvallarına bakıyor. Kahramanımız oraya hiç ayak basmamış, ben ise orada bir keresinde bir eşek satmıştım. Kapı duvara yapılmış, hiçbir yere açılmayan bir tür yıkıntı. Ama biz gezelim hele, biraz batıl inançtan biraz da öyle olması gerektiği düşüncesiyle. İlke olarak bu kapı, yeniyetmelik dönemine rastlamaktadır. Oysa bu iyice karanlık bir dönem. Kahramanımızın izini kaybettik. Babasının elinden tutmuş, zor denemelerden geçmiş olmalı. Bedenin kargaşa içinde olduğu, sarsıntı anı; kuşkuya yem olmuş bir durumda, hep kararsız ve yoklayarak yürüyor... Bu, hayal etmek zorunda olduğumuz bir dönem; beni izlemeye hazırsanız, öykümüzdeki bu durağı yeniden kurmakta bana yardım etmenizi isteyeceğim. Kitapta, beyaz bir boşluk, öylece bırakılmış çıplak sayfalar, okurun özgürce kullanımına sunulmuş. Sıra sizde!

'Sanırım bu Ahmed'in bilinçlendiği, başına gelenleri anladığı ve derin bir bunalım geçirdiği an. Bedenindeki gelişmelerle babasının onu kesinlikle erkek yapmak isteği arasında nasıl huzursuz olduğunu düşünüyorum da...'

'Ben bu bunalım masalına inanmıyorum. Ahmed'in sonradan uydurulduğunu ve babasının stratejisi doğrultusunda gelişme gösterdiğini düşünüyorum. Kuşkulanmıyor. Bahsi kazanmak ve meydan okumak istiyor. Zeki ve hayalci bir çocuk: bu toplumun, erkekleri kadınlara yeğlediğini çabucak anladı.'

'Hayır! Olup bitenler basit şeyler. Ben biliyorum. Burada bulunanların en yaşlısı benim, belki de saygıyla selamladığım, saygıdeğer üstad ve anlatıcıdan daha yaşlı biriyim. Bu öyküyü biliyorum. Herhangi bir şeyi çözmem de gerekmiyor, açıklama yapmam da... Ahmed, babasından hiç ayrılmazdı. Kadınlardan uzakta ev dışında eğitildi. Okulda dövüşmeyi öğrendi; sık sık da kavgaya tutuştu. Babası onu yüreklendiriyor, pazularını yokluyor, yumuşak buluyordu. Sonra o kendisinden korkan kızkardeşlerine saldırdı. Normaldi bu! Onu veraset için hazırlıyorlardı. Erkek oldu. Ev içinde olsun, ev dışında olsun, erkek gibi davranması öğretildi ona.'

'Bu bize zaman kazandırmıyor, sevgili büyüğümüz. Öykümüz hiçbir ilerleme göstermediği için söylüyorum bunu sana! Ne olduğu konusunda bir şeyler uydurabilir miyiz? Kitabı gözardı edebilecek miyiz?'

'Ben, izin verirseniz, size doğruyu söyleyeceğim. Deli saçması bir şey bu! Ahmed gerçekten var idiyse, tımarhanede olmalı... Sen gizlediğin bu kitapta kanıtın olduğunu söylüyorsun da, niye bize vermiyorsun onu?... Bizler de bilelim bu öykü gerçeğe uyuyor mu, yoksa zamanımız ve sabrımızla dalga geçmek için mi uydurdun bütün bunları!...'

İsyan rüzgârları esmekte! Bu öyküye inanıp inanmamakta serbestsiniz. Ama sizleri bu anlatıya ortak ederken yalnızca ilginizi önceden kestirmek istiyordum... Sonrasını okuyacağım... Etkileyici. Kitabı açıyorum, çeviriyorum beyaz sayfaları... Dinleyin!...

«Söylenemez bir gerçek, akla hayale bile sığmaz, ama mutlak bir yalnızlık içerisinde yaşanmış, çaba harcamadan öylece duran, doğal bir gizle çevrili, bir gerçek bu; bu doğal giz onun kabuğu ve kokusu, terkedilmiş ahır kokusu, ya da insanın kendisini bıraktığı başıboş, yorgunluk bitkinlik anlarında, çürüme henüz başlamamışken, henüz açılmamış bir yaranın kokusu; bir tür fiziksel bozulma, ama beden dokunulmamış görüntüsüyle ortada; çünkü acılar ortaya çıkamamış bir derinliklerden gelmekte; insanın kendi içinde mi, başka bir yerde mi bilinmiyor. Yaşamın, boğazını sıkıp boğduğu, ölüme mahkûm, hayallerinin tutsağı, bir gerçek ki bal kavanozundaki bir arı gibi, ona sevgi ve içtenlikle dokununca bütünlüğü bozulan, yalın basit bir şeymiş gözüyle bakınca da pörsüyen, solan bir tenin yenice yerleştiği henüz kazılmış bir mezarlıkta belki. Bu gerçek, sıradan; kısacası zamanı ve yüzü bozuyor, kendime derin bir hüzün duymadan bakamayacağım, bir ayna tutuyor bana, şu gururumuzu okşayan ve bizleri özleme salan gençlik hüzünlerinden değil, varlığımızı parçalarına ayıran, yeryüzünden koparan, ciddiye alınmayan bir nesne gibi çirkef yığınına ya da kimselerin sahip çıkmadığı yitik şeylerin bulunduktan sonra atıldığı, belediyenin kayıp eşya dolaplarına, ya da perili cinli bir evin fare yuvası tavan arasına insanı atıveren bir hüzün bu. Ayna bedenimi bu hale düşüren bir yol oldu bana, eziliyor bedenim; kendine toprakta geçici bir mezar kazmakta ve taşlar altında kaynaşıp duran canlı kökler onu kendilerine çekiyorlar, o da bırakıyor kendini, bu koskoca hüznün —ki çok az insan bunu tanımak değil de yalnızca biçimlerini, ağırlığını ve karanlığını önceden kestirebilmek ayrıcalığına sahiptir— ağır-

lığı altında yamyassı olup çıkıyor. Ben de bu durumda aynalardan kaçıyorum. Her an kendime ihanet etmeye, yani yazgımın önümde çizdiği ve beni kendi iç derinliklerimde, açıklanamaz bir gerçeğin —dayanılmaz— samimiyetine götüren bu basamaklardan inmeye cesaretim yok. Orada yalnızca, kıvır kıvır kaynaşan solucanlar var bana eşlik eden. Sık sık içimdeki küçük mezarımı düzenlemeyi denemişimdir; öyle ki, yatan gölgeler, dikilmiş bir cinsel organın, benim olması gereken ama hiçbir zaman sahip olamayacağım ve çıkarıp gösteremeyeceğim bir erkeklik organının çevresinde dansetmek için yerlerinden kalkıyorlar. Ben de hem onu doğuran gölge ve ışıkım, hem evin efendisi —ortak bir mezar çukurunu örten bir yıkıntı— hem de konuk; hem ıslak toprağa konan el, hem de otlar arasında gömülü taş; hem kendini arayan bakış, hem de ayna; benimle uyuşan beden kıvrımlarıma göre biçim alan şu ses hem ben'im, hem de ben değilim. Yüzüm bu sesin perdesine sarınmış. Benden mi çıkıyor bu ses yoksa ben uyurken, babamın dudaklarını dudaklarıma yapıştırıp çıkardığı ya da üflediği ses mi yalnızca? Bazan tanıyorum sesimi, bazan da benim değil diyorum! En ince, en gelişmiş, benden en inanılır görüntü o seste yatıyor, beni şaşırtıyor, çıldırtıyor; bedenimin gerilmesine yol açıyor, sesim hemen kıla dönüşen ayva tüyleriyle sarıyor bedenimi. Sesim tenimin yumuşaklığını yok etmeyi başardı ve yüzüm, bu sesi çıkaran yüz. Ben, kuşku duyma hakkı olanların sonuncusuyum. Hayır, bu konuda bana izin yok, ses ciddi, tane tane çıkıyor, beni içine çekiyor, sarsıyor, taa kalabalığın içerisine fırlatıyor; kendisine yaraşır biri olabileyim, kesin bir tavırla doğal bir biçimde bu sesi taşıyayım diye; aşırı bir gurura kapılma-

dan, öfkelenmeden, çılgınlık yapmadan; sesimin ritmine, tınısına ve ezgisine egemen olmalıyım, iç organlarımın sıcaklığında korumalıyım onu.

«Gerçek ise sürgüne gidiyor; gerçeğin uzaklaşması ve unutulması için benim ağzımı açıp konuşmam yeterli, ben de onun hem mezarını kazan, hem de onu mezardan çıkartan kişi, hem efendisi, hem kölesi oluyorum. Sesim de böyle: beni hiç ele vermiyor; olduğu gibi kullanmak istesem de, yani bir bakıma onu elevermek istesem de yapamam, beceremem, belki de ölürüm bundan. Zorunlulukları mı? bunları bilirim: öfkeden uzak durmak, çığlık atmamak, aşırı duyarlı tonda, mırıltı, fısıltı gibi seslerden, kısacası düzensizlikten kaçınmak. Ben düzenli biriyim. Bana katlanamayan bu görüntüye aldırmamak için susuyorum. Hey Tanrım, bu gerçek ne ağır benim için! Ne bağlayıcı! Ne çekilmez! Hem mimarıyım evin, hem kendisi; hem ağacın kendisiyim hem de özsuyu; hem ben'im hem de başka bir erkek; hem ben'im hem de başka bir kadın. Hiçbir ayrıntı ne dış dünyadan ne de mezarın derinliklerinden yüze çıkıp gelerek bu katı ve berbat durumu bozamamalı. Kan bile. Bir sabah, çarşaflarım kan lekesi oldu. Kesin bilinen bir şeyi bozmak ya da görüntüsel yapıyı yalanlamak için beyaz bezlerle sarmalanmış bedenimin varlık göstergesinin izleri bu lekeler. İncecik bir kan sızıntısı baldırlarımdan aşağı, soluk kırmızı düzensiz bir çizgi gibi. Belki de kan değildi, kabarmış bir damar, gece boyu koyulaşmış bir varis, belki günün ışımasından hemen önceki bir görüntüydü. Bununla birlikte çarşaf, topraktan henüz çıkarılmış, titreyen bir bedeni sarar gibi ılıktı. Kesin kandı bu, bedenin ad'a karşı direnmesi, gecikmiş bir sünnetin kanının sıçraması. Eskilere dalıp gitmiş bir anının su

yüzüne çıkması, tanımadığım, belki de benimki olabilecek bir yaşantının anısı. Yaşanmış bir zaman içinde dolmuş değil de insanlara habersiz olarak verilmiş bir belleği taşıyan kişi olmak ne garip. Bir dağın tepesinde düzlükte kurulu bir bahçede salıncak sallanıyordum ve hangi yana düşeceğimi bilmiyordum. Kırmızı bir çarşaf içinde sallanıyordum ve kan, bezin rengine karışmıştı iyice. Kendi kendimden kurtulmak, terkedilmiş bir göçebe kabilesinin yakarıp yakınmalarını dinleyen bir ağlama duvarına benzeyen, alacakaranlıkta insanların kederlerini açıklamak ve kanlarını akıtmak için geldikleri çöl ortasındaki bir camiyi andıran bu hantal yalnızlık yükünden kurtulmak gereğini duyuyordum. Kısık bir ses duvarı yarıp bana düş'ün sabah yıldızlarını felce uğrattığını söylüyor. Gökyüzüne bakıyorum ve orada yalnızca usta bir elin çizdiği beyaz bir çizgi görüyorum. Bu yola birkaç taş koymalıyım. Yalnızlığımın dikmeleri ve işaret noktaları bunlar; kollarımı uzatıp, aniden bu gökyüzünden inecek gecenin perdesini (ya da bir yüz gibi, boğmayı bile başaramadığım bir baş gibi taşıdığım bu gecenin, yoğun bir parçası gibi düşecek gökyüzünü) aralamak içinmiş gibi ilerlemeliyim. Bu incecik kan sızıntısı yaradan başka bir şey olamazdı. Elim akıntıyı kesmeyi deniyordu. Aralık parmaklarıma bakıyordum, birbirlerine neredeyse beyazlaşmış bu kanla bağlanmışlardı. Aralarından, bahçeyi, kıpırtısız ağaçları, çok yüksek dalların parçalı bir görünüm verdiği gökyüzünü görüyordum. Yüreğim her zamankinden daha hızlı çarpıyordu. Heyecan mı, korku ya da utanç mı, hangisi? Bekliyordum bunu her şeye karşın. Birçok kez annemi ve kızkardeşlerimden birkaçını, bacak aralarına beyaz bez parçaları koyarken ya da bun-

ları oradan çıkarırken görmüştüm. Annem eski çarşafları kesip parçalara ayırarak dolabın bir köşesinde biriktiriyordu. Kızkardeşlerim bunları oradan alıp sessizce kullanırlardı. Her şeyi gözlüyor ve o dolabı gizlice açacağım, bacaklarımın arasına iki üç kat bez koyacağım günü bekliyordum. Geceleyin kanamanın gelişimini kollayacaktım. Sonra bezin üstündeki kan lekelerini inceleyecektim. Yara dediğin buydu işte. Bir tür yazgı, düzene karşı çıkış. Göğüslerimin büyümesi hâlâ önlenmekteydi. Ben de içime doğru gelişerek irileşecek göğüsler düşlüyordum, olur ya! Soluğumu güçleştirecekti. Neyse göğüslerim çıkmadı... Daha önemsiz bir sorundu bu. Aybaşı kanamasından sonra kendime geldim ve kader çizgilerini, kaderin çizdiği biçimde ele aldım.»

Cumartesi Kapısı büyük bir sessizliğin üzerine kapanıyor. Büyük bir rahatlıkla çıktı Ahmed bu kapıdan. Yaşamının, bundan böyle görünüşünü olduğu gibi sürdürmesine bağlı olduğunu anladı. Artık babasının isteği değil o, bizzat kendi isteği olacak.

5

El Had Kapısı

Bu minicik bir kapı; geçmek için eğilmek gerek. Medine'nin* girişinde, ama, öteki ucunda bulunan çıkış kapısıyla da bağlantılı. Aslında, gerçek olmayan yalancı girişler bunlar. Her şey nereden gelindiğine bağlı. Bütün öyküde giriş çıkış kapıları olduğunu bilmek hoş bir şey. Ahmed de zaten iki kapı arasında gelgitler yapacak. Yirmi yaşında şimdi. Kültürlü bir genç; babası, endişe içinde, geleceğini düşünüyor onun Sanırım herkes öykümüzü bu dönemeçte beklemekte. Olaylar şu biçimde gelişme gösterdi:

Ahmed birgün babasını görmek için atölyesine gitti ve ona dedi ki:

'Baba, sesimi nasıl buluyorsun benim?'

'İyi, ne çok kalın, ne çok ince.'

'Tamam,' diye yanıtladı Ahmed. 'Ya tenim, onu nasıl buluyorsun?'

'Tenin mi? Bir özelliği yok.'

'Farkında mısın? Her gün tıraş olmuyorum.'

'Evet, peki niçin?'

'Kaslarım hakkında ne düşünüyorsun?'

'Hangi kaslar?'

'Göğüs kaslarım örneğin?'

'Bilmem ki.'

---

* Medine: Kuzey Afrika'daki bir kentin Müslüman kesimi. (Çev.)

'Göğsümün burası sert, farkına vardın mı? Baba, bıyık bırakacağım.'

'Hoşuna gidiyorsa bırak tabii.'

'Bundan başka, takım elbise de giyeceğim, kıravat takacağım.'

'Nasıl istersen, Ahmed.'

'Baba evlenmek isterdim...'

'Ne? Çok gençsin henüz...'

'Sen de genç evlenmedin mi?'

'Evet ama, o zaman başkaydı...'

'Benim zamanıma ne olmuş?'

'Bilmiyorum. Canımı sıkıyorsun.'

'Yalan zamanı. Yutturmaca dönemi. Ben bir varlık mıyım, bir görüntü mü, bir beden miyim, bir otorite mi? Bahçedeki rengi kaçmış taşlardan biri mi, yoksa kuru sert bir ağaç mı? Ben kimim söylesene bana?'

'Bütün bu sorular niçin?'

'İkimiz de, her şeye karşıdan bakabilelim diye soruyorum bu soruları. Ne sen enayisin ne de ben. Durumumu, yalnızca kabullenmek ve yaşamakla kalmıyorum, seviyorum da. İlginç geliyor bana. Hayatta elde edemeyeceğim ayrıcalıklar sağlıyor bana. Önümde kapılar açıyor ben de hoşlanıyorum bu durumdan, daha sonra beni camlı kafeslere kapatıyor olsa da seviyorum. Uykuda, boğulur gibi oluyorum. Kendi salyamda boğuluyorum. Kaygan toprağa yapışıyorum. Böyle böyle yokluğa yaklaşıyorum. Ama uyandığımda her şeye karşın neysem o olmaktan mutluluk duyuyorum. Bütün anatomi, biyoloji, psikoloji hatta astroloji kitaplarını okudum. Çok okudum ve mutlulukta karar kıldım. Acılar, yalnızlığın verdiği mutsuzluk, tüm bunlardan, büyükçe bir defterin içinde kurtuluyorum. Yaşamı yeğlemekle, serüveni de kabullendim. Bu öykünün sonuna dek gitmek isterdim. Ben bir erkeğim. Peygamberimizin geleneğine uygun olarak adım Ahmed, ve bir eş istiyorum. Nişan törenim

gizli ve büyük bir eğlence olsun. Baba beni bir erkek yaptın, öylece de kalmalıyım. Sevgili Peygamberimizin de dediği gibi, «Ancak evli bir erkek tam bir Müslüman'dır.»'

Baba büyük bir şaşkınlık içindeydi. Oğluna ne diyeceğini, kimden öğüt alacağını bilemiyordu. Ne de olsa Ahmed mantığı son sınırına dek zorluyordu. Daha babasına her şeyi söylememişti. Bir planı vardı. Sıkıntı yüklü bir sessizlik. Otoriter olmuştu Ahmed. Evde kızkardeşleri ona hizmet ediyor, kahvaltısını, akşam yemeklerini onlar getiriyordu önüne. Yukardaki odaya kapanıyordu. Seyrek olarak karşılaştığı annesiyle içli dışlı olmayı yasaklamıştı sanki kendine. Atölyede daha şimdiden işleri o ele almaya başlamıştı. Etkileyici, çağdaş kafalı, sinsi, her haliyle yetkin bir tüccar. Babasını geçmişti. O da oğlunun kendini aşmasına ses çıkarmıyordu. Hiç arkadaşı yoktu. Ağzına sıkı, ve korkunçtu, kendisinden çekiniliyordu. Odasında bir taht kurmuş oturuyor, geç yatıyor, erken kalkıyordu. Çok okuyordu, geceleri de sürekli yazıyordu. Dört beş gün kaldığı oluyordu odasına kapanıp. Yalnızca annesi, kapısını tıklatma yürekliliğini gösteriyordu. Konuşmamak için öksürüyor, yaşadığını belli eder gibi işaret veriyordu böylece. Birgün annesini yanına çağırdı, kesin bir tonda dedi ki: 'Karın olacak kızı seçtim.'

Baba, anneye daha önce sözünü etmişti bunun, kadın birşey demedi. Şaşkınlık belirtisi bile yoktu yüzünde. Zaten artık hiçbir şey onu şaşırtamazdı, delirmeye başladığını sanıyordu. Oğlunun bir canavar olduğunu düşünmeye cesaret edemedi. Bir yıldır, davranışları onu iyice değiştirmiş, tanınmaz duruma sokmuştu. Yıkıcı, şiddet yanlısı olmuştu, her neyse, garip bir durum. Gözlerini kaldırıp sordu:

'Kim?'

'Fatima.'

'Hangi Fatima.'

'Yeğenim Fatima, amcamın kızı, babamın küçüğü olan amcamın, senin her kızının doğuşunda sevinen adamın kızı...'

'Ama olmaz ki, Fatima hasta biri... Saralı, üstelik topal...'

'İyi ya!'

'Canavarlık bu... Canavar.'

'Senin oğlunum, başkasının değil.'

'Felâket getireceksin.'

'Size boyuneğmekten başka nedir yaptığım? Sen ve babam; siz çizdiniz bana bu yolu, ben de benimsedim, izledim. Sonra, merak bu ya, biraz daha ileri gideyim dedim, ne buldum dersin? Bu yolun sonunda ne var biliyor musun? Bir uçurum. Yol, kesin olarak, uçsuz bucaksız bir düzlüğe yukarıdan bakan büyük bir kayalığın tepesinde bitiyor. Buradan aşağıya çöp atılıyor; aşağısı, rastlantı sonucu oraya açılan, kentin lağım sularıyla sulanmakta ve bu sular çürümüş ne varsa her şeyi canlandırmakta; kokular birbirine karışıyor; mide bulandırmıyor ama bir kötülük sarhoşluğu veriyor insana. Ah, için rahat olsun, oralara kadar gitmedim. Bütün bunları hayal ediyor, hissediyor ve görüyorum.'

'Ben hiçbir şeye karar vermedim.'

'Doğru. Bu ailede kadınlar bir sessizlik kefenine bürünürler, boyuneğerler... Kızkardeşlerim de öyle; sen susmayı yeğliyorsun; bense emrediyorum. Ne yaptın, nasıl ettin de kızlarına şiddet yanlısı güç gösterebilecek tek özellik katamadın. Buradalar, gidip geliyorlar duvar diplerinden, sine sine. Ve Allah bir koca göndersin diye bekliyorlar... Ne sefalet! Bedenimi gördün mü sen? Büyüdü, kendi içine girip yerleşti yeniden; öteki kabuktan kurtuldum; kırılgan ve saydamdı o. Alçıyla sıvadım tenimi. Bedenim büyüdü, ve ben bir başkasının bedeninde uyumuyorum artık. Sizin kefeninizin bir kıyıcığında yatıyorum. Tek söz etmiyorsun. Haklısın da. Ben başka şeylerden söz açа-

cağım sana. Kuran'daki, bana ezberletilen âyetlerin bazıları, bir süredir hiç nedensiz aklıma geliveriyor, kafamdan geçiyorlar; bir an duraklıyorlar, sonra da yitip gidiyorlar.

Allah sizlere çocuklarınız
konusunda şöyle buyurdu:
*bir erkek iki kıza bedeldir...**

'Evet! Ama bunlar aklımda kalsın istemiyorum. rüzgâra veriyorum alıp götürsün. Evlenmek ve yuva kurmak istiyorum; dedikleri gibi sıcak bir yuva, bir ocak; evim bir sırça kafes olacak, pek fazla bir şey değil, yalnızca, ışığı ve görüntüyü sürekli birbirine gönderen aynalarla kaplı bir oda... Önce nişanlanacağım. Her şey sırasıyla. Şimdilik, yazacağım, belki kurbanım sayılan kadın için. O ya da ben. Seçmek sizden!'

Ey arkadaşlarım! Elimizden gidiyor kahramanımız. Kafamdaki durumuyla kötü biri olmaması gerekiyordu. Bizleri yolda ekecek gibime geliyor. Bu sert dönüş, bu âni şiddet beni endişelendiriyor ve bu bizi nereye götürür bilemiyorum. Açıkça söyleyeyim ki, bu oldukça sinirime dokunuyor! İblisin teki, üstüne uğursuzluk çökmüş, büyücüler büyü yapmış ona. Kötülükler aşıyor onu. Ey beni dinleyenler, inanır mısınız, utanması arlanması yok o adamın, bir canavar o! Şiirler yazan bir canavar! Kuşku duyuyorum basbayağı ve bu yeni görünüşle uyuşamıyorum. Kitaba dönüyorum. Mürekkebin rengi uçmuş. Su damlacıkları —belki de gözyaşları— sayfayı okunmaz hale getirmiş. Güçlükle çözebildim.

«Bedenimin ağrıyıp sızlayan kollarında kendimi tutuyorum. Kendimden kaçmak için sanki

---

* Nisa Sûresi, IV, 11-12.

en kuytu yerlere iniyorum. Bir kıvrımın içine kayıyorum, bu vadinin kokusunu seviyorum. Olmayan birinin yolladığı kısrağın kişnemesiyle sıçrıyorum. Beyaz bir kısrak bu, gözlerimi saklıyorum. Bedenim yavaş yavaş açılıyor isteğime. Onu elinden tutuyorum. Karşı koyuyor. Kısrak koşup duruyor. Kollarımla kendime sarılmış halde uykuya dalıyorum...

«Ölü bir atın kulağına böyle mırıldanıp duran deniz mi? Bir at mı, yoksa bir deniz kızı mı?

«Denizin saçlarının kapıverdiği hangi deniz kazası töreni? Bir görüntü içine hapsolmuşum, yüksek dalgalar da peşimde. Düşüyorum. Bayılıyorum. Uykudayken bayılmak, bilincini yitirmek, elle dokununca bildik eşyaları tanımamak olası mı? Ben döner görüntülerle inşa ettim evimi. Oyun oynamıyorum. Ölmemeye çalışıyorum. Ben kimim? sorusuna yanıt bulmak için önümde en azından bütün bir yaşam var. Öteki kim peki? Bir sabah fırtınası mı? Kıpırtısız bir görüntü mü? Titrek bir yaprak mı? Bir dağ üzerindeki beyaz bir duman mı? Temiz bir suyun sıçraması mı? Umutsuz insanların gezdiği bir bataklık mı? Uçuruma açılan bir pencere mi? Gecenin öte yakasında bir bahçe mi? Eski bir madeni para mı? Ölü bir adamı örten bir gömlek mi? Yarı aralık dudaklarda birazcık kan mı? Yanlış yere konmuş bir maske mi? Kır saçlar üzerinde sarışın bir peruk mu? Bütün bu sözcükleri yazıyorum; aynı zamanda rüzgârın sesini duyuyorum, ama dışarıda değil, kafamın içinde. Çok hızlı esiyor. Düşler dünyasına girdiğim pancurları çarpıyor. Kapının birinin eğilmiş olduğunu görüyorum. Başka yaşamlara kucak açmak için, başka yüzleri, üzüntülü ya da neşeli yüzleri okşamak için başımı koymaya alı-

şık olduğum yere mi yıkılacak? Severim onları ben, çünkü ben'im hepsini yaratan. O yüzleri kendiminkinden farklı buluyorum; belli bir biçimleri yok ya da soylu görünümleri var. Günışığında çok mutlular ve büyücü kadının kazandıkları gibi ağaç dallarına takılı. Bazan bu yüzlerin kışı beni katlediyor. Terkediyorum ben de onları... Başka yerlerde yüzler arıyorum. Eller alıyorum. Büyük ve incecik olanlarını seçiyorum. Onları sıkıyor, öpüyor, emiyorum. Kendimden geçiyorum sanki. Eller daha az karşı koymakta bana. Yüzlerini buruşturmayı bilmiyorlar. Oysa yüzler, her zaman yüzlerini buruşturarak öc alıyorlar, özgürlüğümden. Bu nedenle uzaklaştırıyorum onları. Sertçe değil. Ama, bir kenara koyuyorum onları, yığıyorum üstüste. Eziliyorlar. Acı çekiyorlar. Bazıları haykıracak duruma geliyor. Baykuş sesleri. Miyavlamalar. Diş gıcırtıları. Umursamaz yüzler. Ne kadın ne de erkekler. Ama mutlak güzellikte yüzler. Eller de ihanet ediyor bana, özellikle de yüzleri onlarla birleştirmeye çabalayınca. Önemli olan ilk şey, o denizdeki fırtınalara kapılmamaya çalışmak. Deniz kazası ve sonrası bende bir saplantı oldu. Her şeyimi kaybedebilirim, öte yandan dışarıda başkalarıyla birarada olmayı da istemiyorum. Çıplak oluşum en yüce ayrıcalığım benim. Çıplaklığımı seyreden tek erkek benim. Onu lânetleyecek olan da ben. Dansediyorum. Dönüp duruyorum. Ellerimi çırpıyorum. Ayaklarımla yere vuruyorum. İçerisine yaratıklarımı sakladığım mahzenin yerdeki kapağına doğru eğiliyorum. Düşmekten ve gülümsemeyen o yüzlerden birine karışmaktan korkuyorum. Dönüyorum dönüyorum çevremde, fırıl fırıl, dengemi kaybedene dek dönüyorum. Ter damlacıkları beliriyor alnımda inci taneleri gibi. Bede-

nim bir Afrika ritmine kaptırmış kendini, dansediyor... Duyuyorum onu. Çalılıklar beliriyor, çıplak erkeklerin arasına karışıyorum. Kendi kendime kim olduğumu sormayı bile unutuyorum. Yüreğimin sessizliğini özlüyorum; izlenip sıkıştırılmışım, ağzımı ormanda bir aleve veriyorum. Afrika'da değilim, bir deniz mezarlığındayım, üşüyorum. Mezarların hepsi de boş. Terkedilmişler. Esen rüzgâr, çukurların tutsağı. Gece mavisi renginde bir at dolaşıyor bu mezarlıkta. Gözlerim, gözlerim düşüyor,. ve bu atın kafasına yerleşiyorlar. Karanlıklar örtüyor beni. Korunmada gibiyim. Sıcak eller arasında. Eller sırtımı okşuyor, birden anlıyorum bunların hangi eller olduğunu. Benim ellerim değil! Her şeyi özlüyorum, ve geri çekiliyorum. Yorgunluk mu, yoksa kendime, evime dönüş düşüncesi mi? Gülmek isteği bu. Çünkü biliyorum ki yalnızlığa mahkûm olan ben, korkuyu yenemem. İç sıkıntısı buna diyorlar işte. Onu yalnızlığıma uyarlayabilmek için yıllarımı verdim. Her şeyden el etek çekmem, isteyerek, yeğleyerek, seve seve oldu. Üstelik bu kapalı yaşantıdan, yüzler ve eller, yolculuklar ve şiirler çıkaracağım. Acılarımdan bir saray kuruyorum, ölüme yer yok orada. Onu içeri almayan, ben bile değilim. Ölümün girişi yasak oraya. Acı kendi kendisine yetiyor zaten. Daha büyük darbeye ne gerek var. Bu beden acıyı tutup biriktiren, ölümü yıldıran liflerden oluşmuş. İşte benim özgürlüğüm bu. İç sıkıntısı çekip gider, ben şafak sökene dek kendimle didişerek yalnız başıma kalırım. Sabah olunca, yorgunluktan ve sevinçten bitkin düşerim. Ötekiler hiçbir şey anlamaz. Çılgınlıklarıma yakışmaz onlar.

«İşte benim gecelerim: büyülü geceler. Bu geceleri kayalıkların ta tepesine yerleştirmeyi

de severim, rüzgârın gelip onları şöyle bir silkelemesinden, yıkamasından, uykudan arındırıp karanlıktan sıyırmasından, soyup, bir tek düş bulutuna sarmalayıp bana getirmesinden hoşlanırım. Ayan beyan olur her şey, pırıl pırıl. Unuturum ben de. Yavaşça, öbürünün açılan bedenine dalarım.

«Kimselere birşeycikler sormam artık. Kahvemi içer, yaşantımı sürdürürüm iyi kötü. Kimselere birşey sormam, çünkü sorularımın yanıtı yoktur. Bilirim bunu ben, çünkü aynanın iki yüzünde de yaşamaktayım. Gerçekte ciddi biri değilimdir. Kötü bir şey yapmak zorunda kalsam bile dalga geçmeyi severim. Çok zaman var ki kötülük denen şeyin üzerlerinde bir yerdeyim artık. Her şeye uzaktan, yalnızlığımın doruklarından bakarım. Garip bir durum. Haşinliğim, çekilmezliğim, önümde kapıları açıveriyor. Bu kadar da istemem! İçinde bulunduğum, çevrelediğim zamanı severim. Bunun dışında ise biraz yitmiş gibiyim. İşte o zaman ciddi bir tavır takınırım. Şımarık çocukluk döneminden, öngörülenden önce çıkarım, onu bunu itip kakarım, sevgiyi değil de terkedilmeyi isterim. Anlamazlar. Zaten içinde bulunduğum durumu bütün korkunçluğu içinde sürdürmem bundan ileri geliyor.

«Bugün canım, karım olacak kızı düşünmek istiyor. Henüz istekten sözetmiyorum, kölelikten sözediyorum. Bir ayağını sürüyerek gelecek, yüzü acıyla kasılmış, kaygılı bakışıyla benim onu isteyişimden şaşkınlığa düşmüş halde. Onu odama çıkaracağım ve kendisine gecelerimden söz açacağım. Elini öpeceğim, güzel olduğunu söyleyeceğim; ağlatacağım onu, sonra da krizi tutmuşken bırakacağım; onu ölüme karşı savaşırken, salyaları akarken, yakarırken inceleye-

ceğim, alnından öpeceğim, yatışacak, sonra da geriye dönüp bakmadan evine gidecek.

«Bunalmış değilim, çileden çıkmış gibiyim. Üzgün değilim. Umutsuzum. Gecem bana bir şey vermedi. Gelip geçti, farkına varmaksızın. Dingin! bomboş, kapkara.»

Dostlar, size bu kapının dar olduğunu söylemiştim. Yüzlerinizde sıkıntı ve kaygı okuyorum. Bu itiraf bizleri aydınlatıyor ve uzaklaştırıyor. Kahramanımıza gittikçe daha garip bir hava veriyor. Ne idüğü belirsiz mektup alışverişleri kahramanımızın yaşamını altüst edecekti. Deftere yazılmış olan bu mektupların çoğunda tarih yok. Ama okudukça onları öykümüzde ulaştığımız döneme yerleştirebiliriz. İmzalı değil mektuplar, ya da kesinlikle okunmuyor imzalar... Bazan bir X işareti, bazan da baş harfler ya da girintili çıkıntılı arabesk işaretler.

Bunlar kim olduğu bilinmeyen bir erkek ya da kadın mektup arkadaşından mı gelmiş? Yoksa hayali mektuplar mı? Ya da yalnız kaldığında kendi kendine yazdığı mektuplar mı?

İlk mektup defterde yok. Kaybolmuş olmalı. İkincisi, ona yazılan yanıttır:

«Yaşam bana ceza diye sunulmuş sanki! Mektubunuz beni şaşırtmadı. Yaşamımla ilgili özel ve şaşırtıcı bilgileri nasıl edindiğinizi anladım sanırım. Bir yokluğa ya da bir hataya saldırıyorsunuz. Ben bile ben olduğum şey değilim: belki kadın kişi, belki de başkası! Ama bu soruları sorarken takındığınız tavır, hayallerime sızarkenki düşüncesizliğiniz, işleyeceğim suçlara ya da yol açacağım mutsuzluğa ortak eder sizi. İmzanız okunmaz bir karalama. Mektubunuzda tarih yok. Azrail misiniz siz? Eğer öyley-

seniz gelin beni görmeye, birlikte güleceğiz demektir... Postrestant! Baş harfler! Ne çok giz...»

«Mektubunuzu bahçenin girişindeki taşın altında buldum. Bana yanıt verdiğiniz için teşekkürler. Her zamanki gibi elegeçmez türdensiniz. Sizi uzun süredir bekliyorum. Sorularım kuşkusuz pek kesin değildi. Bana karşı anlayışlı olunuz. Kimliğimi açıklayamam ki. Tehlikeli olur, sizi de beni de felâkete sürükler. Mektuplaştığımızı kimse bilmemeli. Gizlere karşı saygılı oluşunuza güveniyorum.

«Bana yol gösteren ve size yönelten yazgı, olanaksız mühürüyle damgalı. Yine de ben bu yolda düşün umutla beslediği bir sabırla yürümekten hoşlanıyorum. Her ateş bastığında, sizi düşlüyorum, sizi gördüğüm bu düşte, siz beni görmüyorsunuz. Kendi kendinizle konuştuğunuzu duyuyorum, ya da defterin boş sayfalarında çırılçıplak yatıyorsunuz, sizi gözlüyor ve soluk soluğa izliyorum, çünkü delilik bu, kıpırdanıyor, koşuyorsunuz; sizi bir an durdurmak, kısacık bir an gözlerinize, kirpiklerinize bakmak isterdim. Ama çok bulanık bir görüntü var size değgin bende. Belki de böylesi daha iyi!»

«Madem evime kadar gelip beni didik didik izliyor, davranışlarımı ve düşüncelerimi gözlüyorsunuz, ben de ev işi yapmaya karar verdim. Odam çok büyük değil; birbirine koşut aynalar, günışığı, büyük pencereler ve yalnızlığım, o büyük görünsün diye ellerinden geleni yapıyorlar. Onu, yaşamımın ve anılarımın özü yaparak daha da büyüteceğim. Çünkü zamanın, belleğin bir katında bıraktıklarından daha çok ortalıkta kalabalık yapan birşey yoktur. (Herkes belleğin bir köşesi der, bense bir köşe değil, kat, diyorum, nice şey var üstüste yığılmış, bir işaret bek-

liyorlar yuvarlanıvermek ve gelip, güncel yaşantımı mahvetmek için.) Gelecek ziyaretinizde, şaşıp kalacak, tanımayacaksınız buraları. Sizi yitirmek için elimden geleni yaptığımı, yıkımınızı hızlandırdığımı gizlemiyorum. Cüretinizin ağına, kısaca söylersek, yolun kıyısındaki bir hendeğe düşeceksiniz. Ama bir süre birlikte olalım. Gözden yitirmeyelim birbirimizi. Yakında görüşmek üzere.»

«Size kadar gelecek zamanım olmadığından ve varlığımın sizi sarsmayacağından pek emin olmadığım için, hâlâ size yazmayı yeğliyorum. Ne güzelliğinizden, ne sizi sarıp sarmalayan ve koruyan inceliğinizden, ne de yazgınızın dalavereli olduğundan söz açacağım.

«Çevreye evlenme istek ve özlemi içinde olduğunuzu yaydığınızı öğrendim. İlke olarak güzel bir jest! Ama ruhunuz yoldan çıkmış gibi. Hiç çekinmeden savunmasız bir zavallıyı kurban mı edeceksiniz? Olmaz! Size yakışmaz bu. Ama amcalarınızdan birine zarar vermek istiyorsanız, birkaç önerim olacak size. Ama dehanızın bambaşka boyutta tutkuları olduğu kanısındayım!

«Bu dalavereleri yaza ya da güze bırakalım. Bakın ilkbahar nasıl da eğilmiş bedenlerimizin üstüne ve yüreklerimizi açıyor incelikle.

«Bir süre daha gizli bir kimliğin gölgesinde kalacağım, burada her tür sapma olabilir, özellikle size, düşüncelerinize, ruhunuza, yanıbaşıma uzanmış bedeninize ileten sapmalar...»

«Babam hasta. Bütün planlarımdan vazgeçmek zorundayım. Güç bir zaman olduğunu hissediyorum. Bu dünyadan gideceği düşüncesi saplantı oldu bende. Öksürdüğünü duysam fena olu-

yorum. Annemse buna hazıra benzemiyor. Odamdan çıkıyorum; gidip yanında kalıyorum uyumaksızın. Soluğunu dinliyorum. Ona bakıyor, gizlice ağlıyorum.

«Tutmuş size korkularımdan, acılarımdan sözediyorum. Oysa siz, beni size çok yaklaştıran gizli kimliğe yerleşmişsiniz. Ne yüzünüzü görmek, ne sesinizi duymak isterdim. Bırakın mektuplarınızdan çözeyim kim olduğunuzu. Size kendimle ilgili haberleri geç verdiğim için kızmayın bana.»

Mektuplaşma burada kesiliyor, yerini daha önemli bir olaya, kesin sonuca götüren sınamaya, kahramanımızın yaşamını altüst edecek önemli bir dönemece bırakıyor. Baba ölmeden bir süre önce, birtakım küçük olaylar, entrikalar ve girişimler oldu; bunlar mirasçısının isteğini güçlendirecek ve statüsüne tartışılmaz bir yasallık kazandıracak. El Had Kapısı, adından da anlaşıldığı gibi, sınır kapısıdır, bir duruma son vermek için dikilen duvardır. Bu son kapımız olacak. Çünkü haber bile vermeden üstümüze kapandı. Ben de tutup size yedi kapıdan sözetmiştim, bugün artık duruma egemen değilim. Öykümüz bu kapıda durmuyor, sürüp gidiyor, ama artık duvarda açılmış kapıları geçmeyecek. Dairesel bir sokakta dönüp duracak, bizler de onu giderek artan bir dikkatle izlemek zorunda kalacağız.

6

Unutulan Kapı

Şimdi de duvardaki gediklerden, unutulup giden aralıklardan geçmek zorundayız. Ayakucumuza basarak yürümeli ve kulak kabartmalıyız, gündüzleri değil ama geceleri, ay, öykümüze gölgesini sunduğunda, yıldızlar göğün bir köşesine toplanıp, uyuklayan dünyayı gözetlerken...

Ey dostlarım, sizlerle birlikteyken Allah'tan, hiçbir şeyden etkilenmeyen, yüce Allah'tan sözetmeye cesaret edemiyorum. Büyük bir yazarın sözleri geliyor aklıma; kafamı kurcalayıp duruyor hâlâ: «Allah neye önem verir neye vermez bilemeyiz. Yaşam da bir cinayet kadar edeplidir.» Biz köleleriyiz onun ve yorgunuz. Bana gelince, ben çıplak bir taraçada dansedip duran körüm; her an düşebilirim. Serüven denen şey de bu zaten, bizleri birkaç virgül tutuyor sıkıca.

Baba ölüme gitti ağır ağır. Ölüm hiç acele etmedi ve onu bir sabah, uykuda yakaladı. İşleri Ahmed ele aldı, baskı kurarak. Yedi kızkardeşini yanına çağırdı ve onlara aşağı yukarı şöyle dedi: «Bundan böyle erkek kardeşiniz değilim, babanız da değilim, ama velinizim Sizleri gözetmeye görev ve hakkım var. Bana boyuneğecek ve saygı göstereceksiniz. Düzenden yana bir erkek olduğumu hatırlatmaya gerek yok, eğer bizde, kadın erkekten daha aşağıysa, Allah bunu böyle istedi, ya da Peygamberimiz böyle karar ver-

di diye değil ama kadın, yazgısını kabullendi diye böyle. O halde, sizler de katlanın ve suskunluk içinde yaşayın!»

İşleri böylece açıklığa kavuşturulduktan sonra noterleri getirtti, amcaları çağırdı ve miras sorununu yoluna koydu. Düzen sürüyordu. Ahmed, kimliği gizli mektup arkadaşından kısa bir başsağlığı mektubu aldı; birkaç gün sonra da yanıt verdi:

«Babamın derin etkisi hâlâ bedenimde, o belki öldü, ama biliyorum, birgün dönecek. Bir akşam tepeden inecek ve kentin kapılarını bir bir açacak. Bu etki, bu damga kanım benim, şaşmadan izleyeceğim yol. Zor olmuyor. Acılarım yol alıyor. Gözlerim kuru, masumiyetime biraz irin karışmış. Kendimi hepten bu sarımtırak sıvıya dönüşmüş gibi görüyorum, bu da bana ölümün yer ve zamanını hatırlatıyor.

«Şimdilik evin efendisi benim. Kızkardeşlerim boyuneğdi. Kanları ağır akıyor onların. Anam hasta, sessiz dünyasına çekildi. Bense kuşkuluyum; gelecekten, hangi eşya, hangi bahçe, hangi geceyi getireceğim bilmiyorum. Yolcuyum. Karanlık ve bilinmedik yan yollara girip çıkmadan hiç uyuyamıyorum. Bildik bir el —belki benim elim, belki babamınki— beyaz, çıplak ve ıssız, rüzgârın bile çekip gittiği bir kumsalda çizmekte bu yolları. Gelecek bu işte, bu beyaz alanda yürüyen üstü örtülü bir yontu, ele geçmez bir ışık ülkesi. Bu yontu belki de can çekişen atları gözetleyen bir kadın, orada, babanın çizdiği yolun ucunda.

«Yakında görüşmek üzere.

«Size, belki de var olmayan size, hatırlatmalıyım, dost olamam ben, bilemem, sevgiyi hiç mi hiç bilemem.

«Hamiş. Her sabah yataktan kalkarken pen-

cereden bakıyorum, gökyüzü ben uykudayken kayıp gitti mi üstümüzden, ve evin iç avlusuna lav gibi yayılmış mı diye? Önünde sonunda benden kalan ne varsa yakmaya gelecek kanısındayım.»

Anlatıcı bu mektubu okurken, ince uzun bir adam ha bire dolanıyordu ortalıkta, kâh dairesel alanın merkezinden geçiyor, kâh çepeçevre dolanıyor, birşeyleri düzeltmek için protesto etmek ya da söz almak ister gibi bastonunu sallıyordu. Orta yerde durdu, bastonuyla anlatıcıyı uzağında tutarak ordakilere seslendi:

Bu adam sizden gerçeği saklıyor. Sizlere her şeyi söylemekten korkuyor. Bu öyküyü ben anlattım ona. Korkunç bir öykü. Kafadan uydurmadım, onu yaşadım. O ailedenim ben. Ahmed'in karısı Fatima'nın, onun karısı rolünü oynayan kızın erkek kardeşiyim. Namuslu ve iyi Müslümanlar olan bizlere çok karmaşık gelen sapkınca bir tutumun girdabına sürüklendi kızcağız. Peşinde kolları hediyelerle yüklü hizmetçileriyle annesi, yedi kızıyla birlikte, eve büyük bir çiçek buketi bırakmaya geldiğinde annemin kulağına şöyle bir şeyler fısıldadı: «Eğer Allah isterse geçmişte bizi biraraya getiren aynı kan, bir kez daha bizi birleştirecek.» Ardından, hoşgeldin sözleri ve kabul töreninden sonra, Fa-ti-ma'nın adını iyice belirterek ağır ağır söyledi, bir yanlışlığa yer vermemek için de birkaç kez yineledi. Annem artık gülümsemiyordu. Bir ayağını yerde sürükleyerek yürüyen, sık sık sara nöbetleri geçiren zavallı Fatima'yı oğluna istemek ha, hem çok güzel, hem çok cansıkıcıydı. Bir kez onun adı söylenince, Fatima'yı yukarı götürdüler, odasına kapattılar, hiçbir şey demediler. Ne evet, ne hayır. Babanın da onaylamasını bekliyorlardı. İki aile arasındaki ilişkiler hiçbir zaman iyi

olmamıştı. Kıskançlık, rekabet, sessiz sessiz bir savaşı körüklüyordu. Ama her iki taraf da görünüşü kurtarıyordu çoğu zaman. Bazı kimseler buna ikiyüzlülük derler. İki erkek kardeş birbirini pek sevmezdi. Kadınlar da elbette kocalarının tarafını tutuyorlardı. Gerçekte iki erkek de içten içe birbirinden nefret ediyordu. Kadınlar bu havayı canlı tutmakla yükümlüydüler. Hamamda ya da aile toplantısında birbirlerini iğnelerlerdi. Ama kimse bu iki ailenin günün birinde bir evlilikle birleşeceğini düşünemezdi. Baba önce duraksadı, Ahmed'in bu davranışının gerisinde birtakım ard niyetler olduğundan kuşkulanıyordu. Zaten ender karşılaştığı Ahmed'in, kişiliği kuşkulandırırdı onu. Onunla ilgili hiçbir olumlu kanısı yoktu. Kötülük düşündüğü için kızıyordu; hakkın yerini bulması için Allah'a dua edip duruyordu. Yaşamı boyunca bu mirasa güvenmişti. Ahmed'in gelişiyle, bu bekleyiş yasa dönüştü, kendini yazgının yol açtığı adaletsizliğin ya da kaderin bir oyununun kurbanı gibi hissetti. Başlangıçta, kızını vermeyi istemedi, daha sonra Fatima'yla konuşmak aklına geldi. O evlenmek istiyordu. Sonunda kabul ettiler. Ahmed kendi koşullarını saydı: İki aile birbirinden uzak kalacaktı; o karısıyla yalnız yaşayacaktı. Fatima, ya hamama, ya da hastaneye gidebilmek için çıkabilirdi evden artık. Onu büyük doktorlara götürmek, iyileştirmek, ona şans tanımak istiyordu. Yüzünü örterek kesin bir tonda konuşuyordu. Herkesin pek anlayamadığı şeyler, felsefi düşünceler, birbiriyle uyuşmayan fikirleri sayıp döktü. Çok iyi anımsıyorum, çünkü konuşması kafamı karıştırmıştı, hattâ keyfimi kaçırmıştı. Şöyle diyordu: «Mutlak'ın tek yolcusu olan ben, bu yalanlar ormanında kendi dış tenime asılmışım. Camdan ya da kristalden bir duvar ardında tutuyorum kendimi ve ötekiler arasındaki alışverişi gözlemliyorum. Bu kadar ağırlık altında küçülmüşler ve sırtları kamburlaşmış. Nicedir kendimle de, sizin-

le konuşup duran, gördüğünüzü, duyduğunuzu sandığınız öteki kişiyle de alay edip duruyorum. Ben sevgi değilim, ama ele geçmez bir kaleyim, bozulmakta olan bir serap. Tek başıma konuşuyorum, kekeme herifin ağzından çıkan geveleme sözcükler çalılığında yolunuzu şaşırtabilirim... Kesin olarak öldüğüm gün benden haber alacaksınız bu uğurlu ve güneşli bir gün olacak, içimdeki kuşun öteceği gün...» Saçmalıyor diyordu herkes içinden, okudukları kafasını karıştırmış. Aralıksız konuşuyordu, duyulmayacak ölçüde alçak sesle birşeyler söylüyordu, dua ediyor ya da görünmez birine bir sır veriyormuş gibi başını cellabesine gömüyordu. Gerisi mi dostlarım, bilemezsiniz. Anlatıcımız Ahmed'in bırakmış olacağı bir kitaptan okuduğunu öne sürüyor. Oysa bu yanlış! Bu kitap, evet gerçekten var. Anlatıcının pis bir eşarpla kapladığı, güneşten sararmış bu defter değil ama. Hem zaten defter değil ki, Kur'an'ın ucuz bir baskısı o yalnızca. İlginç, ayetlere bakıyor ve bir delinin, kendi kuruntularının kurbanı olan birinin güncesini okuyordu. Bravo. Ne cesaret. Ne saptırma! Ahmed'in güncesi, o bende; çok da olağan. Ölümünün ertesi günü çaldım onu. İşte, o dönemin gazetesiyle kaplamış bakın, tarihini okuyabilirsiniz... Ölüm tarihiyle uyuşmuyor mu? Evet, anlatıcımız çok güçlü! Bize okudukları bu defterlerdekilere benzer nitelikte.

Arkadaşlar! Gitmeyin! Bekleyin! Beni dinleyin! Ben de bu öyküdenim! Şu tahta merdivene çıkıyorum, sabırlı olun, taraçanın yukarısına bir yerleşeyim, evin duvarlarını aşayım, beyaz badanalı taraçada bir hasır üzerine oturayım, size öyküyü anlatmak için kitabı açayım. Allah'ın lûtfuna uğrayan Fatima ile, kötülüğün sisli dünyasına çekilmiş Ahmed'in garip ve güzel öyküsünü, nice zehirli okla delik deşik edilen erdemin öyküsünü anlatayım. Arkadaşlar, bana doğru gelin, acele etmeyin, anlatıcımızı da çiğnemeyin, bırakın gitsin. Merdivenlere çıkın ve esen rüzgâra dik-

kat edin, yukarı çıkın, kalenin duvarlarını aşın, kulak kabartın, gözünüzü açın ve birlikte gidelim; bir halı ya da bir bulutun üstünde de değil, ama sözcüklerden ve tümcelerden oluşan, renk renk ve müzikli, kalın bir tabaka üzerinde gidelim. Duyduğunuz bu şarkı, Ahmed'in özellikle sevdiği bir şarkı. Uzaktan geliyor. Yüksek dağları aşarak güneyden geliyor. Hüzünlü. Sanki toprak yavaşça koca taşlarını bir bir kaldırıyor ve bedeni çiğnenmiş, yaralı birinin inlemesini duyuruyor bizlere. Susuyorsunuz ve yüzlerinizdeki hava çok ciddi. Bak hele, kimi görüyorum, yaşlı anlatıcımız geliyor. O da bizimle birlikte oturuyor. Hoşgeldin, evet, ben de senin öykünü izlemekten başka bir şey yapmıyorum. Belki de yoluna çıktım. Sabırsızlığımı bağışla. Seni bu şarkı getirdi. Hepimizi toprağa götürecek. Yaklaş, daha yakınıma gel. Ben anlatırken araya girebilirsin. Şimdi Ahmed'in şu başlıkta açılan ya da devam eden, artık orasını bilmem, güncesini yüksek sesle okuyacağım: «Günler, taşlardır, birbiri üstüne yığılırlar...»

Bu, yaralı bir adamın itirafı; bir Yunanlı şaire başvuruyor.

7

Örülü Kapı

Kır saçlı, uğursuz bakışlı, kupkuru iki ihtiyar kadın kesin ve kısa tavırlarla Fatima'ya eşlik ettiler. Ne gürültü ne bir tören, bana eş ve yuvaya kadın rolünü üslenecek, kızı teslim etmek zorundaydılar. Beyaz bir cellabe giymişti, yere bakıyordu; gözünü yukarı kaldırmaya cesaret etse bile her iki kadın da, engellerlerdi. Utanma, haya, budur. Erkeğin doğrudan yüzüne bakılmaz. Boyuneğmek amacıyla, görevden dolayı, seyrek olarak da saygı ya da heyecan nedeniyle gözünü dikmemek gerekir. İki kadından her biri bir kolunu tutuyor, sıkıyor ve canını acıtıyorlardı. Adımlarını sıklaştırıyorlar, aceleci, kararlı bir yürüyüşle onu sürüklüyorlardı. Ama onun herhangi bir şeye karar vermişliği yoktu. Sevgiyi bile düşleyemezdi. Bu tür hayallere kaptırmak istemiyordu kendini. Bedeni ihanet ediyor kendine, onu bu genç yaşında, ortada berbat halde bırakıveriyordu. Öbür dünyanın cinleri sık sık yokluyorlardı onu, kanına dek giriyorlar, onu bozuyor, çok hızlı ya da düzensiz dolaşıma neden oluyorlardı. Kanı soluğunu düzensizleştiriyordu, yere düşüyor ve bilincini yitiriyordu. Bilinçsiz, bedeni terkedip gidiyordu onu. Kontrolsüz el kol baş hareketlerine, çırpınmalara bırakıyordu kendini, tek başına rüzgârla ve cinlerle çarpışıyordu. Bu düğümlerin dolaşık iplerini çözerken kızı yalnız bırakıyorlardı. Bedeni yavaş yavaş yeniden kendine geliyor,

yorgun, bitkin, ağrı sızı içinde, yerini alıyordu..Ayıldığında uzanmış halde buluyordu kendini ve dinleniyordu. Normal biçimde soluk alma, kalkabilme ve sokakta yürüyebilme gücünü yeniden kendisine verdiği için Allah'a şükürler ediyordu. Aile içinde herkes, görünmez duvarlara başını vurup dururken görmeye alışıktı onu. Kimse heyecanlanmıyor ve endişelenmiyordu. En fazla şunu söylüyorlardı: «Bak sen, bu kriz geçen haftakinden daha şiddetli... sıcaktan olmalı...» Krizini kendi başına çekiyordu, her şey yerli yerindeydi. Kız ve erkek kardeşleri, gelecekleriyle meşgul, tasarılar kurmaktan hoşnut, toplum içine çıkmaya biraz daha fazla paraları olmadığı için sinirli, ahenkli bir görüntüyü yanlış bir nota gibi bozan kızkardeşleri olduğu için biraz kızgındılar, ama yerli yerindeydiler. Fatima da sonunda, yerini almak durumunda kalmıştı. Taraçanın yanında konforsuz bir odada kalıyordu. Çoğunlukla unutulurdu. Onu orada iki üç kez ağlarken yakaladım, bir şey oldu diye değil, öylece unutmak için, zaman geçirmek için ağlıyordu. Canı çok sıkılıyordu, ailede kimse ona sevgi ve şefkat göstermediği için, varlığını çevrelediği yürekler acısı bir melankoli içinde gömülüp gidiyordu. Gözden çıkarılmış, yorgun, bitkin, neyse daracık bir yaşamın günlük tekdüzeliği üstüne ya yanlışlıkla ya bir uğursuzluk sonucu konuvermiş küçük bir yaratıktı. Kedilerin, bir de sineklerin dönüp durdukları avlunun bir köşesinde terkedilmiş bir masaya bırakılmış ya da çakılmıştı öylece.

Güzel miydi? Bugün bile hâlâ sorarım kendime. Yüzünde sık sık gelen gitgide daha şiddetli krizlerin yol açtığı erken kırışıklar olduğunu açıkça söylemem gerek. Sık sık gerilen büzülen bu yüzün çizgileri, inceliklerini yitirmişti. Açık renk gözleri, eğer yaşlarla ıslanmamışsa bakışlarına hoşça bir ışık katıyordu. Küçük bir burnu vardı. Yanakları, hiç kaybolmayan ergenlik sivilceleriyle kaplıydı. Hiç hoşlanmadığım

yeri kriz anında büzülen ağzıydı, boş bir sayfaya atılmış kocaman bir virgül gibi bir sırıtışı vardı. Sağ bacağının ince, zayıf olmasına karşın bedeni diriydi. Diri ve sert. Göğüsleri meme uçlarındaki tek tük kıllarıyla küçücüktü. Herhangi bir cinsel istek sonucu değil de salt sıkıntısını hafifletmek amacıyla onu kollarımla sıkıca sardığımda, hayaletlere karşı ya da görünmez bir ahtapotun kollarına karşı savaşım veren canlı bir iskelet kesilmiş bu bedeni hissederdim. Onu sıcak, ateşten yanar halde, sinirli, yaşamak, normal soluk almak, koşabilmek, dansedebilmek, yüzmek ve güzelim koca dalgaların ucuna küçük bir yıldız gibi konuvermek için savaşmakta kararlı biri olarak hissederdim. Elindeki olanaklarla ölüme karşı koyduğunu hissediyordum: Bunlar sinirleri ve kandı. Sık sık kanama geçirirdi. Kanının kızdığını ve kendisinin, bu kandan iyi bir şeyler yapabilmek için onu saklamaya layık olmadığını söylerdi. Çocuğu olsun istemezdi, her ne kadar rüyaları mahalle piçleriyle dolu olsa da öyleydi. Yanıbaşımda koluma sımsıkı tutunup, başparmağını emerek, gevşemiş, sakinleşmiş bedeniyle uykuya dalardı.

Evime geldiği gün, bir sır veriyormuş gibi kulağıma şunları fısıldadı: «Beni o evden çıkarttığın için teşekkürler. Bacı kardeş olacağız bundan böyle. Ruhum ve yüreğim senin, ama bedenim, şu kara toprağa ve onu yakıp yıkan şeytana ait o!..» Hemen ardından da uykuya daldı, ben de gecenin henüz başladığı anda gevelenmiş bu sözleri düşünmek için yalnız kaldım. Kendim ve görünüşüm konusunda kuşkuya kapılmaya başlıyordum. Acaba o her şeyi biliyor muydu? Sırlarımı açıklamadan onu durumumdan haberdar etmek için içimden hazırladığım konuşmayı öne atılıp kendisi mi başlatmak istiyordu acaba? Garip! Sonuçta şu kanıya vardım: bu kadın, kendi içinde cinselliğini bir yana bırakmış, bu evliliği de onu sevdiğim için değil de toplumsal açıdan

bir şeyleri düzenlemek, herhangi bir sakat yanımı ya da ahlâk sapkınlığımı örtmek amacıyla istediğimi düşünerek kabul etmişti. Hakkında söylenen kötü sözleri önleme gereksinimi duyan bir eşcinsel ya da görünüşü kurtarmaya çalışan iktidarsız biri olduğumu düşünüyor olmalıydı. Bundan böyle görünüşlerle oynaya oyalana geçirecektim ömrümü, her türlü görünüşle, belki de gerçek olan, bana gerçek, çıplak, maskesiz, kilden kalıbı, kılıfı olmayan, örtüsüz, peçesiz, bir yüz hazırlayan, başkalarından farklı olağandışı yanı olmayan bir yüz hazırlayan görünüşlerle bile.

Hoşlanmıyor da değildim, bana öyle geliyordu ki, cüretli olmak birçok şeyi düzene sokuyordu. Fatima için benimkinin karşısına bir yatak koydurttum, elimden geldiğince meşgul oluyordum. Asla yanımda soyunmazdı. Ben de onun yanında asla. Geniş odamızda utanma duygusu ve namus hüküm sürüyordu. Yine de bir gün o uyurken görmek istedim. Vajina dudakları kesilerek aldırılmış ya da dikilmiş miydi? Yavaşça çarşafları kaldırdım, bir de baktım ki karın bölgesinde çok sıkı, korsa gibi, bekaret kemeri filan gibi bir şey, bir engel vardı, isteği bastırıyor veya iyice kırıp atıyor olabilirdi, tahrik edici şeyler vardı. Fatima'nın varlığı altüst ediyordu beni. Başlangıçta, durumun zorluğundan ve karmaşıklığından hoşlanmıştım. Sonraları sabrım tükenmeye başladı. Yalnızlığımın da kendi dünyamın da efendisi değildim artık. Yanıbaşımdaki bu yaralı varlık, gizli dünyama zorla soktuğum bu umutsuz ve yürekli kişi kadın da değildi, zor bir yola, bir uçuruma düşmeyi kabullenerek, özündeki insanı silerek, ya da gizleyerek, değiştirerek gelmişti, erkek olmaya da özlem duymayan, hiçbir şey olmak istemeyen bir kişiydi, boş bir küp gibi, yokluk gibi bir şey; bedeni ve belleği üzerine acıların çöreklendiği bir kadın; hemen hemen hiç konuşmazdı, arada bir, bir iki tümce mırıldanır derin bir sessizliğe dalar, mistik kitaplar okur, çıt çıkar-

madan uyurdu, bu kadın benim uyumamı engellerdi ama. O uykudayken gözlerdim bazen, yüz çizgileri gözönümden yitene dek bakar, düşünce dünyasının derinlerine sızmaya çalışırdım. Karanlık dipsiz kuyular içindeydiler. Sessizlikte sayıklar dururdum ben de, sonunda düşüncelerine ulaşır, sanki benim düşüncelerimmiş gibisine bulurdum da. Beni yansıtan ayna oradaydı, beni, takınağımı, zayıf yanlarımı... Gecenin karanlığında, çatırdayan eski döşeme tahtalarının üstünde, ağır ağır ilerleyişini duyardım. Döşeme filan yoktu da, ben gürültüyü hayal ederdim, gürültü döşemeyi çizerdi, döşeme de eski tahtalarıyla önümde uzanırdı; tahtaları gelip geçen acelecl yolcuların alelacele arkalarında bıraktıkları harabe halindeki evden geliyordu; orman içinde bir ev olmalıydı bu, zamanın yıprattığı meşe ağaçlarıyla çepeçevre sarılı bir baraka: sağlam kalabilmiş dallardan birine çıkıp barakaya tepeden bakardım, çatısı delik deşikti, deliklerden sızan ışık ve bakışlarım, toz toprak arasında ayak izlerini bulurdu, izler beni, farelerin ve adını bilmediğim nice hayvanın mutlu yaşadığı bir mahzene götürürdü, tarihöncesinden kalma bu mağarada gömülüydü benimle aynı odada uyuyan bu kadının düşündükleri. Acıma, şefkat, öfke karışımı duygularla bakıyordum ona. Bu karmaşa sırasında duyarlılığımı ve sabrımı yitiriyor, gitgide daha bir yabancısı oluyordum yazgımın ve tasarılarımın. Şu dilsiz diyebileceğim kişi, kâh ağır kâh hafif olan bu ağırlık, şu güç çıkan soluk, şu kıpırdamayan şey, şu örtülü bakış, şu korseli karın, şu var mı yok mu bilinmez, horgördüğü, kabullenmediği cinsiyeti ile şu yaratık, ancak sara nöbetleri sırasında kıpırdayabiliyor, o anlar için, ölümün kırılgan ince ve belirsiz yüzüne dokunup tekrardan kendi mağarasına dönmek için yaşıyordu, ne keder ne mutluluk, düşünceleri, yırtık pırtık kendir çuval içinde, fareler kemirmeye çalışmış ama sonunda vazgeçmişler, çünkü üstlerine

onları koruyan ve bozulmalarını önleyen zehirli bir madde sürülmüş.

Çok uyurdu Fatima, kalktığında uzun süre banyoda kalırdı, hizmetçiye bir iki emir verir, tekrardan yalnızlığa çekilirdi. Kızkardeşler arasına hiç karışmazdı, hiçbir daveti kabul etmezdi, ve akşam eve döndüğümde, bana bir şey borçluymuş gibi ha bire teşekkür ederdi.

Kızkardeşlerim bu evliliği hiçbir zaman anlamadılar. Annem bu konuda benimle konuşmaya cesaret edemiyordu. Ben de babamın berbat halde bıraktığı yarım işlerle uğraşıyordum daha çok.

Yavaş yavaş kuşkulu ve uykusuz biri oldum çıktım. Fatima'ya bir kötülük yapmadan ondan kurtulmak istiyordum. Benimkinden uzakça bir odaya yerleştirdim onu ve ağırdan ağıra nefret etmeye başladım. Kafamda kurup uygulamaya başlattığım olay kötüye gidiyordu. Hastalıklı sakat olduğu için daha da güçlü daha sert, düşündüğümden daha da güçlü çıkmıştı.

Sosyal durumumu mükemmel göstermek için ben ondan yararlanacakken o beni kullanmayı, beni umutsuzluğunun derinlerine sürüklemeyi daha iyi becerdi.

Böyle yazıyorum ama sözcüklerden emin değilim, çünkü gerçeği ben de bütünüyle bilmiyorum. Bu kadın çok zekiydi. Söylemediği onca söz, çok az ağzını açtığında kullandıkları, sarsılmaz biçimde kanaatini anlatıyor, geleceğe yönelik plan ve tasarıları daha bir güçlendiriyordu. Yaşamaktan çoktan vazgeçmiş, yok oluşa değin ağır sona doğru kesin yol alıyordu. Ani olmayacaktı ölümü, birden vurmayacak; ufkun ötesine açılan çukura doğru geri çekile çekile süren bir yürüyüş olacaktı. Artık ilaçlarını içmiyordu, az yiyor, hemen hemen hiç konuşmuyordu. Ölmek istiyordu ölmek ve beni de kendi düşüşü sırasında bera-

berinde götürmek. Geceleyin odamı bütünüyle kaplıyor, nöbeti gelmeden az önce yatağımın kıyısına yapışıyordu, beni yanıbaşına düşürene dek kolumdan çekiştiriyor, kendi içinde kıpırdayıp duran şeytanları öldürmek için tüm gücüyle beni boğmaya, öldürmeye çabalıyordu. Her seferinde biraz daha uzuyordu bu süre. Bu duruma nasıl karşı çıkacağımı, bu korkunç dayanılmaz sahnelerden nasıl kurtulacağımı bilemiyordum. Son dayanağı, sevdiği tek varlığın ben olduğunu söylüyordu, her düşüşünde yanında olmamı istiyordu. Yatağıma usulca girdiği o güne kadar anlamamıştım, uyuyordum ben yavaş yavaş göbek altımı okşamaya başladı. Uyandım birden ve o hızla iteledim. Öfkeden köpürüyordum. İlk kez güldü, ama beni rahatlatmadı gülüşü. Ona dayanamıyordum artık. Ölmesini istiyordum. Sakat olduğu, kadın olduğu için kızıyordum, benim isteğimle kötülüğüm yüzünden hesaplarım ve kendi kendimden nefret edişim sonucu orada oluşuna kızıyordum.

Bir akşam gözleri sonsuz karanlıkların kapısına yanaşmış, yüzü dingin ama çok soluk, vücudu yatağın bir köşesinde tortop olmuş, elleri her zamankinden daha yumuşak ve soğuk, hafifçe gülümseyerek dedi ki bana, «Kim olduğunu ta başından biliyordum, bu nedenle buradayım canım, bacım, yeğenim benim, bu nedenle buraya ölmeye geldim senin yanına. Her ikimiz de kör bir kuyudan aşağı bakarken doğmuşuz, verimsiz kısır bir toprakta, sevgisiz bakışlar arasında. Biz önce kadın sonra sakatız. Ya da kadın olduğumuz için sakatız. Yaramız nedir ne değildir biliyorum... Hep aynı acı. Gidiyorum... Senin karınım ben, sen de benim kadınımsın. Dul bir adam olacaksın, ya ben... tut ki bir yanlıştı, hataydım ben, bir kusur... Çok da önemli değil, ele avuca sığmaz bir... Ah çok konuşuyorum... Başım, başım, aklımı yitiriyorum galiba. İyi geceler. Yakında görüşmek üzere!..»

Çok sonraları başka yerlerden gelen bir ses şöyle diyecek: «Ye beni; al yeniden doymak bilmeyen aç karnına, mağarana şu şekilde beni de kat...»

8

Her Türlü Barınağa Direnen

İşte böylece dul kaldı! Dostlar! Hayatının bu bölümü dayanılmaz, anlaşılmaz.

'Hayır! Çok mantıklı!' diye yanıtladı oradakilerden biri. Kendi kişiliğini güçlendirmek, sağlama almak için bu zavallı sakatı kullanmış oldu. Geçen yüzyılın sonunda ülkenin güney kısmında geçen bir öyküyü çağrıştırıyor bana bu. İzin verin de çabucak onu anlatayım size: Bir savaşçı kabile reisinin öyküsü; korkunç biri, kendine Antar adını takmış; acımasız bir şef, baskı yanlısı, öyle ki ünü kabilesinin sınırlarını aşmış. Adamlarını bağırıp çağırmadan tepinmeden yönetir, söylediklerivle kontrast teşkil eden incecik sesiyle emirlerini verir ve kimse dinlememezlik edemezdi. Has ordusu vardı ve işgal güçlerine karşı koyarken merkezi otorite sorunu yoktu, ordusundan emindi, korkuluyordu kendisinden ve saygı görüyordu; adamlarında en ufak zayıflığa ve bozguna tahammülü yoktu, böylelerini arar bulur ve belalıları cezalandırır, özel biçimde gösterirdi hiçbir zaman keyfi olmayan gücünü ve yargı anlayışını; fikirlerini, sert yanını, sonuna dek savunur, kısacası örnek bir insandı, efsanevi cesareti vardı; işte bu adamın, tüfeği ile birlikte uyuyan bu gizli Antar'ın öldüğü gün, bu terör ve gücün, bir kadın bedeninde çöreklendiği görülmüş. Öldüğü yere bir türbe kondurmuşlar; bugün ermiş, erkek ya da kadın evliya,

gezginlerin ruhu; kaçanları koruyan, kuşkunun kemirdiği evden kaçmış kişileri, gerçeğin içyüzünü arayanların koruyucusu.

Bu sırada anlatıcı araya girdi, gülümseyerek dedi ki: Evet dostum, ben bu öyküyü de biliyorum. Yüzyıl önce mi ne geçmiş. «Yalnız lider» denmiş, ona kim yaklaşırsa adeta büyülermiş bu kişi. Kimi zaman peçeli çıkarmış insan içine; askerleri kendilerini suçüstü yakalamak istediğini sanırlarmış; gecelerini çok çok güzel bir genç adamla paylaşırmış; bir tür haydut, eşkiya ki üzerinden hançerini hiç eksik etmezmiş, kendini ya korumak ya da öldürmek için olsa gerek. Mağarada yaşarmış ve zamanını kif* içerek, bir de gecelerin güzelini bekleyerek geçirirmiş. Hiç kuşkusuz, bu güzelin yalnızca kendi altında ve kollarındayken kadın olduğunu hiç bilmezmiş; ona para verirmiş kadın. O da reddedermiş; kadın haydutu yağmalanacak yerleri bildirir ve güvenliğini daha bir garantiye alırmış, pekiştirirmiş, sonra kaybolur ortalıktan, apansız, yıldızsız bir gecede çıkar gelirmiş. Çok az konuşurlarmış; vücutları birbirine karışır birbirlerinin ruhlarını baştan çıkarırlarmış. Bir gece kavgaya tutuştukları anlatılır, çünkü sevişme sırasında kadın olan, ötekisini yüzüstü çevirip üste çıkmış ve oğlancılığa öykünmüş. Gururu kırılan erkek öfkesinden bas bas bağırıyormuş, ama kadın bütün gücüyle hakim olmuş duruma, yüzünü yere çarpıp hareketsiz hale getirmiş. Adam biraz kurtulmayı başarınca, hançerine sarılmış ama kadın olan daha atik davranmış, üstüne çıkıp onu devirmiş; düşerken hançer kolunu sıyırmış, herif ağlamaya başlamış, kadın yüzüne bir tükürük atmış, basmış hayalarına tekmeyi ve çekip gitmiş, bir daha görmeye gelmemiş onu, yaralı eşkıya da delirmiş, sonunda mağarasını

---

* Kif: Kuzey Afrika'da hintkeneviri yapraklarından elde edilen ve tütüne karıştırılarak esrar gibi içilen toz. (Çev.)

terkeylemiş ve cami kapılarında sürünmüş, bir yandan aşk hastalığı öte yandan öfke. Kalabalıkta yitip gitmiş olmalı ya da yer sarsıntıları tarafından filan yutulmuş. Bizim lidere gelince genç yaşta ortada hastalık filan yokken ölüp gitmiş uykusunda. Ölüyü yıkamak ve kefenlemek için soyduklarında şaşkınlık içinde kalmışlar, düşünün bir, bu gizli gerçeğin özünde âniden güzel mi güzel bir kadın çıkmasın mı; koyu karanlıkla göz kamaştıran ışık arasında salınan bir çapraşık bilmece gibi.

Bu öykü zamanında bütün ülkede dolandı. Bugünse biraz değişmiş olarak karşımıza çıkıyor. Dağların doruklarındaki kaynaklarıyla birlikte akan ve dolaşan öykülerin yazgısı bu değil midir? İnsanlardan daha uzun yaşar ve günleri daha bir güzelleştirirler.

'Peki ama bizim kahramana ne oldu Fatima'nın ölümünden sonra?' diye atıldı bir ses.

Kedere boğuldu, eskisinden daha da beter bir keder; zira tüm yaşantısı, deri değiştire değiştire, acılar çeke çeke, yüzüne maskeler taka taka, çatlaklarla kaplanmış bir deriye dönmüştü. Odasına çekildi, işlerin yönetimini aileye yürekten bağlı bir adama bırakarak, kendisi anlaşılmaz ya da okunmaz şeyler yazmaya koyuldu. İşte o sıralar yeniden kimliği gizli arkadaşından mektuplar aldı. Bu mektuplar aynı yazıyla yazılmıştı, incecik tek tek, gizemli. Asla adı verilmeyen bu ırak ses, ona yaşaması ve durumunu iyice bir düşünmesi için yardım ediyordu. Mektup arkadaşıyla sıcak içten bir bağ kuruyordu; nihayet konuşabilir, kendi gerçeği içerisinde bulunabilir, maskesiz, gözetimli ve sınırlı da olsa özgürce, hatta içten içe ve sessizce de olsa neşeyle yaşayabilirdi. İşte Fatima'nın ölümünden sonra aldığı mektup:

«*Perşembe 8 Nisan*. Dostum, yaralı olduğunuzu biliyorum, hissediyorum. Şu zavallı kızın

ölümünden çok önce yaslı günler yaşadığınızı biliyorum. Bedeninize çentik atan, onu bıçak gibi kesen ve günlerinizi karartan acımasızlıklardan başlamak üzere tüm sertlikler konusunda kendinizi yeterli sandınız. Salt gurur ya da tutku yüzünden, felâketi en yakınlarınıza kadar soktunuz ve bunu zevk değil tehlikeli bir oyun haline getirdiniz ve sonunda, siz maskelerinizden birinin ana maddesi olan deriyi yitirmiş oldunuz. Bu ilişkiyi acıma duygusundan değil de salt öç almak için kurdunuz. İşte bunda hata ettiniz, zekânız da tutkunuza yakışmayan oyun ve dolaplar içerisinde yok oldu gitti. Size açıkça ve dostça söylememe izin verin: Böylesi bir duruma başka biri dayanamaz, ama sizin için böyle olmayabilirdi diye düşünüyordum. Kızcağız çoktan ölmüş, düşüşü çok çok uzun süreden beri başlamıştı. Siz çok geç çıktınız yoluna. Şimdi neye yarar, kitaplarla mumlarla dolu bir odaya kendinizi kapatmak? Niçin sokağa inmiyorsunuz, maskeleri ve korkuyu bir yana atıp? Size bunu söylüyorum ve biliyorum ki acı çekiyorsunuz. Sizi çoktan beri tanıyor ve gözlüyorum, içinizden geçeni okumayı öğrendim, sizdeki melankoli, birbirimizden uzakta olmamıza ve karşılaşmamızın olanaksızlığına karşın bana ulaşıyor. Şimdi ne yapacaksınız? Toplumumuz kadınlara karşı ne kadar acımasızdır bilirsiniz, dinimiz erkeğe ne çok kolaylık sağlar; bilirsiniz ki seçim ve isteklerine göre yaşamak için, gücü olması gerekir insanın. Ayrıcalıklı yaşamaktan hoşlandınız; belki de istemeden, kızkardeşlerinizi tanımazlıktan geldiniz, horgördünüz. Sizden nefret ediyorlar ve çekip gitmenizden başka bir şey beklemiyorlar. Annenize, yürekli bir kadın olan ve yaşamboyu itaatten öte birşey yapmamış olan annenize karşı sevgi ve saygıda kusur

işlediniz. Sizi bekleyip duruyor, onun kucağına ve sevgisine yeniden döneceğinizi umuyor. Kocasının ölümünden bu yana delilik ve sessizlik mahvetti ve siz de unuttunuz onu; sizin terkedişinizden dolayı ölmekte, kulakları duymuyor, gözleri görmüyor. Sizi bekliyor.

«Ben de, ben de sizi bekliyorum. Ama daha sabırlıyımdır. Size ve yazgınıza, öyle bir sevgiyle dolu ki yüreğim... Çok yakında görüşmek üzere!»

Bu mektup hoşuna gitmedi. Yargılandığı ve ağır biçimde eleştirildiği duygusuna kapılıyordu. Bu mektuplaşmayı kesmeyi düşündü bir an; ama kendinde olup biteni açıklamak ve anlamak isteği, susmaya ve gurura üstün geldi.

«*Cumartesi, gece.* Son mektubunuz beni rahatsız etti. Size yanıt vermeden önce uzun süre kararsız kaldım. Yalnızlığımın yalnızca sırdaşı değil, tanığı da olmanız gerek. Benim kendi seçimim ve kendi yetki bölgem o. Orada, bedene yerleşmiş ve iyileşmek istemeyen bir yara gibi oturuyorum. Orada yerleşmiş, oturuyorum diyorum, ama iyi bir düşünülürse beni asıl yalnızlığın korkuları, ağır sessiz anları ve her yanı kaplayan boşluklarıyla kendine yetki bölgesi olarak, mutluluğun ölüm tadında olduğu dingin bir barınak olarak seçtiği anlaşılır. Orada tek umudum olmaksızın yaşamak zorunda olduğumu biliyorum; zaman bu zorunluluğu dönüşüme uğratıp daha bir berkitiyor. Bunun insan mizacı ya da görev kavramlarının daha ötesine uzanan bir sorun olduğunu söylemek isterdim size. Bunu bir gün anlayacaksınız, belki eğer yüzyüze gelirsek.

«Bu odaya çekildiğimden beri başka çıkış yolu da göremediğim, bir çölün kumları üstün-

de ilerlemeyi sürdürüyorum. Bu çölde ufuk çizgisi gerektiğinde mavi, sürekli hareketli, ben ise bu mavi çizgiyi aşmayı, amaçsız bozkırda başıma neler gelebileceğini düşünmeksizin yürümeyi düşlüyorum... Kendimden kurtulmak, yıkanıp arınmak, kafamı kurcalayan ama kimselere açamadığım, bir sorudan kurtulmak için yürüyorum: arzu! Bedenime sızmış, içimde taşımaktan yorgun ve bitkin düştüm, ne atabiliyor ne de kendime maledebiliyorum. Benim olmayan bir yüz ve bir ad bile veremeyeceğim bir istekle hiç teselli bulmadan kalakalacağım.

«Mektubunuz neden beni sarstı onu anlatacağım: hemen ahlâksal konulara dalıyorsunuz. Biliyorsunuz ben, psikolojiden ve suçluluğu besleyen her şeyden nefret ederim. İslâm dinindeki alınyazısı (sahi var mı böyle bir şey?) inancının, bizleri bu soysuz, küçük ve kötü kokulu duygudan koruduğunu düşünürdüm. Eğer size yazıyorsam, mektupla söyleşi kurmayı kabullenmişsem, toplumsal ahlâkı burada yansıtmak amacıyla değil elbet. Yaşadığım büyük, çok büyük deney, kadın niçin kadındır, erkek niçin erkektiri bildiğini ve açıklayabildiğini önesüren şu küçük psikolojik şemaların dışında bir anlam taşıyor. Biliniz ki dostum ülkemizde var olduğu kadarıyla aile, güç temsilcisi baba, ve erkeğin kendisine tanıdığı azıcık bir analık yetkesi ile hizmetçi durumuna düşürülmüş kadınlardan oluşan aileyi istemiyorum ben, benim için sisli bir ortam, tanımıyorum artık onu.

«Burada kesiyorum, çünkü tepem atıyor ve her ne kadar çölde ya da bozkır ortasında yolunu şaşırsa da amacımın taşıdığı anlamı, düşüncelerimin temelini sarsan öfkeyi ve beni yaşatan sıkıntıyı, acıları, aynı yara içinde barındırmama olanak yok. Şimdilik bu kadar deyip

kitaplarıma dönüyorum yeniden şu an. Belki yarın pencereyi açarım. Çok yakında görüşmek üzere. Haydi hoşçakal, yalnızlığımın tek dostu!»

Dostlar, burada kitabı kapatıyor, yüreğimi açıyor, aklıma sesleniyorum: inzivadaki bu dönemde, ortalıkta hiç görünmüyordu artık. En üstteki odasına kapanmış, dış dünya ile, okunaksız, garip yazı pusulalarıyla ilişki kuruyordu. Annesi okuma bilmiyordu. Bu oyuna kapılmayı reddedip kendisine yazılmış pusulaları bir yana atıyordu. Kızkardeşlerin üçü, artık büyük evde kalmıyorlardı, onlara da ender olarak yazıyordu. Evlenmişlerdi, açı çeken annelerini görmeye çok az gelirlerdi. Ahmed ortada gözükmediği, hatta yok olduğu halde, yine de hüküm sürüyordu. Evde varlığı hissediliyor ve korkuluyordu ondan. Herkes alçak sesle konuşur, onu rahatsız etmekten çekinirdi. Yukarıdaydı, dışarı hiç çıkmıyordu artık. Yalnızca Malika, onun doğumunu gören yaşlı hizmetçi, ona karşı birazcık sevgi duyuyordu, kapısını iteleyebiliyor ve işlerini görüyordu. Yemek getiriyor —gizlice şarap ve kif getirmeye bile vardırıyordu işi— odasını ve bitişikteki banyoyu temizliyordu. İçeri girdiğinde, Ahmed hemen bir çarşafa bürünüyor ve eski kentin tümünü görebilen küçük balkonunda bir sandalyeye kuruluyordu. Kadın giderken bir torbaya boş şarap şişelerini gizlice dolduruyor ve 'Allah kazadan belâdan, her türlü delilikten korusun bizi yarabbim!', ya da, 'Allah, hayata ve ışığa döndürsün onu yeniden!' türünden dualar mırıldanıyordu. Böylece, görünmez adam gücünü kullanıp geliştiriyordu. Kimseler anlamına varamıyordu bu inziva yaşantısının. Bu ne demek olduğu konusunda kuşkular taşıyan kişi annesi; o da hasta bedeni ve karışık aklı ile meşguldü fazlasıyla. Ahmed çoğunlukla tıraş olarak, bacaklarındaki tüyleri alarak geçiriyordu zamanını. Şöyle ya da böyle, kendisine verilen yazgısında köklü değişiklik-

ler olacağını ummaktaydı. Bunun için de zamana hem de çok zamana gereksinimi vardı; sanki yabancı bir bakışın, yüzüne dokunmasına ve başkalaşım halindeki ya da aslına, doğanın yasalarına, dönmekte olan bedenine konmasına gerek duyması gibi. Arada sırada sinirine dokunsa da şu bilinmedik dostuyla yazışmayı sürdürüyordu. İzin verin de sevgili arkadaşlar, yeniden açayım kitabı ve okuyayım size:

«*Salı 13 Nisan*. Bundan böyle dostum, asla, ailenizi ilgilendiren sorunlara değinmeyeceğim. Az daha saygısızlık ediyorduysam, beni saran ve sarsan duyguların aşırı boyutlara varmasındandı. Karşılıklı yazılan her tümcenin, içinde gözlerimiz bağlı ve asla karşılaşamayacağımızı bile bile, elyordamıyla yolaldığımız labirentimizi daha da karmaşık hale getirmekten öte bir şeye yaramayan şu mektuplaşma işine ne diye atıldım ki?

«Sezgisi güçlü biriyim ve her zaman öyle oldu. Peşinize düştüğümde, bu güçlü ve anlatılması zor duygu yol gösterdi bana. Sizi uzaktan gözledim ve çevrenize yaydığınız dalgalardan —fiziksel olarak— etkilendim. Bu tür ilişkiye belki de inanmazsınız, hemen anlamıştım ama karşımda kendi varlığının dışına çıkabilmiş, bedeninin dışına taşmış, olağanüstü biriyle karşı karşıyaydım. Fiziksel anlamıyla duyumsadım, öteki insanlar gibi olmadığınızı hissettim. Merakım tutkuya dönüştü. Sezgilerim sıkıştırıyordu beni, araştırmamda ve yaklaşımımda beni her zaman daha ileriye iteliyordu. Çok çok mektup yazdım, size göndermedim. Her seferinde, acaba diyordum, ne hakla sizi sorularımla izlemekte idim, niçindi yüzünüze esas çizgileriyle görüntüsünü kazandırmak için böylesi bir inat.

«Size başka türlü nasıl yaklaşabilirdim ki,

çünkü size söyleyeceklerim henüz bizim toplumumuzda ve özellikle herkesin içinde söylenemez şeylerdi. Size, itiraf ettiğim şeyler konusunda duygularınızı bilmekte sabırsızlanıyorum. Mektuplaşmamız şimdilik bizi bağlayan ve geleceğimizi tartışmalı kılan bir suçluluğun eşiğinde.

«Sözlerime son verirken, şafak vakti kulağınıza, XII. yüzyıl mistik şairi İbn-el-Fârid'den şu dizeleri fısıldamak isterim:

«Gece seni sarmalıyorsa ve gömüyorsa
yalnızlığına onları
Işu evler!
onların karanlıklarında istekten bir ateş
yak...»

Her zaman senin.»

9

Ev Yapar Gibi Yüz Yapmak

Günceyi okumaya devam etmeden önce, ailenin kalan bölümünün ne olduğu konusunu merak edenlere, zavallı Fatima'nın ölümünden sonra, Ahmed'in işlerin kontrolünü yapamadığını ve ortada hiç gözükmeyip odasına kapandığını söylemek isterim. Karısının ölümünü çabuklaştırmasından kuşkulanıldı ve iki aile sonsuza kadar birbirine düşman oldu.

Her şey yavaş yavaş bozulup gitti: Büyük evin duvarları çatlaklarla doluydu, avludaki ağaçlar bakımsızlıktan kuruyup öldüler, ana bu düşüşü Allah'ın isteğini ters yöne çevirdiği için, gökyüzünün bir intikamı olarak yaşadı; sonunda, suskunluk ve sakin bir delilik içinde yok olup gitti. Evde kalan kızlar mirastan kalan parayı çarçur ettiler, gizlenen erkek kardeşi şöyle ya da böyle mahvetmeye çalışıyorlardı; ama bu kardeş erişilmezdi; görünmezliğini koruyor, her şeye karşın hüküm sürüyordu. Geceleri ayak sesleri duyuluyor, ama onu kimse görmüyordu ortalıkta. Ağır bir giz üzerine kapatılmıştı pencereler ve kapılar. Girişe çocukların kullandığı taş yazı tahtası asma alışkanlığını edinmişti, üstüne beyaz tebeşirle ya bir düşünce, bir sözcük, Kur'an'dan bir âyet ya da dua yazıyordu. Kime yazıyor, kime sesleniyordu dersiniz? Malika'nın okuma yazması yoktu. Kızkardeşleri onun odasına dek çıkmaya cesaret edemezlerdi. Ama her

günün ya da hemen hemen her günün bir düşüncesi, rengi, müziği vardı.

Olay olduğu gün işte, tahtada şöyle bir yazı vardı: «Gece ne diyor? Barınağına dön!»

Bir başka gün şu âyet: «Allah'a aitiz biz, ona döneceğiz.» Küçük harflerle de şunları eklemiş: «Eğer istersem.» Sapkınlık! Sapkınlık! Kardeşler! O dönemden sonra kendini geliştirecek ve yalnızlığını, amacı ve arkadaşı yapana dek zenginleştirecek. Zaman zaman, terketmeyi de düşünecek bu yalnızlığı, dışarı çıkmak ve her şeyi, bir çılgınlık ve yıkıcı bir öfke atılımıyla devirmek. Günceyi ve mektuplarını okurken bile, olup bitecekleri anlayabileceğinizden emin değilim.

> «*15 Nisan.* Hep verici oldum. Şimdi kendimi bundan korumaya çalışıyorum. Bahis gibi birşey benim için. Ve kaybettim bahsi ben. Kadın olmak, herkesin kolayca alıştığı doğal bir sakatlık. Erkek olmak, bir düş, bir güç gösterisi ki, herkes doğrulamakta ve ayrıcalık gibi ele almakta. Yalnızca varolmak ise bir meydan okuyuş. Erkek olarak da, kadın olarak da yoruldum. Şu onarılması gereken beden, yama yapılması gereken şu aşınmış kumaş, kalın ve kısık şu ses, şu sönmüş göğüs ve şu yaralı bakış olmasaydı, şu dar görüşlü ruhlar, şu kutsal kitap, şu mağara içinde edilmiş söz, şu mağara ağzını örüp de koruyan örümcek ağı olmasaydı, kalbi yoran astım, beni bu odadan uzaklaştıran şu kif, peşimi bir an için bile bırakmayan şu derin hüzün olmasaydı... Şu pencereleri açardım ve tek barınağım, tek sığınağım, yuvam, aynam, hayallerime giden yol olan yalnızlığın dorukların a ulaşmak için en yüksek duvarları bir çırpıda aşardım.»

«*16 Nisan*. Biri bana «Sesler yalnızken bir başka çınlar» demişti. Issız ve boş bir cam kafeste nasıl konuşulur? Alçak sesle, iç sesinle, öylesine kısık bir ses ki, öyle derin ki henüz dile getirilmemiş bir düşünceye yankı veren türden.

«Gariplikleriyle beni şaşırtan gizli düşüncelerimin yankısına yer vermek için zaman zaman, geri çekilen sessizliğe alışmaya çalışıyorum.»

«*16 Nisan, akşam*. Küvette uyuya kaldım. Su buharını, kafesimin camlarını kaplayan sisi severim. Düşüncelerim eğlenir, takılır, buharlaşmış bu su içinde yoğunluğunu yitirip, panayır yerlerinin küçük kıvılcımları gibi oynaşır durur. Kendinden geçmiş haldeyken kurulan düşler tatlı ama tehlikeli. Bir erkek geldi, sisi ve aradaki mesafeyi aştı, elini ter içindeki yüzüme koydu. Gözlerim kapalı ılık suyun içinde izin verdim, yapsındı. Sonra ağır elini göğsüme koydu, uyandı göğüs, sonra başını suya daldırıp karnımın alt kısmına koydu, oramı öptü. Öylesine güçlü bir duygu idi ki, kapıldığım anda bilincimi yitirdim, az daha boğulup gidecektim. Yarı açık ağzıma sular dolduğu anda uyandım.

«Tüm varlığımla sarsılmıştım. Kalktım kurulandım, yatağıma, kitaplarıma ve saplantılarıma kavuştum yeniden.»

«*17 Nisan, sabah*. Hâlâ dünkü rüyanın etkisi altındayım. Rüya mıydı? Gerçekten geldi mi o adam? Dayanma gücüm sınırsız. Bedenimin dilini kaybettim, zaten hiçbir zaman sahip olamadım ki. Onu öğrenmeliydim, ve önce bir kadın gibi konuşmalıydım. Kadın gibi mi? Neden? Erkek miyim ki ben? Uzun dönüş yolu, çok uzun,

sabırla dönmek ne aklın, ne de kafanın denetiminde olan ilk duyguları yeniden bulmak gerekecek. Nasıl konuşmalı? Üstelik kiminle konuşacağım? Vay canına, arkadaşım da mektup yazmadı. Çok ağırbaşlı. Bir gün kendimi ona göstermeye cesaret edecek miyim? Son mektubuna da yanıt vermem gerek. Yazmak istemiyorum. Hele birkaç gün geçsin. Ne yapacak görelim bakalım. Banyoma dek gelen o. Sesinden tanıdım, bir iç ses bu, yazısında görünen bir yazı, karaladığı sözcükler gibi eğik bir yazı. Mektuplarından bazılarını okuyunca her yanımı bir titreme tutar. Sanki sözleriyle okşuyor beni, bedenimin en duyarlı yerlerine dokunuyor. Evet, dinginliğe gereksinim duyuyorum bedenimi uyandırmak için; bedenimin kendisinin olan arzuyu yeniden bulmak için hâlâ vakit var.

«(...) Vicdanım ne mi diyor?... Vicdanım... son zamanlarda hiçbir şey demedi. Başka yerdeydi, kötü cins mayası tutmamış hamur gibi uykuda... Ağzıma üfleyebilirdi vicdanım, boğulmuş bir kadını kurtarmak için yapıldığı gibi... 'Kimsen o olmalısın' demeliydi..., kalkabilirdi ayağa... Ama o kalın, kil tabakaları altında, kil ise soluk almayı engelliyor... Alçıya alınmış bir vicdanım var benim... Amma komik... Yarın bir yargıç önüne çıkabilir ve vicdanım üzerine çöreklenen ve onu boğan, benim ben olmamı engelleyen kilden davacı olduğumu söyleyebilirim gururla! Burada görebiliyorum yargıcın şaşırıp kalmış ve yusyuvarlak suratını, başkalarından daha kokuşmuş değil, ama ben yine de, kokuşmaları soluk alıp verme kadar doğal olanlar arasından seçeceğim onu. Yargıç mı, hiç de komik değil, hiç de gülünç değil... Ama ya erkek giysileri içinde çıkarsam ortaya, yargıcı karanlık bir kapı aralığında sıkıştırana dek izler ve

dudaklarından öperdim... Bütün bu görüntüler iğrendiriyor beni. Dudaklarım tertemiz, saf, başka dudaklara değecekleri gün, kendi hallerine dönecekler... ama neden başka dudaklarla birleşecek ki... Yine de rüyalarımda dolgun dudaklar dolaşıyor bütün bedenimde ve göbek altımda uzunca duruyorlar... Öylesine zevk veriyor ki bu bana uyanıyorum... ve elimi oramda buluyorum... Neyse bırakalım bunları. Vicdanım ne diyor? Bir pencere aç ve güneşe karşıdan bak...»

«*19 Nisan*. Kederli bir gün. Pencereyi açtım. Gökyüzü bulutsuz. Aynada kendime bakmayı öğreniyorum yeni yeni. Bedenimi görmeyi öğreniyorum, önce giyinik, sonra çıplak. Birazcık zayıfım. Göğüslerim o kadar küçük ki... Yalnızca kalçalarımda kadınsı birşeyler var... Bacaklarımdaki tüyleri almaya ve dönüş sözcüklerini bulmaya karar verdim. Bu dönüşün ritmini ve havasını hemen hemen aldım sayılır. Yıldızsız bir gecenin içindeki bir gündüz bu. Geceleri gecelere ekleyeceğim dokuyarak ve günü görmeyeceğim artık, ışığını, renklerini, gizlerini...

«Uygunsuz yaşayan biri için fantezi konusu ben, ip cambazının üzerinde yürüyeceği ses ben, hokkabazı ortadan yok edecek beden ben olacağım; Peygamberin ağzından çıkan bir ad; kuşun saklanacağı çalılık ben... Konudan uzaklaşıyorum ama, bir süredir kendimi azadedilmiş, evet kadın olmaya hazır biri gibi hissediyorum. Ama çocukluğa dek inmek gerektiği söyleniyor, ben söylüyorum kendime, küçük bir kız çocuğu olmak, genç kız, âşık genç kız, sonra kadın olmak gerekecek..., ne çok iş, ne uzun yol..., hiçbir zaman ulaşamayacağım, başaramayacağım.»

«*20 Nisan.* Şimdi, kendim tarafından gözaltında tutuluyorum. Kendimi, güç beğenen, yerine getirilmesi olanaksız istekleri bulunan ve şöyle diyen filozofun devesi gibi hissediyorum:

«*'Serbestçe seçim yapmama izin verilseydi,*
Seve seve küçük bir alan seçerdim.
Cennetin ortasında
Dahası — kapısının önünde!'»

«*20 Nisan (gece).* Yazmayı düşündüğüm mektup: Dostum, zorlayıcı oluyorsunuz, sıkıştıran, kaygılı, birisiniz. Başkalaşma içindeyim. Biraz aksaya topallaya, kendimden kendime doğru gitmekteyim, çekingenlik ve duraksama içinde, sakat biri gibi ayağımı sürüye sürüye yol almaktayım. Gidiyorum, bu yolculuğa ne zaman, nerede son vereceğimi bilmiyorum. Mektubunuz sarstı beni. Benim hakkımda çok şey biliyorsunuz, sizi okurken, üstümdeki giysilerin tek tek yok olduğunu görüyorum. Gizler kafesine nasıl girebildiniz? Coşkularınızın, heyecanlarınızın bana yeniden yaşamayı öğretebileceğine inanıyor musunuz? Yani soluk aldığımı düşünmeden soluk almayı, yürüdüğümü düşünmeksizin yürümeyi, kafaya takmadan elimi bir başka tenin üstüne koymayı ve ufacık ışık kırıntısında bile heyecanlanan çocukluk çağımızdaki gibi olmadık şeylere gülmeyi?...

«Size nasıl yanıt vereyim? Henüz kendimi bulamadım, aldatılmış, boş bir eve çevrilmiş ruhsuz bedenimden çıkagelen karmaşık heyecanlar tek bildiğim...

«İsteyerek, dış dünya ile bağlantımı kestim. Ailemden isteğimle ayrıldım, toplumdan, uzun süre oturduğum şu bedenden koptum. Fiziksel düzensizliklerden sözediyorsunuz. Bu, önceden

sezmek, düşlemek değil de nedir? Sizi anlamak, bulmak, zamanla yüzünüzün çizgilerini yakalayıp çizmekten zevk alıyorum, ve tümceleriniz-den kalkarak bedeninizi yaratmak istiyorum yeniden: sesinizi, onu biliyorum bakın; kalın, hafifçe kısık, kendinizi koyverdeğiniz zaman, sıcacık... Yanılıyorsam söyleyin. Olmayan birinin, bir filozofun, bir şairin, bir peygamberin sesini bulmayı denemediniz mi hiç? Ben, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sesini tanıdığımı sanıyorum. Onun çok konuşmadığını biliyorum. Sakin ağır, arı bir ses: sesi bozan hiçbir şey yok. Size sesten sözediyorum, çünkü benimki öylesine başkalaşım geçirdi ki, şu sıralar, eski tonunu bulmaya çalışıyorum. Güç bu! Sessiz duruyorum, ve sesimin kaybolmasından, alıp başını gitmesinden korkuyorum. Yalnızken yüksek sesle konuşmak istemiyorum. Ama ta içlerımden haykırışımı duyuyorum. Her çığlık, kendi derinliklerime bir iniş. Bir iniş bu, düşüş değil Sanki bir erinç hali. Haykırabilmek ve kendi sesini duyabilmek... Tümüyle kendi içine, beden kafesi içine kayıvermek... Kitap okurken yazarının sesini duymaya çalışarak eğleniyorum. Garip olan, genellikle bir erkeğin sesini bir kadınınki ile, bir çocuğunkini bir yetişkininkiyle karıştırmam. Sesiniz kimi kez kadınsı bir şeye bürünerek ulaşıyor bana, ama her şey aslında benim sizin yazdıklarınızı okurkenki anıma bağlı. Öfkeliysem, o sırada mektuplarınızdan biri çarpınca gözüme, tatlı mı tatlı, dayanılmaz bir kadın sesi duyduğum. Kimsiniz? Hiç sözetmiyorsunuz bundan bana. Yakında görüşmek üzere.

«Hâmîş. Mektuplarınızı bundan böyle dükkânımın karşısındaki kuyumcuya bırakın. Emrimdekilere güvenemiyorum artık! Tedbirli olmak daha iyi!

«Farkında mısınız, şu sıralar gökyüzü garip bir morlukta; dolunay var: her tür sanrıya, izin var...»

«22 *Nisan*. Kuyumcuya bırakması için mektubumu Malika'ya vermeyi unuttum. Ne çok şeyi unutur oldum şu sıralar. Karanlıkta rahatça düşünebiliyorum, düşünceler sapıtınca, karanlıklara tutunuyorum, biri sanki bana tutayım diye ip atıyor, kalıbımda dinginliği sağlayana dek sallanıyorum ucunda. Şu ana dek görmezlikten geldiğim bir sorun üzerinde toplamaya gereksinim duyuyorum tüm gücümü. Kendimle bile bunu konuşmaya cesaretim yok.

«Gece üstüne kapalı gecede hıçkırıklar kadar sessizlikler var.

«Küçükken hamama gittiğim günlerden bu yana çıplak kadın ya da erkek bedeni görmedim. Bazan rüyalarımda bedenler var; dokunuyorlar bana, okşuyorlar beni, sonra gidiyorlar. Her şey uyku gizleri içinde olup bitmekte. Uyanınca, beni delip geçen, geçerken de sanki ciddimi acıtmadan ve şiddete başvurmadan tırmalamışlar gibi sıyrıklar bırakan bir zevk, duyduğum. Yüzleri hiç seçemiyorum. Erkek bedeni mi? Kadın bedeni mi? Bulanık, belirsiz görüntüler kalıyor kafamda. Dış hayatım varken, dışarı çıktığımda, veya yolculuklarda, halkın cinsellik yönünden ne denli aç olduğunu farkederdim. Erkekler, bedenlerini sanki taşlaştırarak bakıyorlar kadınlara; her bakış, cellabeyi, ve giysiyi yırtarak soyuyor âdeta. Kalçaları, göğüsleri elleyip yokluyorlar; kendi uzun entarileri altında erkeklik organlarını herekete geçiriyorlar.

«Bir ara babamı gördüğümü anımsıyorum, dölünü bırakırken gördüm anneme, beyaz renkliydi, üstüne eğilmiş, konuşmuyor; annem ise

inliyor. Küçüktüm, daha sonraları çiftliğimizdeki hayvanlarda gördüğüm bu görüntü saplandı kafama. Küçüktüm ama enayi değildim. Erkekler hamamında görmüştüm, meninin rengi beyazdı. Küçüktüm ve bundan iğreniyordum. Gülünç mü desem, komik mi, bilemiyorum, o sahneyi şöyle bir görmüştüm ve aklımdan çıkmıyordu çaresiz. Üzüntüm soluk aldırmıyordu. Gördüklerimi unutmak ve bir taş yığını altına, toprağa gömmek için koşup duruyordum. Ama nerde, daha büyümüş, şekli daha değişmiş, kıpır kıpır gözümün önüne yeniden geliyordu. Babam gitgide daha gülünç bir duruşta, el kol, baş hareketleriyle, pörsümüş kalçalarını sallaya hoplata, annemin bacakları beline dolanmış sırtında, bağırıyor; adam ise kadını susturmak için vuruyor, daha da çok bağırıyor bu kez alttaki; o ise gülüyor; birbirine girişmiş, karışmış, kaba bir görünüm oluşturan bu iki beden ve ben, küçücük, yatağın kenarına oturmuşum, öyle miniğim ki kimse beni görmüyor, küçük ama alıcı, kapıcı gözlerim var, babamın annemin karnına boşalttığı dölle aynı renkte, çok güçlü bir zamkla olduğum yere çivilenmişim, küçüğüm, sallanan, gıcırdayan karyolanın kıyısına yapışmışım âdeta; gözlerim yüzümden de büyüktü; burnum her bir kokuyu algılamıştı; boğuluyordum; öksürüyordum ama kimse duymuyordu ki beni... Oradan kopmaya, kalkmaya, kusmak için dışarı koşmaya ve saklanmaya çabaladım... Çekiyordum kendimi olduğum yerden ama kıpırdatamıyordum bile... Zorla kalktım, çektim kendimi, kıçımın bir parça derisi döşeme tahtasına yapışık kaldı, koşuyordum. kıçım kan içinde, koşuyordum ağlayarak, kentin dışındaki ormana doğru, küçüktüm, babamın önündeki o kocaman organın peşimden geldiğini hissediyordum, beni

yakaladı ve eve getirdi.. Soluk aldım bir, bir daha... Bütün bu görüntüler çok uzakta şu an...

«Kafam ağır. Nereye koymalı onu. Nereye bırakmalı, kime emanet etmeli; kartondan yuvarlak şapka kutularına mı koymalı. Gece mavisi kadife üstüne mi. Yavaşça. İpek bir eşarpla örtmek. Çiçeksiz. Düz tutmak için üstüne biraz pamuk ya da bir tahta parçası koymalı. Elleri gözler üstünden geçirmek, kapatmak için. Saçları özenle taramak, çok çekiştirmeden. Yavaş yavaş. Sinirlenmeden. Çıplak ayakla yürümeli. Dikkat, eşyalar, kırık saat, porselenden tek gözlü köpek, tahta kaşık, hüzünlü bir koltuk, yorgun, basık bir masa, çölde abdest almak için kara bir taşı, bu yatağı çarşafları, kapalı pencerenin yanındaki şu sandalye (özlem sandalyesi), bu seccade, hiçbiri uyanmasın, yavaş... Evet ne diyordum, başım! Yitirmek isterdim başımı, bir kerecik olsun yitirmek, sonra da bedenim tortop, beklerdim, yasemin kokulu güllerden bir demet içinde onu getirsinler bana diye... Ah! Soluk almamı ve uyumamı engelleyen ne varsa hepsinden kopmak, ayrılmak zorunda kalsaydım, geriye bana birşey kalmazdı ki... Bir hiç olurdum... bir düşünce.. belki de bazılarına göre buruşturulmuş bir resim, başka bazılarına göre ise bir kuşku.

«Geceyi geçen ben değilim artık... Gece beni karanlıkları ve belirsizlikleri içinde sürüklüyor...»

«25 *Nisan*. Kahvaltı tepsisinde, dörde katlanmış bir kâğıt. Uzaklardaki dostumdan bir işaret:

«Kendine benzemek, farklı olmak değil midir?' Bir süre için gidiyorum. Sizden uzaklaşı-

yor ve kendime yaklaşıyorum... Mutlak bir yalnızlığa indirgendim. Ailemin bağrında ona yabancı kalan ben, ihmal edilebilir biriyim, bir yana atılabilen biri kesinlikle. Basit ve yalnız. Tutkularım, onları siz biliyorsunuz: mistik birkaç şairle haşir neşir olmak ve sizin izinizde yürümek... Öğrencilere mutlak olanı sevmeyi öğretiyorum. Zavallı ben! Yakında daha uzun yazacağım size.

«İlkyazın pırıltısı üstünüze olsun.»

«*Aynı sabah.* Yola çıkabilmek, yolculuklarda dolaşmak; unutmak bir tuzak mı, yoksa şans mı bilmiyorum. Bu odada yalnızlığa çekildiğimden beri, sizin gözlerinizle, sizin tümcelerinizle dışarıya çıkıyor, kenti görüyorum. Yolculuk yapmaya, buradan uzaklara gitmeye gereksinim duyuyorum. Biliyorsunuz, benim yurdum bir ülke değil, bir aile de değil. Bir bakış, bir yüz, bir karşılaşma, sevgi ve sevgisizlik yüklü uzun bir gece benim yurdum. Burada kalacağım, kıpırdamadan ve mektuplarınızı bekleyeceğim; onları okumak demek, uzaklara gitmek demek zaten, seyir defterinizi sayfa sayfa bırakabileceğiniz emanet yeri olacağım size. Dostça, sevgiyle bağrıma basıp saklayacağım onları. Ben de size yazacağım ve tümünü, dönüşünüzde size vereceğim. Ellerimizin birbirini bulmasını beklerken, hece alışverişi yapacağız, siz bana, ben size...

«İlkyaz pırıltısı için sağolun. Dostum, burada ne ilkyazı, ne de pırıltılı ışığı görüyorum, ama benim karşımda yine ben varım, olanaksız bir tutkunun sonsuz gibi görünen dönüşü içinde bana karşı bir ben.

«İyi yolculuklar! Gözleri ıslak bir çocuk çıkarsa karşınıza,

«Bilin ki bu birazcık geçmişim benim, size sarılıp öpen geçmişim...»

«*Mayıs*. Zaman kavramını yitirdim. İlginçtir, takvimim nisan sonunda durmuş. Gün yaprakları eksik. Bir el koparmış onları. Bir başka el, büyü yapmak için seçmiş. Zamanla oynamak ve yıldızlara karşı temkinli olmak. Benim zamanımın takvimiyle uzak yakın benzerliği yok, bitmiş ya da bitmemiş olsun.

«Bu sabah, bir çocuğu evlât edinmek fikri geldi takıldı kafama. Nasıl geldiyse, aynı çabuklukla da yitip giden kısa bir fikir. Bir çocuk ha? Kendim de yapabilirim, kimden olursa olsun, sütçüden, müezzinden, ölü yıkayıcısından, kim olursa, yeter ki kör biri olsun... Neden bir delikanlıyı kaçırmayayım, gözlerini bağlayıp, yüzümü göstermeden, bedenimden zevk alacak bir geceyle onu ödüllendirmeyeyim? Ama bunun için, suç ortakları gerek, böyle bir açığa vurmanın tehlikesini de göze almak istemiyorum. Bedenim son zamanlarda gitgide kesinlik kazanan zevklerle yüklü, ve ben o açlığı nasıl doyuracağımı bilemiyorum. Bir başka fikir; garip ama: bir dişi kediyle yaşamak! En azından kim olduğumu bilmez, onun için ben, cinsiyeti sözkonusu olmayan bir insanım.

«Ben gölgeyi ve görünmeyeni seçtim. İşte kuşku kuvvetli, canlı, dayanılmaz bir ışık gibi girmeye başlıyor. Anlaşılmazlığına sonuna dek dayanacağım, ama yaklaşan ışığa, asla yüzümü çırılçıplak içdünyasıyla vermeyeceğim.

«Kızkardeşlerimin evi terkettiklerini öğrendim. Tek tek gitmişler; annem odalardan birine kapatmış kendini, gönüllü olarak bir yüzyıllık sessizlik ve ağır hapis cezası çekiyor. Ev çok büyük. Çok eskimiş; harabeye dönüşmüş. Böy-

lece bir ucunda ben, öte ucunda annem. Nerede olduğumu biliyor. Ben ise bilmiyorum neredeedir annem. Malika işlerimizi yapıp her ikimize de çile çekişimizde yardım ediyor.

«Gece içinde gece mi var, yoksa gecede süren bir gündüz mü? Bende birşeyler ürperiyor. Ruhum olmalı.»

10

Tümceleri Tarafından Tüketilen Anlatıcı

Sadık dostlarım! Bu adamın başından geçenleri benimle birlikte izleyecek kadar kalabalık değilsiniz; ama sayının ne önemi var? Bazıları bu sabah niye gelmedi biliyorum: kahramanımızın birazcık yoldan çıkmasına dayanamadılar. Kur'anın bir âyetini değiştirmeye kalkıştı. Ama artık kendine ait olmayan biri bu. Yazgısını tersyüz ettiler, bunalıma kapıldıysa, bir âyetle, bir tek âyetle biraz ferah buluyorsa, onu bağışlamayı bilelim! Üstelik yargıçları bizler değiliz. Allah o işi görür.

Bir şey ya da biri bizi tutuyor, durum ne olursa olsun, ağır ve serinkanlı bir el bizleri birbirimize bağlıyor, sabrın ışığını tutuyor bizlere. Sabah rüzgârı sakatlara sağlık getirir, müminlere kapıları açar; bu sırada kitabın sayfalarını çevirip uyandırır tek tek heceleri; tümceler ya da âyetler bekleyişin oluşturduğu sisi dağıtmak için ayağa kalkmaktadır. Bizi sarıp sarmalayan ve gözlerimize çöken uykuyu dağıtan bu rüzgârı severim ben. Metnin düzenini bozar, yağlı sayfalara yapışmış böcekleri kaçırtır.

Elle yazılmış sözcüklerden kaçan bir gece kelebeği görüyorum. Birkaç yararsız görüntüyü de beraberinde götürüyor. Şu değerli yağa bulanmış bir sözcük magmasından kurtulmaya çabalayan bir kırlan-

gıç görüyorum. Kitabın uzağında durup da kanat çırpan bir yarasa görüyorum. Bir mevsimin, belki de bir dönemin sonunu muştuluyor. Kitabın sayfalarını çeviren rüzgâr sarhoş ediyor adeta beni, bir tepenin üstüne götürüyor; bir kayaya oturup seyre dalıyorum, kenti. Herkes uykuda gibi, koca kent büyük bir mezarlık sanki. Ve ben bu ulaşılmaz yerde, tek başınayım, kitap ve içindekilerle. Suyun mırıltısını işitiyorum; belki de, kitabın sayfaları arasında bir yol bulmuş, bir dere bu; bölümleri geçiyor baştan sona; bütün tümceleri silmiyor sular; mürekkep mi karşı koyuyor yoksa geçit yerlerini suyun kendisi mi seçiyor? İlginç doğrusu! Bir el olsa, derim sık sık, yazılmış bir yapıt üzerinden şöyle bir geçse, sayfalar içinde gereksiz ve şatafatlı, boş ve fazlalık türünden ne varsa silse hepsini!

Parça parça ama anlamdan yoksun olmayan olay, her yönüyle anlam kazanıyor bende. Sizlere okumak istediğim elyazması, onu her açmaya ve onca kuş, böcek ve görüntüyü zehirleyen sözcüklerden kurtarmak istediğimde parçalarına ayrışıyor. Parça parça, sahip oluyor bana, deli ediyor beni, sizlere, bekleme sabrını gösteren sizlere dek getiriyor. Kitap şöyle: her penceresi bir mahalle, her kapısı bir kent, her sayfası bir sokak olan bir ev: görünüşte ev bir tiyatro dekoru, hani iki pencere arasına mavi bir çarşaf gerilip arkasına yanan bir ampul koyulur, gökteki ay yerine... öyle işte.

Bu büyük evde oturacağız. Güneş doğmak üzere, şafak karmaşasında. Olağan bunlar: yazma saati, odaların ve duvarların, yolların ve evin katlarının kıpır kıpır olduğu ya da daha doğrusu sözcük üretimiyle çalkalandığı bir saattir. Sözcükler birbiri üstüne yığılırlar, sonra da yayılıp belli bir düzene girerler, herbiri ilkece yerine oturur; coşkulu hareketler, gelip gitmeler ve derinleşmeler saatidir. Herkesin kendi içine daldığı, hecelerin anlattıkları işaretleri kafalarına kay-

dettikleri ve düşündükleri bir saattir bu. Ev ise, dingin dış yüzeyini bu iç ayaklanmadan korumakta. Bizler, bizler avlu duvarları içerisinde kalan dairesel alanda olacağız ve öykülerin dalgası içinde boğulmamak için anlatacağımız sokaklar kadar geceler uzanacak bu daireden ve bu öyküler, hiçbir durumda sularını şafak sökmeden önce birbirine karıştırmayacaklar! Soluk alıp da olanları anımsayacak çok kısa bir süremiz olacak.

Biz bizeyiz şu an. Kahramanımız kalkacak. Biz onu görüyoruz, o ise bizi görmüyor. Kendini yalnız sanıyor. Gözetlendiğini sanmıyor. Daha iyi. Dinleyelim ayak seslerini, soluğunu izleyelim, yorgun ruhunu örten örtüyü çekelim. Kimliği gizli mektup arkadaşından hiç haber alamıyor.

11

Kadın Göğüslü Adam

Uzun süre ortalıkta görünmedim. Kendime tanıdığım sınırları aşmış olmalıyım. Şu an kimim ben? Aynaya bakmaya korkuyorum. Cildim ne durumda, yüzüm, dış görünüşüm? Ne çok yalnızlık, ne çok sıkıntı tüketti beni. Kitaplarla ve gizle çevriliydim ben. Bugün onlardan kurtulmaya çalışıyorum. Tam olarak neden kurtulmak? Kendimde biriktirdiğim korkudan mı? Bana hem peçe, hem örtü olan şu sis katmanından mı? Bendeki şu öteki kişiyle olan bağlarımdan, bana yazıp duran ve hâlâ bu dünyadan biriymiş izlenimini bırakmaya çalışan kişiden kurtulmak mı? Yazgımdan ve ona ilk tanık olanlardan mı? Ölüm duygusu kendisine sığınacağım kadar bildik bir şey bende. O halde dışarı çıkacağım. Yeniden doğmak zamanıdır. Gerçekte değişiklik geçirmeyeceğim ama yalnızca kendime geleceğim, bana yazılan yazgı yeniden işlemeye başlayıp da beni yolumdan çevirmeden önce.

Dışarı çıkmak. Yer altından yeryüzüne yükselmek. Bedenim üstündeki ağır taşları atar da yeryüzü toprağına yepyeni bir şey gibi konuverir. Bu bellekten kendimi çıkarıp atmak düşüncesi sevindiriyor beni. Sevinç denen şeyi unutmuştum. Oh, ne rahatlama, beni dağlara götürecek yolu kendi ellerimin çizeceğini düşünmek ne zevk! Biliyorum! Bu pencereye varana dek epey zaman harcadım! Kendimi kuş gibi hisse-

diyorum. Sevinçten bağırıp şarkılar mı söyleyeceğim şimdi? Gitmek ve bu bozguna uğramış yaşamı, biri tarafından terkedilmiş gibi bırakmak. Yaşamım da, bıkkınlığın, uzun gecelerin, bu bedene zorla kabul ettirilen yalnızlığın kıvırıp buruşturduğu şu çarşaflara ve şu yatağa benziyor. Hiçbir şeyi düzeltmeden yola çıkacağım. Bavul falan almayacağım yanıma, yalnızca para ve çektiğim cehennem azabının tek tanığı olan ve izini taşıyan şu defteri alıyorum. Yarısı kapkara olmuş, öbür yarısına daha mutlu anlatılar yazacağımı umarım. Uğursuz hayvanların oraya sızmasını engelleyeceğim ve sayfaları açık bırakacağım kelebeklere ve bazı yaban güllerine. Daha yumuşak bir yatakta uyuyacaklar; burada sözcükler, çakıl taşları değil de incir yaprakları olacak. Bunlar zamanla koku ve renklerini yitirmeden kuruyacaklar.

Göğsümü saran salgıları çıkardım, karnımın alt kısmını uzun uzun okşadım. Zevk değildi aldığım, ya da bir tür güçlü bir duyguya kapılıştı, elektrik boşalmaları gibi. Kendine dönmenin zaman alacağını, duyguları eğitmek ve alışkanlıklardan vazgeçmek gerektiğini anladım. İnziva yaşantısı yeterli olmadı; işte bu nedenle bedenimi serüvenlere salmaya, yollara, başka başka kentlere, bambaşka yerlere atmaya karar verdim.

İlk başıma gelen olay, bir yanlış anlama olayı oldu. Dilenci ya da büyücü, kurnaz sokak sürtüğü falan gibi ihtiyar bir kadın, rengârenk yırtık pırtık örtülere sarınmış, keskin ve kötü bakışlarıyla çıktı yoluma dar sokaklardan birinde; öylesine daracık ki sokağa Zankat Vahad adını takmışlar: yani tek kişilik yol. Kadın bana yol vermiyordu. Zor değildi geçmek. Enlemesine durup, kollarını duvarı tutar gibi uzatıp biraz açmak yeterliydi. Kadın ışığı önlüyor, havanın girmesini engelliyordu. Maskesiz olarak, sokakta ilk

adımımda daha, kim olduğunu kimseler bilmesin dediğim bedenim, cellâbemin altında herhangi biri ben, sabah sabah şu berbat ve insanı delip geçer gibi bakan yüzle karşı karşıya geliyordu.

Sorusu keskindi:

'Kimsin sen?'

Her tür soruya karşılık bulabilir, binlerce yanıt uydurabilir, hayal edebilirdim, ama tek bu soru beni deli ediyor, ağzımı dilimi bağlıyordu. Uzun hikâyelere girişip, yaşamımı anlatacak değildim. Ne var ki ihtiyar, birşeylerden kuşku duyuyordu. Bakışı masum bir bakış değildi. İnce elekten geçiriyor, soyuyor, sınamadan geçiriyordu adeta; kuşku sonucu her şeyi biliyordu, kanıttı aradığı. Biliyordu ve sabırsızdı. Aynı bastıran sesle:

'Cellabenin altında ne saklıyorsun sen, kadın mı erkek mi, çocuk mu ihtiyar biri mi, güvercin mi, örümcek mi? Konuş çabuk, yoksa bu sokaktan çıkamazsın, zaten burası sokak değil bir çıkmaz; anahtarı bendedir, havayı ve ışığı bile ben sokarım istersem.'

'Kim olduğumu biliyorsun bırak da geçeyim.'

'Sana ne benim ne bildiğimden! Senden duymak istiyorum kim olduğunu... adını verme istemem, görünmeyeni bilmek isterim, sakladığın ne? Göğsündeki?'

'Ben de bilmiyorum, uzun bir labirentten henüz çıkıyorum, orada her tür soru yakıcı yara, yara bere içinde bir beden benimki... Buna karşın, az yaşadı bu beden. Gölgeden henüz çıkıyorum...'

'Gölgeden mi, koyu karanlıklardan mı?'

'Yalnızlıktı, sessizlik, korkunç aynaydı.'

'Tutku demek istiyorsun...'

'Ah ne yazık evet! Ağır ve korkunç bir yalnızlıkta kendine olan tutkusu insanın.'

'Eee, adını sanını söyleyemediğin şu bedeni görelim bakalım. Göster!'

Duraksadığımı görünce üstüme atladı, güçlü el-

leriyle cellabemi yırttı, sonra gömleğimi. İki küçük göğsüm çıktı ortaya. Onları görünce yüzü yumuşadı, şaşkınlığın ve arzunun birbirine karıştığı şimşeklerle aydınlandı yüzü. Yavaşça soktu ellerini dokundu göğüslerime, başını bana yanaştırdı, dudaklarını sağ göğsümün ucuna yapıştırıp öptü, emdi. Ağzında diş yoktu, bebek ağzı gibi yumuşacıktı. Önce izin verdimse de sonra birden şiddetle karşı koydum, bütün gücümle ittim onu. Yere yuvarlandı, ben de cellabemi kapatmaya çalışarak kaçtım oradan.

Bir daha rastlamadım ona, en azından hemen ardımda değildi. Ama daha sonra olanlar çok sarstı beni. Anlatmalı mıyım? Yazamıyorum da bunları. Yani utanıyorum demek istiyorum. Yanaklarımın kızardığını hissediyorum o günü anımsayınca, kafamda her şey karmakarışık oldu, duygu dünyam sarsıldı. O dişsiz ağzın göğsüme yapışması, birkaç saniyecik de sürse, o okşanma sırasında duyduğum fiziksel duygu, zevkti. İtiraf etmeye utanıyorum. Akşam, olanları unutmak için lüks bir otel odasında kaldım. Bana sanki bir başka yaşamı çağrıştırmak için gülümseyip duran o kapkara çehre izledi durdu beni. Kadın topallıyordu. Önceleri bunu farketmemiştim. Sesi bana hepten yabancı gelmedi, çocukluğumdan bir yerlerdendi... O zaman işte deli ve bunak annemin yüzü, bütün gecemi kapladı. Yavaş yavaş yerini o ihtiyar kadınınkine bıraktı. Fena oldum. Otele, resmi adımla kayıt yaptırmıştım. Ama kapıcının kuşkulu meraklı bakışlarını farkettim. Sözlerimi yarıda kestim. Yatağıma uzandım, çırılçıplaktım, duyularıma, onlar için yasak olan zevkleri tattırmayı denedim. Uzun uzun okşadım göğüslerimi, vajina dudaklarını. Altüst olmuştum. Utanç içindeydim. Bedeni keşfe çıkmanın yolu ellerle karnımın alt kısımlarının birleşmesinden geçiyordu. Parmaklarım hafiften okşuyordu tenimi. Ter içinde kalmıştım, tir tir titriyor, ama bunun zevk mi yoksa iğrenme duygusu mu olduğunu bilmiyor-

dum. Yıkandım, aynanın karşısına geçtim ve bedenimi seyre koyuldum. Ayna buğulandı ve kendimi zor görebildim. Bu karmaşık, bulanık görüntüyü seviyordum; ruhumun yıkandığı anlardı böylesi anlar. Koltuk altlarımdaki tüyleri aldım, kokular süründüm, unutulmuş bir duyguyu ya da insanı özgürlüğüne kavuşturan bir coşku halini aramaktaydım. Kendimi serbest bırakmak istiyordum. Ayna önündeki bu okşamalar âdet halini aldı, bedenimle görüntüsü arasında bir çeşit antlaşma haline geldi; uzak bir zamana gömülmüş olan ve uyandırmak için tenime parmaklarımla hafifçe dokunmamın gerektiği bir görüntü. Bu seanstan daha önce ya da daha sonra yazmaya koyuluyordum. Esin gelmediği zamanlar da oluyordu sık sık. Görüntülerle birlikte olan okşayışlar daha bir şiddetliydi. Bu görüntüleri nerelerde arayacağımı, bilmiyordum. Boşuboşuna birşeyler uydurmaya çalışıyordum, ama bozuluyordu, olmuyordu, bazen boş sayfa önünde böyle, birşey yazamadan kalakalırdım. Bedenim hem bu sayfa hem de kitabın kendisiydi. Bedeni uyandırmak için onu beslemek, görüntülerle sarmalamak, heceler ve heyecanlar yüklemek ve tavında tutmak hülyalara daldırmak gerekiyordu onu.

Yeniden kapanmıştım. İlk kez başıma gelen şeyi unutamıyordum. Saplantı olmuştu bende. Ondan korkuyordum. Ama ne pahasına olursa olsun kararımdan vazgeçmeliydim, ödün veremezdim. Aileyle bağlarımı koparmak doğaldı. Gerekliydi. Yararlıydı. Kendimle kopuş doğal değildi, hatta kendime zorla kabul ettirmek istediğim kişiden de kopamazdım. Gerçekte şiddetinden pek az kuşkulandığım bir yazgının önünde, sele kapılmış gibi rastgele yol alıyordum.

Hangi kentte olduğumuzu anımsamıyorum. Şu an denizi ve çok eski surlar anımsıyorum, mavi ve pembeye boyanmış balıkçı tekneleri, zaman ve pasın kemirdiği gemiler, eşi görülmemiş kuşların yaşadığı bir ada, yasak ada, kentin dış kapısında kısır kadınların

koştuğu bir marabut, beyaz sokaklar, çatlak duvarlar, kahve önünde uyuklayan Medine'deki son Yahudilerden biri, berbat giyimli turistler, piç kuruları, bir deniz mezarlığı, limana konduruverilmiş ve üzerlerinde ızgara sardalya yenen masalar. İki adam bir balık ağının ilmeklerini onarıyor. Yere bağdaş kurup oturmuşlar, aralarında konuşuyorlar, sesleri bana dek ulaşıyor:

'Zamana bak sen...'

'Zamana ve efendilerine...'

'Kadınlar...'

'Kadınlar artık kadın değil..., dışardalar..., içerdeler..., gözleri açık..., bellerine sıkılar...'

'Bu ağ ve ilmekleri bir işe yaramaz artık.'

'Ya erkekler?'

Ötekisi ne yanıt verdi unuttum. Belki de hiçbir şey.

Dalgalar ve rüzgârla dolu bir sessizlik.

Gecenin ve sisin hüküm sürdüğü bu kentte Um Abbas'a rastlamış olmalıyım. Birisi tarafından yollanmış gibi beni görmeye geldi. Sıcak bir gece henüz bastırmıştı. Kadın elini omuzuma koydu, kentin tek kahvesinde, dış kısmındaydık. Bana dedi ki:

'Peygamber efendimizin izleyicilerinden biri koydu beni senin peşine. Uzun süredir seni arıyorum. Bir şey söyleme, bırak ne diyeceğini ben bulayım.'

Aptal gibiydim, susmayı yeğliyordum. Bir sandalya çekip yanıma oturdu. Karanfil tohumu kokusu sardı ortalığı. Tere karıştığı ölçüde iğrençleşen bir koku. Üstüme doğru eğilip bana dedi ki:

'Seni tanıyorum.'

Biraz uzaklaşmak istedim ondan, eliyle yapıştı koluma, bırakmadı. Bağırsa mıydım? Hayır, yardım çağırsam? Peki ama niye? Kolumu bıraktı ve kararlı bir sesle:

'Beni izleyeceksin!' dedi.

Karşıkoyar gibi bile yapmadım, bu çağrıya hayır diyebilir miydim? Yazgıyı yolundan döndürmek olası mı? Sonra belki de serüvenin başlangıcındaydım...

Bu yaşlı haberci kadının dış görünümü nasıldı? Yüzüne ne demeli? İyiliğin mi, muzipliğin mi, kötülüğün yüzü mü? Şöyle diyelim, ön dişleri fırlak, yara bere içindeki dudağının üstüne düşmüş, alnı küçük, diklemesine kırışıklar var, yanakları çukur, ama gözlerinde zekâ pırıltısı vardı.

Emirlerini dinliyordum. Ne dese yapmaya, işi oluruna bırakmaya kararlıydım. Sessizce izledim onu. Karanlık bir sokağa gelince beni duvara yapıştırdı, üstümü başımı karıştırmaya başladı. Para ya da mücevher aramadığını çabucak anladım. Bir sezgisini doğrulamak ister gibi bedenimi yokluyordu elleri. Küçücük göğüslerim onu rahatlatmadı. Elini donuma soktu, bir an karnımın altında tuttu, sonra parmağını vajinama soktu, çok canım yandı, çığlık attım, öteki eliyle ağzımı kapatıp bana şöyle dedi:

'Zaten kuşkulanıyordum.'

'Ben de!' diye fısıldadım dudaklarımın arasından.

Panayır, kentin dışında kurulmuştu, anlatıcıların, yılan oynatıcılarının yıllardır kalabalık ve sadık bir izleyici topluluğu önünde gösteri yaptığı büyük alanın tam karşısında.

İskelelerin önünde büyük bir kalabalık yığılmış, bir çığırtkan, insanları piyango bileti almaya çağırıyordu; elindeki seyyar mikrofona, tek tük Fransızca karışık bir Arapçayla hep aynı formülü yineliyordu. Yalnız Fransızca değil İspanyolca, İngilizce ve hattâ hayalî bir dilden sözcükler de katıyor ve panayırların garip diliyle:

— Errrbee... Errrbee... bir milyon... meliyun... talvaza bilaluan... renkli televizyon... bir Mercedes... hayda bree! bin... üçbin... Arba Alaf... Çevir, çevir,

şansını dene... Ayvaa!. Krista... Aşşkk... Bir tane kaldı, bakali... Aşr'a biletta... Aşr'a... Ayvaa... Bir daha... Serrüveeennn... çark dönmeye başlıyor... Ama önce... hem görün, hem dinleyin... Tferju ve tsatabu raskum fe güzel Malika... hem söylüyor, hem oynuyor Farid El Atraş'tan parçalarla!! Malika!

Piyango eşyasının sıralandığı rafların ardından Malika ortaya çıktı. Kadının birkaç günlük sakalı, berbat biçimde ruj sürülmüş dudaklarının üstüne inen koskocaman bir bıyığı vardı; modası geçmiş bir kaftan giymişti, belinde altın kemer, memelerinin bez tıkıştırılarak yapıldığı hemen belli oluyordu. Farid El Atraş'ın müziğiyle dansediyordu. Biraz öne çıkınca kıllı bacakları görülüyordu. Çığırtkanın elinden mikrofonu aldı, kalçalarını kıvırta kıvırta iyice öne yaklaştı. Kalabalık, coşku çığlıkları atıyordu. Bununla birlikte hiçbiri enayi değildi. Malika erkekti. Garip, ama aynı zamanda yabancısı olmadıkları bir durumdu: Bütün bu insanları, gülmek ve mizah düşkünlüğü böylesine bir çirkefliğin içinde birleştiriyordu. Adam, Farid Al Atraş'tan pleybek'le şarkı söylüyor, kadınlar gibi oynuyor, erkeklerin kimine göz kırpıyor, kimine de eliyle öpücük dağıtıyordu.

Daha önce de, panayırlarda kadın yerine tam olarak gizlenmeden erkeklerin oynadığı gösterilerden sözedildiğini duymuştum. Her şey alaycı bir hava içinde geçer, yapılanlarda gerçek bir anlaşılmazlık sözkonusu olmaz. Hattâ sesi ve havası özellikle erkeksi olan ünlü bir aktör, yalnızca kadın rollerine çıkardı, cadaloz kadın tiplerini canlandırırdı, erkeğe hükmeden, onu gülünç duruma düşüren tipler. Adı, Bu Şayyib'ti ve kimselere aman vermezdi. Öldüğünde büyük oğlu onun yerini almaya çalıştı ama başaramadı.

Yaşlı kadının oğlu Abbas beni görmeye geldi ve kendisini izlemem için işaret etti. Malika dansı bırakmış, sahnede göğsündeki kumaş parçalarını düzelti-

yordu. Dudağının bir kenarında sigarası vardı, dumanı gözüne kaçmasın diye de gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Abbas hem çığırtkan hem de patrondu. Benimle konuşurken r harflerini yuvarlamıyordu dilinde:

'Bizler göçebeleriz, yaşantımız coşkuludur ama çıkmazlarla doludur. Hepsi de numara, işin püf noktası bunda zaten, gizlemiyoruz üstelik; bunun için de geliyor insanlar, Malika için; ben nasıl yüzü yaralı bir denizci değilsem Malika da binbir gece masallarının dansözü değil. Piyango için geliyorlar; döndürdüğümüz çark ise hileli, böyle olduğundan kuşkulanıyorlar, ama oyunu kabul ediyorlar. Yalnızca, sigara içen ve ölü taklidi yapan eşek gerçek. Ben yetiştirdim onu. Bana pahalıya geliyor çünkü. Çok iyi bakıyorum ona. Akrobat çocukların tümü de yetim. Babaları da ağabeyleri de benim. Kafamı kızdırırlarsa dövüyorum. N'apalım, burada bu iş böyle. Bu ülkede ezmezsen ezilirsin. Ben de dövüyorum ve durumu idare ediyorum. N'apalım böyle. Ya kazanırsın ya kaybedersin. Annem büyücüye benziyor ama değil. Bir ermiştir o. İşleri o yönetiyor. İskambil falı bakıyor, oyuncuları o bulur. Malika'yı da o getirmişti bana; ama aptal herif, bizi bırakıyor. Karısı onu terketmekle tehdit etmiş. O da gidiyor. Yerine sen geçeceksin. Numaraları biraz değiştireceğiz: gösterinin ilk bölümünde erkek kılığına gireceksin, sonra beş dakikalığına toz olup, baştan çıkarıcı kadın kılığıyla geri döneceksin, deli olacaklar izleyen erkekler gör bak. Müthiş bir şey olacak, şimdiden görüyorum... Mizansenli tam bir gösteri, biraz bekleme ve biraz çıplaklık, çok değil. Biraz bacak, biraz but... Yazık ki göğüslerin iri değil. Burada erkekler iri göğüslere ve koca kıçlara bayılırlar. Sen çok sıskasın. Ama zararı yok!.. Neler yapacağını, izleyicilerin karşısında çaktırmadan neler yapacağını öğreneceksin. Birlikte çalışacağız. Yarın başlıyorsun. Bazen erkekler coşar ve

oyuncuya para atarlar. Onları toplayıp bana vereceksin haa. İtiraz yok!'

Bu uzun söylev boyunca hiç konuşmadım. Kafam karışmıştı, büyülenmiştim. Ağır ağır yüzeye doğru çıkıyordum, ama titreyerek. Olacağım kişiye dönüyordum. Ürperiyordum. Bir başka yaşam tarafından, yeni serüvenlerle çağrılan bir bedenin coşku hâli buydu. Bir sirk arabasında yattım. Çevremde akrobat çocuklar vardı, çok saygılıydılar. Çevre saman ve sidikli toprak kokuyordu. Öyle şiddetli bir kokuydu ki mahvoldum. Gece uzun ve ağırdı. Rüya üstüne rüya gördüm. Çölde kireçleşmiş at kafaları. Kırmızı karıncaların yediği açık bir el. Müziği ve armonisi olmayan şarkılar, kafası tıraşlı, tek bacaklı bir adam bir ağacı kırbaçlıyor. Yukarı doğru çıkan sokak gün batımında gökyüzünde kayboluyor. Akrobat çocuklar üstüste çıkıp piramit yapıyorlar. Oyun oynadıkları yok. Astımlı bir ihtiyarın göğe çıkmasına yardım ediyorlar. Onu cennetin eşiğine koyduklarını söylüyorlar. Piramit yüksek. Tepesini göremiyorum. Bir bulut örtüyor. Hasta adamın ufak tefek bedeni elden ele geçiyor. Mutlu biri. Bu yolla gitmek istiyormuş. Ruhu onu bırakıp tek başına göğe çıksın istemiyormuş. Çocuklar gülüyorlar. Patron bu işi seyyar mikrofonuyla yürütüyor. Gökyüzünde kaybolan kuşlarınki gibi tatlı bir ölüm. İhtiyar mendilini çıkarıyor ve son bir selâm gibi sallıyor. Hafif kendisi ve gülümsüyor. Sonrası sessizlik. Patron gözden kaybolmuş. Ufaklıklar tek tek iniyorlar. Ellerinde ihtiyarın giysileri. Görev tamam. Son kez patronun büyük babasını göğe böyle yollamışlar. Yukarıda havanın çok güzel olduğunu söylüyorlar. Oldukça kalın bir bulut örtüsü üstüne koyuyorlar onu, başka eller gelip alsın diye bekliyorlar. Daha fazla konuşmaya hakları yok. Zaten daha fazlasını da bilmiyorlar. Onlar sadece merdiveni yapmak ve ulaşımı sağlamakla yetiniyorlar. Geri kalanı onların işi değil.

Bu ilk gece bitmek tükenmek bilmedi. Samanların üzerine işeyen atların boğucu kokusu bana bu hayalleri gördürmüş olmalı. En belirginleri kalmış aklımda. Ertesi gün boyalı bir yüz anımsıyorum. Ağlayan bir erkek yüzü. Rimelleri sert sakalına ve bıyıklarına iniyor, nedensiz ağlıyordu. Sütten erken kesilmiş bir çocuk gibi, ona meme vereyim istiyordu. Yanıma gelince, beni bu hikâyeye sürükleyen koca karıyı tanıdım. Malika kılığına girmiş, gerçekten ağlıyordu.

Kimisi çarpıyor, kimisi tersliyor, ama hepsini unutarak başarıyla çıkıyorum işin içinden.

Sabahleyin portatif sahnede birkaç prova yaptım. Kocakarı bıyığımı yapıştırdı —rüyamda bıyık onaydı—, sakal yerine yanaklarıma kapkara bir toz sürdü. Kaftan eski ve özellikle çok kirliydi. Kat kat berbat bir koku. Kadın bana Zahra «Amirat Lob», aşk perisi adını taktı. Dansediyor ve söylenenleri yerine getiriyordum. Merakım daha da ötelere gitmeye zorluyordu beni. Bu «sanatçı aile» konusunda belki hiçbir şey bilmeyecektim, ama kendi hakkımda daha fazla şeyler bilmeyi umuyordum.

Hiçbir korku yoktu içimde. Tersine, ağzım kulaklarıma varıyordu, mutluydum, bir tüy kadar hafiftim ve çevreme ışıklar saçıyordum.

12

Sakalı İyi Kesilmiş Kadın

Sahnenin değil de bu öykünün gerisine doğru gidersek, geniş ve rengârenk bir kurdele açılıp çözülür: kurdele rüzgârda şişmiş yelken gibi, saydam bir kuş görünümü alıyor: ufkun ta tepesinde bir yerde oynayıp dansediyor, kıvrıla kıvrıla, bu serüvenin gereksindiği renkleri ve şarkıları bulup vermek için sanki. Rüzgâr yaz meltemiyse, kurdele sonsuza koşan bir atın düzenli nal sesleriyle dalgalanıyor; atın üzerinde biri var, başında da koca bir şapka; üzerine bir el başaklar, defne dalları, yabancı çiçekler iliştirmiş. Orada, durduğunda, gecenin günden ayrışmadığı noktada, taşların çocuklar tarafından boyandığı şu topraklarda, duvarların heykellere yatak olduğu yerde, orada, kıpırtısızlıkta ve sessizlik içinde âşık genç kızların bakışı altında, geceyi gözetleyen ağaç haline gelir. Sabahleyin güneşin ilk ışıkları çevreler ağacı, yerini değiştirir, ona bir beden ve anılar verir, sonra da kolları yaprak ve meyve yüklü bir heykelin mermeri içinde dondurur. Çevresinde beyaz ve çıplak bir evren vardır artık, bambaşka yerlerden gelen, her şey erir orada, kum olur, kristal parçacıkları olur, oymalı minicik taşlar olur... Sabah heykelinin karşısında, daha şimdiden eskimiş bir ayna var. Heykelin görüntüsünü yansıtmıyor, ağacınkini yansıtıyor, çünkü anımsayan bir nesne bu. Zaman ise, ışığın yakıp tutuşturduğu şu çıplaklık. Saat ruhsuz bir me-

kanik eşya; durmuş, pasla ve aşınmayla, zamanla, insanların soluğuyla bozulmuş.

Dostlarım! Zaman, yakında, bu gösteride kapanacak ve kahramanımızı kefen gibi sarmalayacak bir perdedir.

Arkadaşlar! Sahne kâğıttan yapılma! Size anlattığım öykü eski bir ambalaj kâğıdı. Tek bir kibrit, bir meşale yeterliydi her şeyi hiçliğe yollamak için, onunla ilk buluşmamızdan hemen önce. Aynı ateş, kapıları ve günleri de yakar, yalnızca kahramanımız kurtulurdu sağ salim. Onca kül yığını içinde tek o bulabilirdi sığınacak bir yer ve devamını öyküm üzün.

Kitabında bir adadan sözediyor. Belki de yeni evidir, art-ülkedir, art-öyküdür, sonraki enginliktir, sessizliğin bitimsiz beyazlığıdır.

Kahramanımız —ne ad vermeli bilmem— panayırdaki sirkin en önemli numarasını sergiler oldu. Kadın erkek, akın akın seyirci geliyordu, patrona dünya kadar para kazandırıyordu. Doğduğu kentten uzaktaydı, harabe halindeki koca evde, kaybına üzülen olmadı. Dansediyor, şarkı söylüyordu. Bedeni, âşık yeniyetmelerin sevincini ve mutluluğunu buldu. Yazmak için saklanıyordu. Kocakarı onu gözlüyordu. Abbas ise onu koruyordu. Kâh kadın, kâh erkek olan kahramanımız, kendi varlığının keşfinde ilerleme kaydediyordu. Artık akrobatlarla birlikte kalmıyor, geceleri kadınların arabasında uyuyordu; onlarla birlikte yemek yiyor, onlarla birlikte dışarı çıkıyordu. Lalla Zahra diyorlardı ona. Bu adı çok seviyordu. Hiç özlem duymuyordu eskiye; anılar yığınını gerilere itiyordu. Geçmişle bağlarını koparmak kolay değildi. Öylesi zamanlarda işte, bembeyaz mekânlar düşlüyor, bir eliyle çılgın görüntüleri bu boşluğa savuruyor, öteki eliyle onları düşlediği yaşam zevkleriyle donatıyordu.

Sakinliği ve dinginliği özlüyordu, —özellikle de yazarken.

Bir gece sahneye çıkmak üzereyken, saman yatağı üzerine bırakılmış bir mektup buldu:

«Lalla, yalın gerçek, buğulu bir camdır. Güneş bile —akşamları gözlerinizi kamaştıran şu güçlü ışık— gölgeye özlem duymaktadır.

«Bana gelince, ben, gitmek, ortadan kaybolmak zorundayken, sürgün yolunu siz seçtiniz. Sizi tanıdığım günden beri, her akşam seyirci kalabalığının arasına karışır oldum. Size bakıyor, sizi gözlüyor, sonra da uzaklaşıyorum oradan. Sizi rahatsız etmek, heyecanlarımla canınızı sıkmak istemiyorum. Adınızı açıklamak amacıyla izlemiyorum sizi, bilesiniz; ulaşılmaz olana ulaştığım yanılgısını diyelim, duymak için izlemekteyim sizi.

«Alçakgönüllü dostunuz, sadık kulunuz...

«Bana yazabilirsiniz, mektubu girişteki kulübeye bırakabilirsiniz. Bir yerine «El Meçhul» sıfatını iliştiriverin. Asla ben gelip almam, bir başkasına aldırırım.

İyi geceler.»

Altüst olmuştu. Kimliğini gizleyen kişi uzun süredir yoktu ortalıkta. Tam karşısında, kocakarı uyuyor gibi yapıyordu. Bir tabure üstünde bir küllük ve içinde kocakarının takma dişleri bulunan bir bardak su vardı. Lalla Zahra yatağına oturmuş düşünceye dalmıştı. Yoklaya bula bir el bardağa girdi, dişleri çıkardı. Kocakarı bilmek istiyordu olup biteni.

'Kim yazmış?'

'Hiç kimse.'

'Peki o mektup ne?'

'Nereden geldiğini ve kimin yazdığını bilmiyorum.'

'Dikkat et bak, başımıza iş çıkarma. Eğer bir hayranınsa evine yollamasını bilirim ben.'

'Tamam! Evet bir deli olmalı peşimdeki. Çünkü kimseyi tanımıyorum ki ben buralarda.'

'Kolay! Eğer erkekse, sen de erkeksin, yok eğer kadınsa işini görürüm ben!'

Dişlerini çıkardı, bardağa koydu yeniden, Lalla gözlerini kapadı ve uyumaya çalıştı.

Lalla Zehra, uysalca, her şeye boyuneğerek, uzun bir unutuş dönemi yaşıyordu. Kocakarıya hiç karşı gelmiyor, düşüncelerini büyük bir dikkatle geceye saklıyordu. Gizlice yazıyor, ötekiler uyurken her şeyi bir okul defterine not ediyordu. Geçmişini uzaklaştırmayı başarıyordu kendisinden, ama bütünüyle silmek istemiyordu. Kafasında birkaç güçlü görüntü, canlı, dipdiri ayaktaydı: otoriter babası, deli anası; saralı karısı.

13

Çıkışı Olmayan Bir gece

Hissediyorum onları, şu an, arkamdalar, sinsi gülüşleriyle taşlar savurarak arkamdan geliyorlar. Önce babam, onu görüyorum, genç ve güçlü, bana doğru ilerliyor, elinde bir hançer, boğazımı kesmeye, ya da elimi ayağımı kıskıvrak bağlayıp beni diri diri gömmeye kararlı. Boğuk ve korkunç sesini duyuyorum uzaktan, hiç sinirlenmeden, bu öyküye bir düzen vermek istiyor. İhanetten ve adaletten sözediyor. Sesini duyduğum an yüzünü göremiyorum. Görüntüsü kayboluyor ya da duvarlar arkasına gizleniyorlar. Konuşanlar eşyalar bu kez: en yakındaki ağaç, kavşağın orta yerine bir hata gibi kondurulmuş sallanan heykel. Ses yaklaşıyor; masanın üstündeki bardakları titretiyor. Sesi bana dek getiren rüzgâr, beni tutsak eden de o. Ondan kaçamıyorum, oradayım ve dinliyorum:

«İslamlıktan önce Araplar, baba olanlar, kız çocuklarını doğumdan sonra bir çukura atıp üzerini soluğu kesilip ölene dek toprakla örterlerdi. Haklılarmış. Böylece felaketten kurtulurlardı. Akıllılık vallahi, kısa bir acı, acımasız bir mantık. Ben bu babaların cesaretine hayran kalmışımdır hep, bu yürekliliği hiç gösteremedim ben. Annenin dünyaya getirdiği bütün kızlar böylesi bir yazgıya layıktılar doğrusu. Onları gömmedim, çünkü zaten benim için yoktular ki. Sen, ama sen farklıydın. Sen bir meydan okuma

yolu. Ama ihanet ettin. Olene dek peşinden geleceğim. Huzur vermeyeceğim sana. Önünde sonunda yüzüne ıslak toprak doluşacak, açık ağzına, burun deliklerine, akciğerlerine... Toprağa döneceksin, hiç var olmamış olacaksın. Hortlayacak, kendi ellerimle toprak atacağım bedenine. Ahmed oğlum, benim yaptığım oğul, oğlum öldü, sen sen zorba kadının birisin. O adamın yaşamını çalıyorsun kendisinden; bu nedenle öleceksin bu hırsızlık yüzünden... Sürgün olduğum yerde durmadan dua ediyorum, gözkapaklar şimdiden ağırlaşmış, düşünce donmuş, barınağını ve bedenini terkettiğin, sevgi ve yazgıyı, benim isteğimle oluşan ama senin layık olmadığın o yazgının tutkusunu unuttuğun anda takılıp kalmış...»

Babanın sesini ses değil de sabit, tek büyümüş korkunç bir görüntü, hastalığın harabettiği bir yüzün görüntüsü, annenin yüzünün görüntüsü izledi. Bana bakıyor, o an orada donduruyor. Sanırım dudakları kıpırdıyor ama tek bir ses çıkmıyor ağzından. Yüzünün kırışıkları değişiyor ve büyük bir güleçlik veriyor ona. Gözleri, çarpılmış gibi bembeyaz. Bir parçacık şefkat yakaladım sanki, yenilmişliğin yazgısı bir tür, yüreğe, bazen de bedenin öteki yerlerine çöken gezici bir yara. Kocasının sesini nicedir duymuyor. Sıcak balmumu akıtarak kulaklarını tıkamıştı, canı yanmıştı ama, acımasız, ruhsuz, merhametsiz bu sese karşı, kesin sessizliği yeğliyordu. Deliliği sağır olmasıyla başlamıştı, «küçücük bir ölüm» diyordu, ama o zamanlar, ne bu davranışı ne de konuşmayışını anlıyordum. Dağılmış gitmiş, her şeyden vazgeçmişti. Okuma yazma bilmediğinden, zamanını karanlık bir odada anlaşılmaz şeyler mırıldanarak geçiriyordu. Kızları onu terketmişti. Ben de görmezden gelmiştim. Şimdiyse ne yapacağımı bilemiyorum.

Yarı canlı yarı ölü bir kara kütle, gece karanlığında uyuya kalmış, en ufak gürültüde uyanıp kıpır danan, dönen ve sanrılar gören, akıcı madde gibi ora-

da. Ben de oradayım, gözlerim açık, bu üzüntülü yüzü görmeyeyim diye artık, iç çekip duruyorum, ama anamın bedeni, soluk almakta duyuyorum. Gözlerimi kapatıyorum. Aniden beliren bir ışık dolduruyor çevremi, acı çeken bir kadının hayali karşısında; güçsüzüm, kıpırdayacak halim yok, hele hele görüntüden kaçmak kurtulmak amacıyla gözümü açmam olanaksız.

Ölümü ya da cennetten haber getirecek bir serçeyi bekleyen, sessizlikle çevrili, yaşamadığı bir yaşamın tanığı ve kurbanı olmak, kendisine acı vermiş, yaralamış ve sadece yadsımış bir dönemin şehidi olmak isteyen annemi, serinkanlı ve iyi yürekli bir el gelip, ağır ağır kapatıldığı, kendine bir mezar kazdığı, içine girip yattığı bu hapisten kurtarıncaya kadar, annem acı çektiği sürece, o yüzün orada kalacağını biliyorum.

Bu ülkede verilen emirleri hiçe sayan, hükmeden, emir veren, yol gösteren, yasaları çiğneyen kadınlar var. Bunlardan biri de Um Abbas. Erkekler yalnızca oğlundan değil ondan da korkuyorlar. Aynı anda iki kocayla evlendiğini iddia ediyor kendisi; üstelik bir gün bana nikâh cüzdanını gösterdi, ama orada boşanmış olduğu yazılmamıştı. Ender rastlanan garip bir durum, ama insan onu bir kez tanıdı mı pek şaşırmaz bu duruma.

Bu güçlü ve kaba, mizacın yüzünü de anımsıyorum, anamın varlığını, o berbat, karanlık ortamda yatıştırma çabasıyla. Nasıl kaçıp kurtulmalı ondan? Yanıtı karşıma çıkıyor: sevgiyle! Olanaksız. Acımayla belki ama sevgi yok!

Yemyeşil sazlardan bir çit kaldırıyor beni; bu kez bahçe, eğrelti otları ve öteki yeşillikler alıp başını gitmiş. Çıkışı olmayan bu gecede bana dek uzanıyor. Anamın yüzünü, tam olarak ortadan silmeksizin ötelere itiyor, ışık ve güzel kokuya boğuyor beni bahçe. Çektiğim çilede, bunun küçük bir halka olduğunu bi-

liyor derin derin soluyorum. Oturduğum yerde otlar her tarafımı sarmış, hayaletlere değil de, adalet sevgi ve anıları isteyen varlıklara boyuneğmişim...

Bahçe ağır ağır çekilip gidince, çıplak bir ortamda buldum kendimi, annem bir süre için yatışmıştı. Loş bir köşede, küçük bir hasta puseti. Arabayı arkadan görüyorum. Belki de içinde kimse oturmuyor. Kıpırdamıyorum. Bekliyorum. Mutsuzluğu kışkırtıp uyandırmanın bir yararı yok. Oldukça güçlüdür gelip beni bulmak sımsıkı sarmak için. Tekerlekli sandalya yaklaşıyor. Diklemesine kırışıklıklarla belirginleşmiş bir alın, ağız sonuna yaklaşmış gibi, içe büzülmüş, son çığlık belirtisi var; beden küçük ve kaskatı; gözler açık, boşlukta belirsiz bir noktaya saplanmış. Küçük araba uzaklaşıyor, dönüyor, daireler çiziyor, duruyor, geri çekiliyor sonra üstüme doğru geliyor. Durdurmak için elimi uzatıyorum; fren yapıp yeniden hareket ediyor. Sanki gizli bir el yönetiyor ya da kumanda otomatiğe alınmış. Tek söz etmeden onu izliyorum. Böyle eğlenip duran kişiyi tanımaya çalışıyorum, ama hareket öyle hızlı ki, belirsiz şimşekler görüyorum. Fatima geliyor aklıma, cesedini görüyorum. Alnı kendi alnı değil. Ölüm onu değişikliğe uğratmış. Beyaz ve çıplak alnı çevreleyen bir denizkulağının suları üstünde dolaşıp duruyor. Konuşmuyor. Bu hareketten bir anlam çıkaramıyorum.

14

Salem

Sekiz ay yirmi dört gündür, anlatıcı yok ortalarda. Onu dinlemeye gelenler beklemekten vazgeçtiler. Onları birarada tutan o öykünün ipleri koptuğundan beri dağıldılar. Aslında akrobatlar ve işportacılar gibi anlatıcı da meydanı terketti, genç şehirci teknokratların kışkırtması sonucu belediye meydanı «temizledi». Müzikli çeşme yaptırmak amacıyla. Burada her pazar, fıskiyeler, Beethowen'in *Beşinci Senfoni*'sinin Da Da Da Daaa'larıyla fışkırmakta. Meydan temiz. Ne yılan oynatanlar var, ne eşekçiler, ne akrobat çömezleri, ne kuraklık nedeniyle Güney'den gelen dilenciler, ne şarlatanlar, ne çivi ve iğne yutanlar, ne sarhoş dansçılar, ne de tek bacaklı ip cambazı var, artık onbeş cepli cellabeler, kamyon altında kalıp ezilmiş numarası yapan çocuklar, büyü yapmak için sırtlan ciğeri ve çeşitli otlar satan mavi adamlar da yok, falcılık yapan eski sokak fahişeleri de; bellek derinliklerinde özenle saklanan gizem dünyası üzerine kapalı çadırlar yok; kızların akıllarını başlarından alan kavalcılar, buharda haşlanmış koyun kellesi yenilen yerler de yok; sesleri güzel olmayan ama inatla Kays ile Leylâ'nın aşkını anlatan kör şarkıcılar yok; iyi ailelerin oğullarına açık saçık resimler gösterenler yok... meydan boşaldı. Dönüp duran bir meydan değil artık, hiçbir işe yaramayan bir çeşmeye has bir yer oldu çıktı. Otogarı da kentin öbür

ucuna taşıdılar. Yalnızca *Club Mediterranée* yerinde kaldı.

Anlatıcı kahrından öldü. Kurumuş bir su kaynağının yakınında bulundu cesedi. Göğsünde sımsıkı tuttuğu bir kitap varmış, Marakeş'te bulunan ve Ahmed-Zahra'nın günlüğü olan elyazması. Polis cesedi morga kaldırmış yasal süre içinde; sonra da başkentteki tıp fakültesine kullanılsın diye vermiş. Elyazmasına gelince, yaşlı anlatıcının giysileriyle birlikte yakılmış. Bu öykünün sonu asla bilinemeyecek. Bununla birlikte sonunu anlatmak için bir öykü uydurulmuş yine de.

Böyle diyordu Salem, Amar ve Fatuma, her üçü de yaşlı ve işsiz; anlatıcının ölümünden ve meydanın temizlenmesinden bu yana, belediye buldozerinin bina Mokadem'in oğluna ait diye dokunmadıkları eski, küçük bir kahvehanede buluşuyorlardı.

Anlatıcıya yürekten bağlıydılar. Her şeyin böyle birden berbat biçimde yarıda kesilmesini kabul edemediler bir türlü. Zenci olan Salem, yüzyılın başında zengin bir tacir tarafından Senegal'den getirilmiş bir kölenin oğluydu; Salem öteki iki kişiye öyküyü izlemeyi önerdi. Amar ve Fatuma derhal karşı çıktılar:

'Niye sen de, biz değil?'

'Çünkü ben de anlatıcının bize aktardığına benzer büyük bir aile yanında yaşadım ve çalıştım. Yalnızca kızlar vardı, zaman zaman bir erkek yeğen, doğanın ayrıcalık tanımadığı bir cüce, eve gelirdi. Dışarı çıkmaksızın günlerce orada kalırdı. Kızlar çok eğlenirlerdi. Hep güldüklerini işitirdim, ama nedendi bilinmez. Neyse cücenin korkunç bir cinsel iştahı vardı. Gelir, sırasıyla onları doyurduktan sonra parasını ve armağanlarını alır giderdi. Benim hiç yıldızım barışmadı kızlarla. Hem zenci, hem de bir kölenin oğluydum.'

'Bunun öykümüzle hiçbir ilgisi yok...'

'Var, var... bırakın da Zahra'ya ne olduğunu söy-

leyeyim size. Lalla Zahra'ya ne oldu?... Sonra da sizler öykülersiniz sizinkileri... Sırayla tamam mı?'

'Ama sen anlatıcı değilsin ki... Allah rahmet eylesin, Si Abdel Malek'in hüneri yok sende.'

'Evet o hüner yok bende ama bildiğim şeyler var. Dinleyin bakın:'

Bütün bu öykü, Ahmed'in öldüğü gün başladı. Çünkü eğer ölmemiş olsaydı, bu olaylar öğrenilmemiş olacaktı. Yıkıntı halindeki evde toplanan yedi kızın çağırdığı erkek ölü yıkayıcılar, onu yıkamak için odaya girdiklerinde koşarak ve bütün aileyi lânetleyerek dışarı çıktılar. Kadın ölü yıkayıcılar çağırmak gerekti, çünkü Ahmed'in bedeni her şeye karşın kadın bedeni olarak kalmıştı. Kızkardeşler bu konuda birşey bilmiyordu. Yalnızca baba, anne ve ebe bu gizi paylaşıyorlardı. Yedi kızkardeşin ve ailenin geri kalan üyelerinin geçirdiği sarsıntı ve şoku bir düşünün. Yaşlı amca, Fatima'nın babası orada, küçük bir sakat arabasındaydı. Öfkesinden ağlıyordu. Elindeki bastonunu sallıyor, kendisini ölünün odasına götürmelerini istiyor, onu döveceğini söylüyordu. Ahmed'in cesedinin olduğu yere dek götürdüler onu, bastonuyla öyle bir vurdu ki, dengesini kaybedip üzerine düştü. Basbas bağırıyor, imdat istiyordu, çünkü cellabesinin ucu ölünün dişleri arasına sıkışmıştı. Ahmed'in kafasıyla oynayarak çekiştiriyordu cellabesini. Devrik araba yaşlı amcayı uygunsuz bir durumda tutuyordu, zira bedeni Ahmed'in üzerine uzanmıştı; erotik olmaktan öte, gülünçtü. Ağzından salyalar akan sakat adamı toparlamaya koşuştu hizmetçiler. Kahkahalarını tutamadılar. Yaşlı adamı kurtardıklarında Ahmed'in kadın bedenini gördüler. Şaşkınlıktan çığlık atarak, sarsılmış ihtiyarı da alıp dışarı çıktılar o hızla.

Cenaze töreni gizlice yapıldı. Garip, ama dinimizce yasak olmakla birlikte ölüyü gece gömdüler. Cesedin parçalanıp hayvanat bahçesindeki hayvanlara atıldığı bile söylenir. Ben inanmıyorum buna, çünkü başka bir söylenti duydum. Mezarlığa bir ermişin gömüldüğü haberi; mutlu kılan, bereket getiren bir ermiş olduğu, kadınlara erkek çocuk doğurttuğu söyleniyordu. Böylece ermişlerin nasıl ermiş olduğunu ve efsanelerini öğrendim. Bu seferki çok çabuk doğmuştu, ölümünün hemen ardından. Genelde bir ya da birkaç yıl beklenir, ermiş, sahi ermiş mi denir? Bizim ermişin bunlara gereksinimi olmadı. Şu an cennette, geçenlerde duvarcıların mezarın çevresine bir odacık yaparak türbeye döndürdüklerini gördüm. Sordum. Çalışanlardan biri, yeni bir evliyanın sözkonusu olduğunu, zengin ve güçlü olup, adını saklayan birinin bu küçük türbeyi yaptırdığını söyledi. Mimarisi çok ilginç. Odanın tek kubbesi yok birçoğunda olduğu gibi, ama iki kubbeli, uzaktan bakıldığında güçlü bir kadının memelerine benziyor, benzetmeyi hoş görün, dolgun kalçaları andırıyor! Polis gelmiş, soruşturmuş bile. Tam bir giz. Kimin yaptırdığını öğrenemediğinden her türlü tepkiden de kaçınıyor. Herhalde çok güçlü bir adam olmalı diyor, yüksek mevkili biri diye yorumluyor. Zaten eminim önemli biriydi de. Yani parası ve etkisi olan biri demek istiyorum. Peki ama kahramanımıza ölümünden sonra böylesi bir şükran belirtisi niye, ne amaçla? Daha önceden tanıyor muydu onu? Yaşamındaki acılardan haberdar mıydı? Aileden biri miydi? Yanıtsız kalan bir yığın soru.

Bana gelince, kahramanımızın yazgısının ölümünden sonraki bölümünü, esrarengiz biri tarafından uydurulan ermişlik katında neler olup bittiğini araştırmayı daha ilginç buluyorum; sirkteki şarlatanların elinden nasıl kurtuldu ya da nasıl ve kimin eliyle ölüme gittiğini öğrenmek yerine.

Ama yaşamının son aylarında neler olup bittiği-

ni biliyorum. Gerçekte, bilgiden çok kuşku, sanı daha doğrusu.

Kendi iç dünyasına yumulmuş tortop, dişleri kenetli, baldırları arasında yumrukları kapalı. Azap vakti geldiğini, ister istemez kötülük yaptığı kadın ya da erkek, herkimse, onların öç alacaklarını söylüyordu içinden. Artık, onu koruyacak maskesi de yoktu. Savunmasız, kaba kuvvete teslim olmuştu.

Abbas, panayır sirkinin patronu, kafaca ve bedence tam bir öküz. Doksan kilodan fazlaydı, erkekliğini her fırsatta boygöstermekle ortaya koyuyordu. Ufak çocukları palaskayla döverdi; sık sık unuturdu yıkanmayı, tıraş olmayı. Zamanını, yüzünün orta yerinde bant gibi duran koca bıyığıyla uğraşarak geçirirdi. Bir Türk kadar güçlü, bir berberi gibi imanlı, bir Arabistan şahini gibi iştahlı ve bir Avrupalı gibi incelikli olduğunu, sırtlanlardan daha güçlü bir ova serserisinin ruhuna sahip olduğunu söylerdi.

Gerçekte, babası tarafından lânetlenmiş bir oğul, kara büyü yapan anasıyla birlikte kabileden atılmış bir dağlıydı. Ailesi ve kabilesi tarafından kovulunca, ana oğul kirli işlerini sürdürmek amacıyla elele verdiler. Utanma, haya, hiçbiri olmadığından, zarar verme konusunda istedikleri gibi davranmaları, öteki insanları haraca kesmek, soymak, hattâ öldürmekteki kararlılıkları, ikisini amaçlarına ulaşmak için her tür serüvene atılabilecek her türlü alçaklığı ve üçkâğıdı döndürebilecek bir çift haline getiriyordu. Ender olarak aynı yerde kalırlardı. Durmadan yer değiştiriyorlardı, polisten kaçmak için filan değil, —geçtikleri her yerde onların ahlâkını bozdular— yeni yeni kurbanlar bulmak için geziyorlardı.

Şiddet yanlısı Abbas, her şeye tepeden bakan sirk personeli karşısında ezip geçen, aşağılayan Abbas, anasının ve resmî idareyi temsil eden kim varsa onun önünde küçülüyor, ve hemen ona hizmet sunmayı öne-

riyordu: jurnalcilik, muhbirlik yapmaya hazır olduğu kadar bakire kızları, henüz sakalı çıkmamış genç oğlanları, *kayyid** ya da köy muhtarı veya polis şefine peşkeş çekmeye hazırdı. Abbas, sefihin alçağın, rezilin biriydi. Resmî kişilerle konuşurken gözlerini yere indirirdi. Annesiyle garip bir ilişkisi vardı. Genellikle onunla aynı yatakta, başını memeleri arasına koyarak uyurdu. Memeden hiç kesilmediği söyleniyordu, ileri yaşlara kadar emzirmiş annesi, hattâ erginlikten çok çok sonralara dek. Annesi onu döve sıkıştıra severdi. Çivili sopayla döver, erkeği, tek erkeği olduğunu söylerdi. Bütün aileye, özellikle de babaya felâket getirmek amacıyla dağa dönmek üzere eğitirdi onu. O da çalışır, plânlar kurar, besinlere, kuyuya bile köyün tek kuyusuna bile zehir atmak için formüller hazırlardı. Toplu katliam düşüncesine kaptırmıştı kendini. Kabilesinin tümünü öldürmüş de cesetler üzerine çıkmış; anasını sırtına almış, yengi içinde görürdü kendini düşlerinde. Oğlunun sırtından bakınca anacığı kendisine göre yetiştirdiği evladının yaptığı işlere hayran kalacaktı.

Her ikisi de bu kesin anı düşlüyorlardı: annesi ona, bu görüntünün onu sevinçlere boğduğunu söylüyordu. Kalkıp oğlunun sırtına atlıyor, oğlan da sırtında anasıyla dönüyordu odanın içinde. Boğa gibiydi Abbas düzüşmede, anasını hemen yere bırakır, dışarda, doğa içinde, araba evlerden birinin, özellikle de Zahra'nın kaldığı arabanın ardında boşalır, rahatlardı. Bir gün, kapısını omuzladı, Zahra ile birlikte kalan kızları kovaladı ve onunla yalnız kaldı, önü açıktı, bir eliyle organını tutmuş, ötekinde bir bıçak vardı. Köpekler gibi uluyordu; Zahra'ya, bırak da yapayım, diyordu, haydi; «Arkadan salak arkadan, k...nı ver sen bana, zaten ondan öte neyin var, göğüslerin

---

* **Kayyid:** Kuzey Afrika'da yerli yönetici. (Çev.)

yok, dölyolunsa hiç uyarmaz beni. Sen g...tünü ver... Bayram edeceksin. Nasıl olsa kendi başına yapıyorsun, iki kişi olunca nasıl yapıldığını göstereceğim sana...»

Üzerine atladı, daha içeri giremeden, korkunç seslerle böğüre böğüre boşaldı erkenden. Zahra'yı sırtının orta yerinden bıçakladı. Lânetler savurarak dışarı çıktı, ağlamak için anasının göğüsleri arasına gitti yeniden.

Kısa bir süre sonra kelepçelerle döndü, Zehra'nın kollarını pencere demirlerine kelepçeledi ve odun parçasıyla ırzına geçti.

Zahra artık «Aşk Prensesi» değildi. Dansetmiyordu; erkek de değildi, kadın da. Bu kez, kocakarının kafeste sergilediği bir sirk hayvanıydı. Elleri bağlı, giysisi, küçük memeleri görünsün diye göğsüne kadar yırtılmıştı. Zahra'nın dili tutulmuştu. Ağlıyordu, gözyaşları yeniden çıkmaya başlayan sakallarının üzerine akıyordu yanaklarından aşağı. Sakallı kadın olmuştu. Kentin dört bir yanından onu görmeye geliyorlardı. İnsanoğlunun merakı sınır ya da ölçü tanımaz. Kafese yaklaşabilmek için dünyanın parasını ödüyorlardı. Kimisi fıstık, kimisi jilet atıyor, kimileri de iğrenerek tükürüyorlardı. Zahra, Abbas'la annesine para akıtıyordu. Hiç konuşmayışı kaygı veriyordu ikisine de. Geceleri kocakarı onu çözüyor, yiyecek veriyor, tuvalete dek götürüyordu. Hattâ haftada bir kez yıkıyordu da. Kafasından aşağı su dökerken, bir yandan da kötü şeyler söyleyerek her yanını okşuyor: orasını elliyordu: «İyi ki biz varız. Seni kurtardık! Bütün yaşamını bir başkasının kimliği ile geçirmişsin, belki de öldürdüğün bir adam bu. Şimdi, neyse, sen sana ne yapılırsa boyuneğip izin vereceksin tamam mı? Aptal oğlum sende ne buluyor bilmem. Göğüslerin bile yok, sıskasın, kalçaların küçücük, bir oğlan çocuğu bile senden daha çok istek uyandırır... Zaten, elimi teninde dolaştırdığımda hiçbir şey duymuyo-

rum. Sanki odun. Oysa öteki kızlar öyle mi ya, en çirkinleri bile zevk veriyor bana. Eğer konuşmamak için dayatırsan, seni polise teslim ederim. Polisimizin dilsizleri konuşturma yeteneği vardır. Dilsiz, kızsa hele, onu bas bas bağırtmayı da bilir...»

Bir gece dolunayda, Zahra Abbas'ın gelip üzerine atılacağını sezdi. O sıra bağlı olmayan elleri, seyirciler tarafından kafese atılan iki jilet parçasını aldı yerden. Soyundu. İki jileti de bir beze sardıktan sonra kalçaları arasına gizli biçimde yerleştirdi. Öküz herifin gelişini bekledi yüzükoyun yere yatıp. Eski bir gazetede okumuştu, Çinhindi savaşında kadınlar tecavüze yeltenen düşman askerlerine karşı bu yöntemi uyguluyorlardı. Bir tür intihar demekti aynı zamanda.

Zahra, bir tonluk bir kütle gibi üzerine çöküşünü algıladı Abbas'ın ve o anda da kamışı yarıldı ikiye. Acıdan kuduran adam boğazına yapıştı onun. Zahra şafak vakti boğularak öldürüldü, saldırgan ise kanama sonucu geberdi.

İşte Ahmed böyle öldü. Böyle sona erdi -kısacık- yaşamı Zahra'nın.

Salem, kendi öyküsüne çok inanmış, etkilenmiş gibiydi. Uzun uzun iç geçirdi, kalktı Amar ve Fatuma'ya şöyle dedi:

'Özür dilerim, size sonucu anlatmak istemezdim. Ama öğrendiğimde o kadar altüst oldum ki her yerde birini aradım bunu ona anlatmak ve böylesi bir acı olayın tek bileni olmamak için. Şimdi kendimi daha iyi hissediyorum. Rahatladım.'

Amar söze karıştı:

'Otur bakalım! Böyle kurtulamazsın! Öykün feci. Hepsini de senin uydurduğundan eminim. Zavallı Zahra'yla olduğu kadar Abbas'la da özdeşleştirdin kendini. Sen ahlâksızın birisin. Genç kız ya da oğlanlara tecavüzü düşlersin, ama utandığından olacak, Asyalıların yaptığı gibi cezalandırıyorsun kendini...

Bu öykünün sonunu biliyorum ben. Anlatıcının bize okuduğu elyazmasını buldum. Yarın onu getiririm size. Morgdaki hastabakıcılardan satın almıştım onu.'

Fatuma birşey söylemedi. Gülümser gibi yaptı, kalktı, «Yarın görüşürüz!» der gibi eliyle bir işaret yaptı.

15

Amar

O gün bulutlar tekrar toplandı, çok güzel bir halka oluşturup mordan kırmızıya dönerek ağır ağır yayılıp uzandılar. Hafif bir sis tabakası inatla duruyordu olduğu yerde. Kesin olarak ne istediklerini bilmeden, amaçsız dolaşıyordu insanlar büyük caddelerde. Bazıları kahvede oturmuşlardı. Konuşuyorlardı. Birbirlerine pek bir şey söylemiyorlardı. Günlük ıvır zıvır konular işte. Genç kızlar geçerken bakıyorlardı. Aralarından bazıları ise, filanca kadının yürüyüşü ya da bir başkasının düşük kalçası üstüne âdi yorumlar yapıyorlardı. Kimileri boş bir gazeteyi tekrar tekrar okuyordu; zaman zaman bu kentte erkek «fahişe»lerin yaygınlaştığını anlatıyorlardı; parmağıyla yanında kadın güzeli iki delikanlıyla yürüyen bir Avrupalı erkek turisti parmaklarıyla gösteriyorlardı. İnsanlar başkalarından sözetmeye bayılırlar. Burada cinsel konularla ilgili dedikodulara deli olurlar. Her zaman açılır bu konular. Demin eşcinsel İngiliz ile alay edenler arasında gizlice onunla sevişmeye gidecek ya da yalnızca birlikte aşk yapacak kişiler tanıyorum aralarından. Ülkede fuhuştan sözeden kitaplar yasak ama kırsal kesimden göç eden o kızlara iş vermek için birşeyler yaptıkları yok; muhabbet tellâllarına da dokunulmuyor. Kahvelerde konuşuluyor. Bulvarı bir uçtan bir uca geçen resimlere içlerini boşaltırlar, akşamları televizyonda sonu gelmez bir Mısır yapımı dizi filim

olan «*Aşkın Çağrısı*»nı izlerler, filmde erkekler, kadınlar kâh birbirlerini sever, kâh birbirlerinden nefret ederler, birbirlerini yerler, ama hiç dokunmazlar birbirlerine. Diyorum size dostlar, ikiyüzlü bir toplumda yaşıyoruz. Bundan daha açık ve belirgin anlatmama gerek yok: biliyorsunuz, kokuşmuşluk her yanı sarmış, süregidiyor ve ağır ağır, umarsız biçimde bedenlerimizi ve ruhlarımızı kırıp geçiriyor. Kokuşmuşluğu anlatan şu Arapça sözcüğü çok severim:

الرسوه .

Özünü yitiren ve içeriği kalmayan maddeleri belirtmek için kullanılır; odun örneğin; dış kabuğunu korur, dış görünüşünü de, ama içi boştur: içinde hiçbir şey yoktur artık, içten bozulmuştur gerçekten; minicik böcekler odun kabuğunun altında ne varsa tümünü kemirip tüketmişlerdir. Dostlarım beni özellikle itip kakmayın, ben içi boş bir iskeletim; içimde hâlâ bir yürek ve akciğerler var, çalışan onlar, yorgun olmaktan çok gücenmiş gibiler. Ben de mahvoldum. Dün, Salem'in bize aktardığı öyküden sonra, camiye gittim, namaz kılmak için değil, başımıza gelenleri sakince düşünmek için, dingin bir köşe bulmak amacıyla kendime. Düşünsenize, kaç kez uyandırdı beni bekçi gibi birileri; üstümü başımı aradılar, kimlik kontrolü yaptılar. Onlara şöyle demek geldi içimden: İçimdeki İslâm bulunamaz; tek başına yaşayan bir adamım ve din min beni ilgilendirmiyor aslında. Ama tutup da onlara İbn Arabî'den ya da El Hallaç'dan sözetmek başıma iş açabilirdi. Sürgündeki politikacılardan, ülkede iktidarı ele geçirmek isteyen Müslüman Kardeşler'den sözediyorum sanabilirlerdi. Kalkıp eve döndüm. Bereket, çocuklar evde değildi. Kimbilir nerede, toz toprak içinde taşlarla oynuyorlardı. Toparladım kendimi ve zavallı Ahmed'i düşündüm uzun uzun. Ben ona Zahra demiyeceğim. Çünkü elyazmasındaki imzasında, adının başharfi yerine «A» var-

dı. Pek tabii bu Ayşa da olabilir Amina da, Atika da, Aliya ya da Asiya da... Diyelim ki «Ahmed» sözkonusu. Evden çıkmış, ve her şeyi terketmiş. Panayır sirki ile serüvenlere sürüklenmiş. Ama sanırım başka şey de yapmış.

Ana oğul, yüzleri nefretle berbat olmuş, kendinden nefretle, başkalarında nefretle. Döndürdükleri numaranın hiçbir yanını kontrol altında tutamıyorlardı. Ahmed'i bir kaçakçılık işine karıştırmayı denediler, ama görünüşte inanılır gibi değillerdi, durmadan yanılıyorlardı, söylediklerinin tersini söylüyor, eşi görülmemiş şiddette tartışmalar yapıyorlardı. Zaten Ahmed'in evden kaçmasına da ana oğul arasında geçen silahlı bir tartışma neden oldu, ihtiyar, sırtlan beyni tozunu sakladığı küçük kara şişeyi kaybettiği için kavgaya tutuştular. Oğlunu bağıra çağıra tartışmaya zorluyordu.

'Orospu çocuğu, ibne oğlu ibne, erkek değilsin sen, gel dövüşelim, gel de seni doğururken oracığa iliştirmek iyiliğini gösterdiğim erkekliğini bir parçacık göster, savun.'

'Sen bir orospuysan,' diye yanıtladı, 'ben de oğlunum, orospu çocukları yine de anaları kadar kokuşmuş değildir...'

'Nereye koydun kara şişeyi?... Servet verdim ben ona... Senin yüzünden yitireceğim. Eminim onu, sana g...tünü veren kocakarıya vermişsindir... Bir hanımefendinin beş para etmez oğlusun sen.'

'Kavga etmek istemiyorum... hele seninle.'

Ana ona doğru bir bıçak savurdu, omuzunu sıyırdı geçti. Oğlan ağlamaya başladı ve kendini bağışlaması için ona yalvardı. Gerçekten de çirkindi. Her ikisi de korkunç çirkin ve onursuzdular. Ne ana anaydı, ne oğlu oğul; ikisi canavar. Ahmed'i öylesine korkuttular ki, onu bu yola koymuş olan görünmez

ele lânetler savurarak kaçtı oradan. İhtiyar kadın oğlunun yüzüne tükürüp, Ahmed'i izledi. Islak yerde kaydı ayağı, yoksa az daha yakalayacaktı onu, bu da Ahmed'i deli karının pençesinden kurtardı. Bir anayla oğul arasında bu türden ilişkiler olabileceğini hayâl bile edemiyordu. Kendi anne babasıyla olan ilişkilerini anımsıyordu da kendi sert davranışlarına, sessiz kalışına, istediklerini zorla kabul ettirişine çok üzülüyordu. Onu zavallı annesinden uzak tutan nefretin, ya da çok sevdiği ama aynı zamanda bir o denli kuşku duyduğu babasına olan tutkulu sevginin efendisi olmadığını söylüyordu kendine. Zavallı yeğeniyle hayalî evliliğinden, o hayasız döneminden yaşamının nefret etmeye başladı.

Bütün gece gezindi kentte. Şafakta mezarlığa gitti, Fatima'nın mezarını aradı. İki koca taş arasına sıkışmış bakımsız bir mezardı bu. Vicdan azabıyla onu düşünüyordu, uzun süredir duymadığı bir duyguydu bu. Sanki uzun süredir yoktu da birden ortaya çıkıyordu, zorlu bir yolculuktan, ya da uzun bir hastalıktan dönüyordu. Bu mezarın önünde derin düşüncelere dalarken yavaş yavaş Fatima'nın görüntüsünü yitirdi, donuk yüzü, duyulmaz sesi, rüzgâra karışan çığlıkları; bu anıyı yavaş yavaş yitiriyordu; anılar tek tek düşüyor, ufalanıp yok oluyorlardı. Sanki elinde, kırıntılarını güvercinlere vereceği bayat ekmek var gibiydi. Aslına bakarsanız mezarlıklardan korkardı. Ne diye o yerlerin üstünü kapatmazlar, açıkta öylece bırakırlardı acaba, niye gizlemediklerini anlayamıyordu. Bu yerlerin esenliksiz olduğunu düşünürdü. Herhangi bir varlığın yanılsaması saklanıp da ne olacak, nasılsa bellek bile yanılıyor, hiç varolmamış yaratıklara ait anılar oluşturup bize vererek alay ediyor, bizleri ne rüzgâra, ne sözcüklere karşı direnebilen bir bulut içine hapsediyor. Fatima'nın varlığından kuşku duymaya başladı, onun ruhu için dua etmeye geldiğini de sanmıyordu artık. Bütün gece ba-

şıboş dolaşması, uykusuz kalışı, kaçışının verdiği sinirli yorgunluk, sığınacak bir dayanağının olmayışı, algılama gücünü altüst etti. Mezarlıktan şiddetli bir rüzgâr savurmuş gibi çıktı, birisinin onu arkadan hızla ittiğini hissediyordu, karşı koymuyordu. Geri geri yürüyordu, bir taşa tosladı, tam bedenine göre olan bir mezar çukurunun içinde buldu kendini. Kalkmakta güçlük çekti. Bir an için, orada kalıp uyumak geldi aklına. Belki de ölüm gelir yavaşça, ve özlemsiz alırdı onu kollarına. Ölümü kendine alıştırmak, toprağın ıslaklığıyla içli dışlı olmak, böylece de ölümle sıcak, yakın ilişkide kalmak. Ama rüzgâr sertti. Toparlayıp kaldırdı onu. Ahmed acılı ve üzgün gitti. Gururlu baştan çıkarıcı gibi attığı ilk adımlar ölüm tarafından ya da en azından, onu taşıyan ve hareketc geçiren rüzgâr tarafından geri çevrilmişti. Ne yaşamda, ne de ölümde yer vardı ona, böyle diyordu kendine, yaşam öyküsünün ilk bölümünde olduğu gibi ne tam erkek, ne tam kadındı. Artık enerjisi kalmamıştı, gücü kalmamıştı görüntüsüne katlanabilmek için. En beteri de neye ve kime benzediğini bilmediğiydi. Artık hiçbir ayna, kendi görüntüsünü ona yansıtmıyordu. Hepsinin de sönmüştü ışığı. Yalnızca birkaç ışık demeti çizikleriyle karanlık vardı aynalarda. O andan itibaren mahvolduğunu biliyordu. Kendisini içinde görebileceği bir yüzü ve kendisine şunları söyleyebilecek gözleri aramaya çıkamıyordu bile: «Değiştin, dünkü kişi değilsin artık: şakakların ağardı, artık gülümsemiyorsun, gözlerinin feri sönmüş, bakışın mahvolmuş; sümüğün burnundan sarkıyor; bittin sen, mahvoldun, yoksun artık, yoksun; yanılgısın sen; bir yokluksun, bir avuç kül, birkaç çakıltaşı, cam kırıkları, biraz kum, içi boş bir ağaç gövdesisin; yüzün yok oluyor, onu tutmaya çalışma, gidiyor, yakalamaya çabalama, böylesi daha iyi, bir yüz daha eksildi işte; bir baş daha düşüyor, yerde yuvarlanıyor, bırak biraz toz toprağa bulansın, biraz ota bulansın,

bırak düşüncenin öte yanına ulaşsın, bir arenaya ya da bir sirke inerse yazık, hiçbir şey hissetmeyene dek yuvarlanacak yerlerde, yaşama inanmanı sağlayan son pırıltıya, kıvılcıma dek yuvarlanacak...»

Derdini anlattığı bir şarlatan ise ona bir Hint aynası bulmasını önerdi, özellikle belleğini yitirmiş bakışlar için tasarlanmış bir ayna.

'Bu aynayla,' dedi, 'yüzünü ve düşünceni göreceksin. Başkalarının sana baktıklarında göremedikleri şeyleri göreceksin. Ruhun derinliklerini gösteren bir ayna bu, görünen ve görünmeyen ne varsa insanda; Doğulu prenslerin bilmeceleri çözmekte kullandıkları bir şey bu. İnan bana dostum, kurtulacaksın, çünkü o aynada Giz İmparatorluğunu koruyan yıldızları göreceksin.'

'Kurtulmak istediğimi de kim söyledi sana? Yüzümü de, görüntüsünü de hepten kaybetmek isterim. Daha şimdiden, düşünerek ve dolaşarak geçirdiğim uzun bir geceden sonra, elimi şöyle bir yanaklarımın üstünde gezdirdiğimde hiçbir şey algılamadığım olur... elim boşluğu geçer. Senin anlayabileceğin gibi bir izlenim değil, iyi bir kif içicisiysen o zaman başka... bir de kimlik ve ad sarsıntısını bilmek gerek, bedenin bir benzeri olduğunu, onu da bilmeli. Ama bütün bunlar seni aşar. Haydi git başımdan, sessizlik ve alabildiğine karanlık istiyorum ben. Ayna istemem..., ayrıca, anlattığın öykünün yanlış olduğunu biliyorum..., çocukluğumda o Hint aynalarıyla oynardık... Ateş yakardık onlarla!...'

Uzun süre dolaştı durdu orada burada. Fiziksel ve zihinsel durumu, onu bir gölgeye dönüştürmüş gibiydi, yanından geçtiği insanların en ufak dikkatini bile çekmiyordu. Bu ilgisizliği yeğliyordu; zira bir yerlere şöyle yazmıştı: «Kimim bilinmesin, bu yoldayım; bir de kurtuluş yolunda.»

Bu dönemde ortalıktan kayboldu denebilir. Ama kimse onunla, kendisini gözden kaybedecek kadar, ye-

teri derecede ilgilenmiyordu. Onun aradığı şey kesin biçimde gözden kaybolmak ve özellikle de Kur'an âyetleri yazılı levhalar gibi zamanın dalgaları tarafından taşınmamaktı.

Bilmem nasıl sürdürüyor yaşamını, yemek filan yiyor muydu, uyur muydu, uyumaz mıydı? Son notları bulanık. Hâlâ bu ülkede mi kendisi, yoksa bir punduna getirip dünyanın öbür ucuna giden bir yük gemisine gizlice binmeyi başarmış mıydı? Böyle düşünüyorum, çünkü bir ara «güçlü dalgaların sallayıp durduğu karanlık»tan sözediyor.

Bir başka bedenin tutsağı olamayan bu bedeni, kötü şöhreti olan o barlardan birinde olmaktan çok, uzak denizlerin dalgaları üstünde düşlüyorum: bu gibi barlarda, kötü şarap içinde, geberebilmek için ellerinde sarhoş olma korkaklığından başka birşey bulunmayan birkaç varlığın üzüntüsü içinde, insan ruhu yayılıp koyuluğunu yitirir.

Ailenin dengesi bozulduktan ve onun evi terketmesinden sonra, eski ve acı veren şu gülünç durumdan kurtulmak isteği içinde, her tür serüvene atılmaya hazırdı. O tarihteşöyle yazıyordu:

> «Ölüm askıda bekleyen birçok sorunu halletti. Gizlerinin saklayıcısı olduğumu bana anımsatan anne ve babam artık yoklar. Kim olduğumu bilmek zamanıdır benim için. Biliyorum, bir kadın bedeni, bedenim, ilk bakışta öyle görünmese bile. Kadın bedeni benimkisi; yani kadınlık organım var, hiç kullanılmamış olsa da öyle. Evde kalmış bir kızın sıkıntılarını yaşama hakkı bile olmayan yaşlı bir kızım. Davranışlarım erkek davranışı; daha doğrusu bana doğal olarak kadından üstün bir varlık gibi, düşünmek ve davranmak öğretildi. Her şey bu doğrultuda olanak sağlıyordu bana: Dinimiz, Kur'

an, toplum, gelenekler, aile, ülke... ben kendim bile...

•Minik göğüslerim var —ergenlik çağında sımsıkı bağlanıp büyümesi önlendi— ama sesim erkek sesi. Sesim kalın, beni ele veriyor. Bundan böyle hiç konuşmayacağım, ya da elimi dişlerim ağrıyormuş gibi, ağzıma kapatıp konuşacağım.

•İncecik bir yüzüm var, ama sakallarla kaplı.

•Kadınlara kıyasla erkeğe ayrıcalık tanıyan miras hakkımdan yararlandım. Kızkardeşlerime düşen payın iki katını aldım. Ama bu para ilgilendirmiyor beni. Bu parayı da onlara bıraktım. Ardımda beni izleyen geçmişe ait en ufak bir iz olmaksızın bu evi terketmek isterdim. Yeniden doğmak için çıkmak isterdim, yirmibeş yaşında, annesiz babasız, yuvasız, ama bir kadın adıyla, tüm bu yalanlardan sıyrılmış bir kadın bedeniyle yeniden doğmak. Belki de uzun yaşamam. Yazgım apansız son bulacak türden biliyorum çünkü, istemediğim halde Allah'ı ve Peygamberlerini yanıltmaya çalıştım. Elinde oyuncağı olduğum, öc alma olanağını, lânetlerken kurtuluşu bulan babam değil de, ben oynadım onlarla. Biraz dalga geçmek kararındaydım. Bazen, düşünüyorum da, öteki kızkardeşler arasında ben de bir kız olaydım, bir kız daha, sekizinci kız, bir başka kaygı ve felâket kaynağı olmuş olacaktım. Sanırım, ülkemin öteki kızlarının çektiği gibi, kızkardeşlerimin de çektiklerini kabullenip, yaşayamazdım. Onlardan üstün olduğumu sanmıyorum, ama kendimde öylesine bir istek ve isyankâr bir ruhun varlığını duyumsuyorum, sanırım her şeyi altüst ederdim. Şu an kızdığım durum şu: keşke daha önce kimliğimi açıklasaydım ortaya çıkıp, beni yaşamdan uzak

tutan aynaları kırsaydım keşke. Yalnızlığımda tek başına nasıl başa çıkacağımı bilebilen yalnız bir kadın olmuş olurdum. Ailenin ve kabilenin sana zorla benimsettiği «inziva yaşamı» gibi değil de bir özgürlük arzusu gibi isteyerek seçilen ve yaşanan yalnızlıklardan sözediyorum. Biliyorum bu ülkede yalnız bir kadın her zaman reddedilir. Düzgün yapılı bir toplumda, herkes yalnızca yerini almakla kalmaz, kesinlikle kimse, ne kadın, ne erkek, özellikle de kadın isteyerek ya da yanlışlıkla, düzene ters düşmüş kişilere kesinlikle yer yoktur. Yalnız bir kadın, bekâr olsun, boşanmış olsun ya da nikâhsız anne, her an fırlatılıp atılmaya açık bir yaratıktır. Yasanın gölgesinde yapılmış çocuk, yasanın tanımadığı bir birleşmeden doğan Çocuk Koruma ve Esirgeme Yuvalarına adaydır; orada kötü tohumlar, zevk sonucu doğumlar, kısacası ihanet ve utancın tohumları yetiştirilmektedir. Gizlice bir de dua mırıldanılacaktır, her yıl bakımsızlıktan ya da Allah'ın cezalandırması sonucu ölen yüzbin bebeğe vuran piyangonun bu bebeğe de vurması içindir bu dua! Bu çocuğun soyadı olmayacaktır. Sokak çocuğu, günah çocuğu olup, mutsuzluğun farklı yanlarını çekecektir.

«Her kentin dışında bir yerde bu tür hata sonucu dünyaya gelen bebelerin atılacağı oldukça derin bir göl olmalıdır. Buna 'kurtuluş gölü' adı verilmeli. Analar özellikle geceleri oraya gelecek, günah meyvelerini iyi bir elin onlara sunacağı bir taşa bağlayıp son bir hıçkırıktan sonra, belki de suyun altına çeken, boğmaya hazır gizli ellere bırakıvereceklerdi. Bütün bunlar herkesin gözü önünde olacak, herkes bilecek ama, bu konudan sözetmek, konuyu sonradan anımsatmak, imalarda bulunmak bile uygunsuz olacak, yasak olacak.

«Ülkemdeki şiddet biraz da bu kapalı gözlerdedir, başka yöne çekilmiş bakışlarda, bilmezlikten gelmekten çok katlanamaz biçimde kendini gösteren sessizliktedir. Bugün yalnız bir kadınım ben, yaşlı ve yalnız bir kadın. Doldurduğum şu yirmi beş yaşla en azından elli yaşında bir ihtiyar gibiyim. İki algılayış biçimi, iki yaşam ve iki çehre, ama aynı düşler, aynı derin yalnızlık. Masum olduğumu düşünmüyorum. Hattâ tehlikeli biri olduğumu sanıyorum. Kaybedecek neyim var, onarılacak ne çok yara, bere, zarar... Öfke duygumun gücünden kuşku duyuyorum, öfke ve aynı zamanda yıkıcı kin duygusu. Artık hiçbir şey tutamaz beni, yapacağım şeyden biraz korkuyorum; korkuyorum, çünkü tam olarak ne yapacağımı bilmiyorum. Ama yapmaya karar verdim.

«Aile işlerini hallettiğim, yönettiğim, emirler yağdırdığım o kafeste bütünüyle kapalı kalabilirdim. Neredeyse görünmez diyeceğim güçlü erkek statüsüyle yetinebilirdim. Kenti daha iyi görebileyim diye daha yüksekte bir oda bile yaptırabilirdim. Ama yaşamım, gecelerim, soluğum, arzularım, isteklerim, mahkûm olmuş olurdu. O zamandan beri, çölden, boş ıssız adadan, ormandaki minik sessiz evden korkarım. Çıkmak isterim, insanları görmek, bu ülkenin kötü kokularını da, ağaçlarının, otlarının, meyvelerinin güzel kokularını da solumak. Çıkmak, birisi bana çarpsın isterdim yolda, kalabalık içinde olmak ve bir erkeğin ustaca olmasa da kalçalarımı okşamasını isterdim. Pek çok kadın için bu, hiç de hoş değil. Anlıyorum. Benim için kimin olursa olsun, ilk bilinmedik bir elin sırtıma ya da kalçama konması önemli olan. Bu elin yüzü, sahibi kim diye dönüp bakmazdım bile. Eğer görseydim zaten korkardım büyük bir ola-

sılıkla. Ama bazı sapkın hallerde, âdi hareketlerde bazen şiirsel bir yan vardır biraz. Öfkeye kapılmamamızın tek yolu, ufacık bir temas, bu halkın erotizmo düşkünlüğünü yalanlamazdı doğrusu. Özellikle Avrupalı gezginler çok iyi hissetmiş bunu ve bu erotizme değinmişler resimde, edebiyatta; hattâ tüm bunların gerisinde bir üstünlük duygusu izlese de adımlarını.

«Artık erotizm'den değil, cinsiyetten sözediyorum, farkındayım, ya sevgi, aşk? Öylesi yorucu, bıktırıcı bir özlem ki, midemi bulandırıyor.

«Şimdi anlıyorum, babam niye beni dışarı bırakmazmış; varlığımın çevresindeki gizi daha da kalın bir duvar yapmaya çabalıyordu. Bir yerden sonra, bana güvenini yitirmişti. Ona ihanet edebilir, sokağa çırılçıplak çıkabilirdim örneğin. Ne mi derlerdi? «Deli biri, deli karı,» örterler üstümü başımı ve eve getirirlerdi. Bayılıyorum bu düşünceye. Ama skandal yaratmak neye yarardı ki. Babam hastaydı. Annemse dilsiz dünyasına kapanmış. Kızkardeşlerim orta halli ve çok sakin yaşıyorlardı. Ben ise acı çekiyordum. Yazgımın tutsağı olmuştum.

«Anne ve babamın ölümünden sonra, kurtuldum sandım, özgürdüm, yepyeni bir özgürlük. Artık hiçbir şey beni bu evde tutmuyordu. Sonunda çıkabilecektim. Bir daha dönmemek üzere gidebilecektim.

«Belleğimi yitirmek isteyecek hale gelmiştim, ya da anıları tek tek yakmalı, veya kuru odun yığını halinde desteklemeli, saydam bir iple bağlamalı, en iyisi örümcek ağlarıyla sarmalı ve pazar yerine bırakmalıydı. Unutmak için birazcık, satmalıydı onları, bir parça huzur ve sessizlik için. Eğer kimseler istemezsey-

di, kaybedilmiş eşya gibi bir yere atmaktı en iyisi. Düşlüyorum da şöyle bir, satıcı olarak onları övüp göklere çıkarırken, zengin, ilginç, ender görülür şeyler, ve hattâ garip der miydim ki? Aslında, bu anılar pazarında hâlim berbat olurdu, görür gibi oluyordum, anıların değiş tokuşu, verilişleri, toz duman içinde gidişleri... Kolay olacaktı.

«Çıkmak, başı geriye devirip, göğe bakmak, gün bitiminde bir yıldızın doğuşunu, bir yıldız yolunu yakalamak, ve artık başka birşey düşünmemek. Gizli bir saat seçmek, gizli, gizemli bir yol, tatlı bir ışık, bir manzara, bu manzarada seven geçmişi olmayan canlılar, şu her şeyin zaman dışı ve çok güzel göründüğü İran minyatürlerindeki gibi oturmuş olacaklar. Ah! Şu dikenli yolu bir aşabilseydim yaralanmalar pahasına ve gidip şu XI. yüzyıl minyatüründe yerimi alabilseydim, melekler elleriyle beni sessizce ve büyük bir incelikle aşk yapan bir bilgeyi, şu ihtiyar anlatıcıyı hiç rahatsız etmeden değerli halının üzerine koyardı. İhtiyarı, kendisini ona vermekten mutlu bir genç kızın kalçalarını okşarken düşlüyorum da, korkmaksızın, şiddete başvurmuyor, dostça ve utanarak...

«Nice kitap yazılmıştır insan bedeni, zevkler, kokular, tatlı huylar, İslâmda kadınla erkek arasındaki sevginin tatlılığı üzerine..., bugün artık kimsenin okumadığı eski kitaplar. Bu şiirin esprisi kayboldu, nereye gitti peki? Çıkmalı dışarı, ve unutmalı. Zamanın ıssız yerlerine gitmeli. Ve beklemeli. Önceleri hiçbir şey beklemezdim, ya da şöyle diyelim, yaşamım babamın istemine göre düzenlenmişti de ondan. Birşey ummaksızın her birşeyi biriktiriyordum. Bugün ise boş zamanım var bekleyeceğim. Neyi ya da kimi, ne önemi var? Bekleyişin bir tören, bir

coşku, duygulanma olduğunu, istesem uzaktan bir yüz, bir el çıkarabileceğimi öğreneceğim; onları renk ve çizgi değiştiren ufka karşı oturup okşayacağım; gidişlerine bakacağım sonra, bana, uzaklaşan şu gökyüzü önünde ağır ağır, yavaş yavaş, ölmek isteği vermiş olacaklar işte böylece...»

İşte, dostlarım, kahramanımız nasıl söndü böyle göğe karşı durmuş, denize karşı, görüntülerle çevrili, yazdığı sözcüklerin yumuşaklığı içinde, umudettiği düşüncelerin sevgisi içinde... Sanırım büyük evi, yukardaki odasını asla terketmedi. Orada ölüme bıraktı kendini, aşk üzerine yazılı Arapça ve Farsça yazılmış elyazmaları arasında, düşlediği arzunun çağrısında boğulup, kimseler ziyaretine gelmezken ölüverdi. Kapısını gündüzden kilitlemişti. Gece olunca da terasta uyumuş, yıldızlarla söyleşiye girişmişti. Bedeni hiçti ona göre. Yitmesine göz yumuyordu. Zamanı yenmek istiyordu. Yaşamının son anlarında derin düşüncelere dalışını, en üst düzeye vardığında bunu başardı diye düşünüyorum. Yıldızlı gökyüzüne karşı edindiği mutluluktan doğan zevki tattığını sanıyorum. Çok yavaş, tatlı tatlı ölmüş olmak. O uzak ufka dalmış gözleri yaşamının ne uzun süren bir sıkıntı, en azından bir hata olduğunu kısaca özetler gibiydi. (Size okuyacağım şey onun defterinde yazılı değil, benim düşgücümün ürünü bütünüyle.)

«Ayaklarımın ucunda gidiyorum. Kur'anda söylendiği gibi, melekler beni göğe çıkarırken ağır olmak istemiyorum. Bedenimin içini boşalttım, belleğimi yaktım. Başkaları tarafından hazırlanmış bir şatafat ve bir neşe içerisine doğmuşum. Sessizce gidiyorum. Şairin dediği gibi: «Sevgiden ve dostluktan yoksun insanların en sonuncusu ve yalnız, ve bu konuda en kusurlu

hayvanlardan da beter. Evet bir hata idim ben ve yaşam denince maskeler, yalanlar tanıdım yalnızca...»

Uzun bir sessizlik sürdü Amar'ın anlattıklarının ardından. Salem ve Fatuma inanmış, kabullenmiş havadaydılar; birbirlerine baktılar ve birşey demediler. Bir süre sonra Salem, rahatsız gibi, kendi anlatısını doğrulamayı denedi:

'Bu kişi kendi özünde, şiddetin ta kendisi, yazgısı, yaşamı, akılalmaz düzende. Zaten psikolojik kaçamaklarla da işin içinden çıkılamaz. Kısaca söylemek istersek, anlayacaksınız siz de, Ahmed bir hata değil, toplumsal bir sapma... Yani şunu demek istiyorum. Özellikle cinsiyetinde bile özgün bir canlı değil. Arzuları havada, sanırım yalnızca şiddet —kanlı bir intihar— bu öyküye bir son verebilir...'

'Çok kitap okumuşsun sen,' dedi Amar; 'aydınca bir açıklama bu. Ama ben şu soruyu soruyorum: bu noktada, bitmemiş haliyle bu öykünün nesi ilgilendiriyor ki bizim gibi işsiz güçsüz ya da uyanıkları? Seni anlıyorum, köle çocuğusun, bu izi silmeye çalışmakla geçirmişsin yaşamını. Tek başına okumuşsun, çok çalışmışsın, hattâ biraz fazla. Sonra, bilmek istiyordun yirmi yaşındayken köle çocuğu olmadan yaşam nasıldır?.. Oysa annenle babanın senin yanındayken, seni, uğradıkları bu felâketten kurtarmak için iflahları kesiliyordu. Ama emekli bir yaşlı ilkokul öğretmeni olan ben, bu ülkeden yoruldum, ya da şöyle diyelim, onu böylesi dolandıran, berbat eden, bozanlardan usandım. Bu öyküde beni çokça etkileyen şey nedir diye soruyorum kendime. Sanırım bilmecemsi görüntüsü önce, sonra toplumumuzun çok katı olduğunu düşünüyorum, başta öyle görünmüyor ama, ilişkilerimizde öylesine şiddet öğesi var ki; anlattığınız gibi, şu kadın bedeni ile yaşayan erkeğin çılgınca öyküsü bu şiddet duygusunu daha da ötelere, uç nokta-

lara; son sınırına dek diyelim, itme biçimidir bir tür. Kendisinin de anlattığı kadarıyla, ülkemiz elimizi kolumuzu bağlamış bizim... Ya sen Fatima, konuşmuyorsun... Görüşün nedir?...'

'Evet konuşmuyorum hiç, çünkü bu ülkede kadınlar susmak durumunda; zorla sözü alıyor, şiddet kullanıp. Ben, görüyorsun ki yaşlandım, bu nedenle sizinle birlikte olabiliyorum. Otuz yıl önce ya da otuz yaşlarında filân olsaydım, bu kahvehanede sizlerle birlikte oturabilir miydim sanıyorsunuz? Özgürüm, çünkü yaşlıyım ve kırışıklarım var. Konuşma hakkım var, çünkü artık önemi yok, riski de yok gibi, çok az. Ama çok garip, ilginç burada bulunmak; bu kahvede oturmak ve konuşmalarınızı dinlemek ve konuşmak. Birbirimizi çok az tanıyoruz. Benim hakkımda birşey bilmiyorsunuz... Anımsar mısınız, anlatıcının ortadan kaybolmasından sonra sizleri bu kahvede toplama fikri benden çıkmıştı. İlk ben size sözettim. Dikkat etmediniz pek. Doğal ama! Yaşlı bir kadın... Pek o denli doğal da değil! Yaşlı kadın evde oturmalı, torunlarına bakmalı. Oysa ben ne anayım, ne de büyükana. Çoluğu çocuğu olmayan tek ihtiyar kadın da benim belki. Yalnız yaşıyorum. Bir parça gelirim var. Yolculuğa çıkıyorum. Okuyorum... Okuma yazmayı okulda öğrendim... Okula giden tek kızdım belki de... Babam gurur duyardı benimle... «Kızlarım olduğu için utanmıyorum!» derdi!...'

Fatuma bir an durdu, başındaki eşarbın bir ucuyla yüzünün bir kısmını örttü, gözlerini aşağı indirdi. Konuştuklarından mı sıkılmıştı, yoksa birisinin varlığından mı bilinmez? Birinden kaçmaya çalışıyordu. Kahvenin önünde, kısa boylu, iyi giyimli bir adam durdu. Durup arada bir Fatuma'ya bakıyordu, arada bir de kahvehanenin arka kısmına. Fatuma'nın ise başı öne eğikti. Adam masanın yanına geldi ve dedi ki:

'Hey Hatça! Tanıdın mı beni? Mekke'de birlikteydik... Ben Hacı Britel..., hızlı ve yararlı kuş!...'

Amar gitmesi için ricada bulundu. Ufak tefek adam, ağzında şöyle birşeyler geveleyerek çekti gitti:

'Oyun ediyor belleğim bana... Ama hiç kuşkum yok, bu o... o kadın...'

Fatuma yüzünü açtı. Bu durum sarsmıştı onu. Suskundu, derin bir iç çekişten sonra dedi ki:

'Yaşarken iki yüzü birden taşımak zorunda kalıyor insan... En azından değiştirebileceğin bir tanesi olsa iyi olurdu... Yoo en iyisi insanın hiç yüzü olmamalı... Salt ses olsak, sesler... Körler gibi biraz... Tamam peki, sizleri yarın bana davet ediyorum dostlarım, öykünün sonunu anlatmak için... Kimsesizler Yurdu'nda bir odada kalıyorum. Gün batımı sırasında gelin... Batmadan az önce, odamdan gökyüzünün ne denli güzel olduğunu göreceksiniz.'

16

Fatuma

İnsanlar! Sevdiğim ve aradığım bir sevgi türü var ki belleğin sevgisi. Bu türünü değerli bulurum çünkü sorun çıkarmaz. Ve bu nitelik sizde var. Böylece sorgularınızı daha da öteye götürüp merakınızı gidereceğim.

Oturmuşsunuz yere, sırtınız duvara dayalı, yüzünüz dağa dönük. Bulutlardan bir örtü kaplamış tepesini. Birazdan, renkler bastıracak, ağır ağır karışacak bulutlara. Beklemeyi bilen göz ve akıllara bir gösteri sunacaklar.

Şairin dediği gibi «Unutamazsın zamanı, kullanırken onu»... Eskiden zaman beni kullanırdı, ben de unuturdum bedenimi. Bedenim, ruhum, başlatabileceğim yangın, sığındığım şafak, bütün bunlar beni ırgalamıyordu. Çevremde her şey susuyordu: su, kaynak, ay, sokak.

Uzaktan da geliyorum, çok uzaktan, sonu tükenmez yollarda yürüdüm, buz tutmuş yöreleri dolandım, gölgeler ve bozulmuş çadırların bulunduğu uçsuz bucaksız alanları geçtim. Bakışlarımın önünden geçti onca ülke ve yüzyıl. Ayaklarım hâlâ anımsar. Belleğim tabanlarımdadır benim. İlerleyen ben miydim, yoksa toprak mıydı kayan ayaklarımın altında. Nasıl bileceğim bunu? Bütün bu yolculuklar, şafaksız, sabahsız geceler, hepsini daracık yuvarlak yük-

sek bir odada ben uydurdum, ben yarattım. Terasta bir oda. Teras bir tepenin üzerinde, tepe ise, soluk kırmızı ipekten bir kumaşa boyanarak yapılmıştı. Ben ta tepelerde bir yere yerleşmiştim, pencereler ve kapı kapalıydı. Işık istemezdi. Kendimi karanlıkta daha bir özgür hissediyordum. Yolculuklarımı, büyük gezginlerin anlatılarının bir ucundan başlayıp planlıyor düzenliyordum: Erkek olsaydım, şöyle derdim: «İbn-i Batuta ben'im!» ama ben kadınım ve havada asılı bir mezar gibi, yükseklerde bir odada oturuyorum.

Mekke'ye gittim, imandan çok meraktan. Beyaz ihramlar denizinde boğuluyordum. Ben de aralarındaydım, çarpıla ezile bir hal oldum. Şu ıssız odamla büyük cami arasında büyük bir fark yoktu. Bir an olsun bilincimi kaybetmedim. Tam tersine her şey beni kendime ve içinde bağlı olduğum ne varsa beni yiyip yuttuğu tükettiği küçücük evrenime getiriyordu gerisin geri. Süresi tamamlanmadan önce hac yerini kesinlikle terketmek yasaktı. Dayanamıyordum artık. Erdemimi korumak gözetmek sorumluluğunda olan çömlekçinin izini de kaybetmiştim. İlk kez işimi bitirmek istedim. Böylesi yerlerde ölüm pek önemli birşey değildir... Burada, kalabalığın arasında ezilmem, ölmem sonra da herkesin gömüldüğü ortak çukura atılmam işten bile değil diyordum içimden. Tam göğsümün altında birşeyler vardı, bildik eller tarafından konmuş; bir çığlığı tutmuştum. Uzun ve acılı bir haykırıştı, ama benim çığlığım olmadığını biliyordum, şu an bu çığlığı atma kararı benimdi işte, iman getiren kalabalığı aşacak, kutsal yerleri çevreleyen dağları titretecekti, göğüs kafesimde tutsak bu çığlık bir kadın çığlığı idi. İçinde bulunduğum kalabalık büyüdükçe onu çıkarmak ve dışarıya atmak isteği de acil bir durum alıyordu. Yine sezgilerimle, bu kadının ölmeden biraz önce onu bana bıraktığını biliyordum, o koymuştur oraya. Genç ve hasta bir kadındı. Astımlı mıydı ne —pek emin değildim— yoksa saralı mı? Her ney-

se, nedenlerine değil de özel yapısına sahip olduğum bir çığlıkla gökyüzünü yırtma arzusunu edinebilmek için kutsal yerlere gelmek gerekmişti. Bu çığlıkla kalabalığı ve gökyüzünü yaracak, şimdi burada olmayan, özellikle kötü bir yaşam sürmüş hasta varlığa hakkını hukukunu verecek güçte hissediyorum kendimi... Sonra kendi kendime sordum: Bu çığlık neden, sözgelimi bir erkekte değil de, bende sığınak buldu? İçimden bir ses yanıt verdi: bu çığlık bir erkeğin göğsünde yer almalıydı ama bir yanlışlık oldu, ya da daha doğrusu genç kadın bu çığlığı, onunla aynı acıyı, aynı mutsuzluğu duyabilecek güçte bir kadına sunmayı yeğledi. O, haykırırken loş bir köşeye gizlenmiş ölümün, gecenin karanlıkta kalan hangi yüzünde tutunduğunu bilebilecek. Kalabalıkta ilerliyordum, göğsüm kabarmış, bu çığlığa gebeyim, tüm gücümle haykırdığımda onu bedenimden dışarı atacağımı, kurtulacağımı ve bana onu emanet eden varlığı da kurtaracağımı biliyordum. İşte düşlediğim, istediğim ölüm buydu. Hacılar dağılınca bende haykırma isteği kalmadı. Beni dürtüp duran o iç baskı yoktu artık. Mekke'den ayrıldım, ayrıldığıma üzüldüğüm filan da yoktu, ilk gemiye bindim. Gemiyle yolculuğu severdim. Okyanusta olmak, her tür bağdan uzak olmak ve yolun nereye götürdüğünü bilmemek, asılı kalmak, geçmişsiz geleceksiz, o an içinde bulunmak, sonsuz mavilerin ortasında; geceleri onca yıldızın sokulduğu gökyüzünün ince örtüsüne bakmak; ağır ağır bir şarkı, hüzün ve içten duyulan sevinç arası birşey tutturan... kör bir duygunun tatlı etkisi altında hissetmek kendini. Evet ben bunu seviyordum işte... ve bu gemi sessizliğin bozulan düzeni ve sesiyle benim aramı buldu yeniden.

Tam olarak yerine getirmesem bile bu hac töreni beni rahatlattı, ülkeye dönünce evime gitmedim bir daha. Yıkıntıya dönmüş, ailemden kalan bireylerin yaşamlarını mutsuz ve berbat koşullarda sürdürdük-

leri o eski evle, yeniden yüzyüze gelmek istemiyordum. Hiçbir pişmanlık duymadan odamı ve kitaplarımı terkediyordum. Geceleri bir camide uyuyordum. Cellabemin içinde tortop oluyor kapüşonumu yüzüme dek indiriyordum; beni gören erkek sanırdı, kentte yolunu kaybetmiş bir dağlı belki. O zaman aklıma erkek kılığına girmek geldi. Çok birşey gerekmezdi: Dış görünüşü biraz ona göre düzenlemek o kadar. Genç ken ve asi biriyken, görüntümü değiştirmeye bayılırdım. Her zaman incecik olmuşumdur, bu da oyunu kolaylaştırırdı. Bir halden ötekine geçmek olağanüstü bir deneme olurdu. Şimdi de görüntümü değiştirecek, aynı beden içinde yüzümü değiştirecek ve bu maskeyi işi bundan yararlanmaya götürecek kadar, takmaktan hoşlanacaktım.

Sonra her şey birden durdu, donup kaldı: an, bir oda oldu, oda ise güneşli bir gün; zaman şu karton sandıkta unutulmuş eski bir kafesti, bu sandıkta teki yitmiş eski ayakkabılar, bir avuç yeni çivi, tek başına dönüp duran Singer marka bir dikiş makinesi, bir ölünün üzerinden çekilip alınmış bir havacı eldiveni, sandığın dibine yapışmış bir örümcek, Minora marka bir ustura, bir cam göz, ve bir de tüm görüntülerinden kurtulmuş kötü durumdaki şu meşum ayna vardı; zaten bu sandıktaki tüm eşyalar onun kafasından çıkma, hayal hepsi, sönüşünden beri, küçücük bir cam parçasına dönüştüğünden beri artık başka birşey de vermez oldu, uzun süre ortadan kaybolduktan sonra, içi boşaldı... Biliyorum artık öykümüzün anahtarı da bu eski eşyalar arasında... Karıştırmaya, aramaya korkar oldum, mekanik kıskaçlar gibi çeneler, paslandıkları halde hâlâ çalışmakta, elimi koparırlar diye korkuyorum... bu kıskaç çeneler, aynadan değil de benzerinden geliyorlar..., ondan size sözetmeyi unuttum, aslında unutmadım da, boş inan bunlar... olsun... Anahtarı bulmadan bu odadan çıkmayacağız, bunun için de aynadaki benzerine gönderme

de olsa, anımsamak gerekecek onu... Gözlerle aramayın onu, bu odada değil, en azından görünmez halde. Zakkumların bulunduğu ışığı tutan ve koruyan kaygan yüzeyli parke taşlarıyla bir bahçe bu, bahçe de donmuş, olduğu yerde, asılı havada sanki, gizemli, kayıp, yolu bulunmuyor, varlığından çok az kişi haberdar, sonsuzlukla bağlantı kurabilen kişiler oraya gün ışığını bozmadan tutan bir taşa oturmuş başlangıcın ve sonun iplerini ellerinde tutuyorlar; taş, bahçenin girişini kapatıyor, bahçe denize bakıyor ve deniz de çiçeklerin ve bitki köklerinin arasında doğup ölen onca öyküyü yutup götürüyor..., gün ışığına, gündüzlere gelince o da mekanı içerisinde, yazları ve kışları barındırmakta, aynı ışığa karışmış hepsi de.

Böyle böyle, düşlerde yaşamayı ve yaşamımı bütünüyle uydurma bir öyküye, gerçekten geçmemiş olayları anımsatan bir masala çevirmeyi öğrendim. Sıkıntıdan mı, bıkkınlıktan mı, insan kendine bir başka yaşam verir, tıpkı beden üstüne giyilen harika bir cellâbe, büyülü bir giysi, bir manto, yıldızlarla, renk ve ışıkla süslü bir gökyüzü kumaşı gibi.

İnzivaya çekildiğimden beri, ülkemde yer yerinden oynarken sessiz ve kıpırtısız ben oturup duruyorum: insanlar ve tarih, ovalar ve dağlar, otlaklar ve gökyüzü bile yerinden oynuyor. Yalnızca kadınlar ve bir de ufak çocuklar kalmış geriye. Ülkeyi korumak için kalmış gibiler. Ama hiçbir şeyi korudukları yok. Gidip geliyor, kıpırdıyor, hareket ediyor, paçalarını kurtarıyorlar. Kuraklık ve sel yüzünden kırsal yörelerden kovulanlar kentlerde sürtüyor. Dileniyorlar. Yüzlerine kapılar kapatılıyor, aşağılanıyorlar, yine de dileniyorlar. Kopardıkları kâr. Çocuklar..., çoğu ölüyor, çoğu ölüyor, çoğu... Bir daha bir daha doğuruyorlar yerine bir daha. Erkek doğmak fena değil... Kızsan eğer, felâket. Gün sonunda ölümün geçtiği yola rastgele konan bir mutsuzluktur. Ah ah sizlere hiçbir şey öğretmiş değilim. Benim öyküm eski..., İslâmi-

yetten öncesine dayanır... Sözlerimin pek bir ağırlığı yok... Ben kadınım, gözyaşlarım da kalmadı artık. Tezelden öğretti insanlar bana, ağlayan kadın, mahvolmuş kadın demektir. Ben de asla bu ağlayan kadın olmama istemini ilke edindim. Bir başka bedende yaşadım ruh gibi, bir başkasının giysileri, coşkularıyla. Herkesi yanılttım, kendimi de aldatmış olduğumu anladığım güne kadar herkesi herkesi... İşte onu bildiğim an çevreme bakındım ve beni gördüğüm şey derinden sarstı altüst etti. Böyle nasıl yaşayabildim ben camdan bir kafes içinde, yalan içinde, horlana horlana. Böyle, köprüden atlar gibi bir yaşamdan ötekine geçilemez. Benim önce kendimden kurtulmam gerekti, unutmak ve bütün izleri yoketmek. Çocuklar fırsat oldu bana, şu gecekondu çocukları okullardan kovulan işsiz, yuvasız, geleceksiz, umutsuz çocuklar. Sokaklara dökülmüşlerdi, elleri bomboş, sonra taşlarla dolu avuçları, ekmek istediler. Sloganlar sloganlar atıldı... İçlerindeki şiddeti daha fazla tutamadılar..., işsiz kadınlar ve erkekler onlarla birleşti. Sokaktaydım, neyi neleri düşünüyordum bilmem... Onlarla gösteriye katılmak için nedenim yoktu. Açlığı hiç tanımamıştım ki. Asker kalabalığın üzerine ateş açtı. Rastlantı sonucu kendimi çocukların arasında buldum. Onlarla birlikteydim, düzenden yana olanların karşısında. Korkuyu da nefreti de o gün öğrendim. Birden ortalık karıştı. Omuzumdan yaralandım, kapı ağızlarında durup göstericileri yüreklendiren, destekleyen kadınlar içeri çektiler hızla beni ve evlerinde sakladılar. Bu yoksulların evine alınınca kadınlar çevreledi beni, çocukları dışarıdaki kalabalık arasında olmalıydı, çok duygulandım, yaralandığımı omuzumdaki acıyı bile unutacak kadar. Kadınlar dikkatle acıtmadan baktılar, benimle ilgilendiler; o günden bu yana adım Fatuma'dır benim. Uzun süre evlerinde sakladılar beni. Polis her yerde yaralıları arıyordu tutuklamak için. Mezarlıklar bile kontrol altındaydı

Memleketi yeni ayaklanmalar olmasın diye baldırı çıplaklardan temizlemekti ilkeleri. Ah ne yazık! Memleket gerçekten temizlenemedi... başka ayaklanmalar, daha da kanlı isyanlar, oldu on beş yirmi yıl sonra...

Bu arada başımdan geçenleri yazdığım büyükçe defterim kaybolmuştu. Yeniden yazmaya çalıştım ama boşuna, ben de önceki yaşamımın anlatısını aramaya çıktım. Sonrasını biliyorsunuz. Anlatıcıyı, sonra sizleri dinlerken bayağı hoşlandığımı söylemeliyim. Böylece, yirmi yıl sonra, yaşamımın bazı dönemlerini yeniden yaşama ayrıcalığını edinmiş oldum. Şimdi çok yorgunum, lütfen beni yalnız ve rahat bırakın. Gördüğünüz gibi yaşlıyım ama çok ihtiyar değilim. Bir tek kişinin iki yaşamı birden taşıması pek görülmüş şey değildir. Korkuyorum her şeyi birbirine karıştırmaktan, şu anın ucunu kaybetmekten ve tek bir sözcüğün bile içeri sızamaması gerektiği şu ışıklı bahçeye kapanmaktan.

17

Kör Saz Şairi

«Gizler kutsaldır ama, biraz da gülünç olduğu görülmüştür.»

Bunları söyleyen adam kördü. Elinde bastonu yoktu görünüşe bakılırsa. Eli yeniyetme bir oğlan çocuğunun omuzundaydı. Koyu renkli giysiler içinde, uzun boylu ve zayıftı, Fatuma'nın anlattığı öykü konusunda düşünüp duran iki adamın masasına gelip oturdu. Kendisini davet eden olmamıştı. Özür diledi kara gözlüklerini yoklayıp, oturttu gözüne ve onu oraya getiren çocuğa, gidip eğlenmesi için para verdi, sonra kadına dönüp dedi ki:

'Doğru! Gizler kutsaldır, ama gülünç olunca en iyisi ondan kurtulmaktır... Sanırım kim olduğumu soracaksınız bana, beni kim gönderdi ve ne diye öykünüze karışıyorum böyle diye... Haklısınız. Açıklayacağım. Hayır... Şu kadarını bilin ki yaşamım başkalarının başlarından geçenleri değiştirmek ya da bozmakla geçti... Nereden geldiğimin ne önemi var, ırmağın doğu yakasındaki çamurda mı ilk ayak izlerim, yoksa batı yakasındaki çamurda mı, size anlatamayacağım. Anılarımı uydurmaya bayılırım ben. Dinleyicimin yüzüne göre değişir bu durum. İşte öyle bazı yüzler vardır ki ruhunu okursun; bazıları vardır, ardında birşey bulundurmayan, kırışık insan derisinden bir maskedir yalnızca. Kör olduğumdan beri sezgilerime daha bir güvendiğimi açıkça belirtmeli-

yim. Çok yolculuk yaparım. Eskiden yalnızca, gözlemlemek, bakmak, dikkatle incelemek, kafamda biriktirmek içindi... Şimdi yine aynı yolculukları yeniden yapıyorum. Dinliyorum. Kulak veriyorum ve çok şey öğreniyorum. Kulak ne biçim çalışır bilemezsiniz. Nesnelerin durumu hakkında bize daha iyi daha yetkin bilgiler veren odur. Bir yüze elimle dokunurum bazen, ruhunun izlerini yakalamak için. Şairlerle, öykü anlatıcılarıyla çokça düşüp kalktım. Kitaplarını toplar, sıralar, saklardım. İşyerime bir yatak bile atmıştım. Gece ve gündüzlerin bekçisiydim. Bütün bu yapıtların ortasında uyurdum, onların uyanık dostu, sırdaşıydım ben, hem de haindim!

Uzaklardan geliyorum, bir başka yüzyıldan, bir masaldan başka bir masala aktarılan; ve sizin öykünüz, gerçek denen şeyin bir çevirisi olmadığı için beni ilgilendiriyor. Olduğu gibi alıyorum onu, yapay. Gençliğimde iş yapan bir adam olmak yerine yalnızca kitapları seven bir adam olduğum için utanırdım. O zaman kızkardeşimle ben öyküler uydururduk, ben hep hayaletlerle savaşmak durumundaydım ve bir öyküden ötekine, gerçeklik neymiş hiç kaygı duymadan ilgisizce atlardım. İşte böylece, bugün sizin öykünün ki konusunu bilmiyorum, bir yerlerine kondurulmuş bir nesne durumunda kaldım. Kovuldum —sözcük belki çok sert— evet, kulağıma, sanki ölmek üzere olan birinin öteki dünyaya gidişini kolaylaştırmak için şiirsel ya da ironik laflar söylenmesi gereken biriymişim gibi, kulağıma fısıldadığı bir öyküden çıkarılıp atıldım. Ben bir kitabı okurken içine yerleşirim iyice. Yanlış birşey ama böyleyim. Biraz önce sizlere, tahrifat yaparım demiştim, ben yanlışların, yalan dolanların yaşam öykülerini yazarım. Bilmiyorum hangi eller beni sizlere kadar getirdi iteleye iteleye. Sanırım bir kaçakçı, ya da sözcük madrabazı olan anlatıcınızın elleri. Size yardım etmek için nereden geldiğimi söylüyorum, yaşadığım öykünün son tümcele-

rini size aktarıyorum, belki ondan bir sonuç çıkarabilir, sizleri burada biraraya getiren bilmeceyi çözebiliriz.

> «Kuşların olmadığı bir şafak vakti, büyücü, duvarların tutuştuğunu gördü çepeçevre. Bir an sulara sığınmayı düşündü, ama ölümün, ihtiyarlığını taçlandırıp; işlerinden, çalışmasından onu ayıracağını anladı. Alevler üzerine yürüdü. Alevler ısırmadı onu, okşadılar, yakmadan ve sıcaklık vermeden sardılar onu. Rahatlama, aşağılanma, korkuyla anladı ki kendisi de bir görüntüydü, bir başka insan onu düşlemekteydi.»

Ben, bir ülkeyi, iki düşü birleştiren bir köprüden geçer gibi bir uçtan bir uca aşan şu öteki adamım. Ülkeyi mi, bir nehiri mi, yoksa çölü mü? Nereden bileyim? 1957 yılının şu nisan ayında, Marakeş'te, arka bölmesi yeşil zeytin dolu çuvallar depolamaya yarayan bir kahvehanedeyiz. Bir otogarın yanıbaşında. Çok kötü benzin kokuyor. Her yaştan dilenciler çevremizde, dünkünden daha da beter halleri. Elli metre ötemde, sol tarafta bulunması gereken küçük bir camiden yayılan ezan sesi bile kıpırdatmıyor onları yerlerinden. Eee, ne diye koşacaklar ki camiye? Onları anlıyorum ama birşey yapamam onlar için. Uzun süre yoksul ülkelerde yolculuk yaptım. Sonunda alıştım, duyarlılığımı yitirdim artık bu konuda. Evet ne diyordum. Marakeş'teyiz, Buenos Aires'in göbeğinde, sokakları, «ruhumun derinlikleri gibidir» demiştim bir kez ve o sokaklar, o sokaklar iyi tanırlar beni.

Bir haberci olarak geldim ben. Bir kadından, büyük bir olasılıkla kadın Arap; her neyse İslâm kültüründen işte, bir gün bana geldi. Sanırım uzun süredir haber alamadığım bir arkadaşım göndermiş. O tarihlerde henüz kör değildim; ama görüş gücüm git-

gide azalıyordu ve her şeyi bulanık ve kesik kesik görüyordum. Kadının yüzünü bu nedenle tam olarak betimleyemem size. Zayıf olduğunu ve uzun bir elbise giydiğini biliyorum. Ama çok iyi anımsadığım, beni adeta çarpan yanı, sesiydi. Böylesi kalın ve aynı zamanda çınlayan ses çok az duymuşumdur. Ses tellerinden ameliyat olmuş bir erkek sesi mi? Öldürücü yara almış bir kadın sesi mi? Zamanından önce yaşlanmış olan iğdiş edilmiş bir şarkıcı sesi mi? Bu sesi daha önce okuduğum bir kitapta duymuştum. Sanırım *Binbir Gece Masalları*'ndan birinde, Tavaddud adlı hizmetçi, efendisini, içine düştüğü zor durumdan kurtarmak için Halife Harun Reşid'in önüne çıkmayı ve bilginlerin en zor sorularına yanıt vermeyi önermiş —müthiş bir bilgi hazinesine sahipmiş kız— bunu başarabilirse kendisini, Halifeye on bin dinar karşılığında satabilecekmiş. Tavaddud, pek tabiidir ki başarmış. Harun Reşid, hizmetçiyi de efendisini de sarayına kabul etmiş ve binlerce dinar tutan bir parayla ödüllendirmiş.

Bilim ve bellek gücünü anlatan bir masal bu. Bu öyküyü sevmedim, çünkü, ben de bu hizmetçinin bilgi dağarcığını kıskanıyordum, hem başı yukarda halini hem incelik ve nezaketini...

Şimdi daha çok eminim: ziyaretime gelen kadın Tavaddud'un sesine sahipti. Nice yüzyıl var ikisi aralarında! Hizmetçi on dört yaşında, kadınsa daha yaşlıydı. Ama bütün bunlar bir çakışma, bir rastlantı. Bana anlattıklarını unuttum. Zaten onu dinlemiyordum da söylediklerini, sesini duyuyordum yalnızca. Kendisi de bana söylediklerine dikkat etmediğimi farkedince iç cebini karıştırdı, para çıkarıp bana verdi. Bu hareketi altüst etti beni. Eski madeni paralara karşı duyduğum ilgiyi biliyordu demek ki. Elimle şöyle bir yokladım parayı. Elli kuruşluk bir para, 1852'lere doğru Mısır'da tedavülde olan paralardan. Elimdeki paranın adı *Batın:* epey eski ve yıpranmış. Par-

maklarımın arasında yoklayarak her iki yüzündeki kabartmaları anlamaya çalıştım. Piyasaya sürüldüğü tarih 1851. Hint rakamlarıyla yazılmış. Araplar ne diye kendi rakamlarından vazgeçip, hiyeroglif yazısına benzeyen şu şekilleri rakamlara uyarlamışlar ki? 6'nın tersi yazılan şekil 2, 8 ise ters çevrilmiş bir 7, 5 sıfırla gösteriliyor, sıfır ise sıradan bir nokta. Paranın tura değil de yazı yüzünde incecik bıyıklı, uzun saçlı ve oldukça iri gözlü bir erkek figürü, tura yüzünde, aynı desen, ama adamın bıyıkları yok, kadın görünümünde. Sonradan öğrendim ki, biri erkek biri kız olan ikizlerin babası onlara deliler gibi düşkünmüş, para bastırmış. Güçlü bir adammış, bir ağa, feodal bey. Ama neyse bu para resmi kurda değilmiş, zevk olsun diye yaptırmış, sadece kendi mülkü içerisinde geçermiş.

1929'da Buenos Aires'te yirmi kuruşluk bir para geçti elimize, adına *Zahir* derlermiş. Bu sözcüğün ne anlama geldiğini bilirsiniz: görünen, demek; *batın*'ın tam tersi, batın, iç, karın içine gömülü olan demek batın. Giz bunda değil mi işte? Ama ilginç olan şey, paranın, birbirine benzer iki figürüyle, gizin gizeminden birşeyleri götürdüğü. Bir yere bir notlar düşmüşüm, Zahir, Tetuan'da bir kuyunun dibiymiş; Zotenberg'e göre, Cordoba camiinin ikiyüz mermer ayağından birinin mermer damarı imiş. *Batın* ise yabancı biri onu benim elime tutuşturduğu için anlam kazanmıştı. Bir mezhebin üyeleri arasındaki parola gibi bir şeydi. Ama ben hiçbir mezhepten değildim ki! Bu jestle neyi anlatmak istemişti kadın, anlamıyordum.

Bir büyüteç aldım elime ve paranın iki yüzüne de kazılmış olabilecek herhangi bir işaret aramaya başladım. Bir haç vardı, zamanla, rastlantı sonucu olmuş olmalı.

Kadın sessizce izliyordu beni. Eski, meşin koltuğa oturması için buyur ettim. Ufaktefekti, koltuğa gömülmüş, bacaklarını toplamış. Gözleri, parayı yokla-

yıp duran ellerime bakmadığı anlarda, kitaplarla kaplı odayı, inceliyordu. Kitapları sayıyor sanırdınız, başı, bakışının hareketini izliyordu. Öyle bir an geldi ki, kalkıp dip taraftaki rafların birinden elyazması bir Kur'anı çıkardı, Kral Faruk'un kıpti bakanı, Kahire'deki El Ezher Üniversitesi'ni ziyaretimde armağan etmişti bana.

Hareketlerinde bir kırılganlık, bir incelik, hem sakarlık hem sevimlilik vardı; bana dönerek yarım yamalak bir İspanyolca ile dedi ki: Arapça bir elyazmasıyla ne yapıyorsunuz? Ben de Arap yazısını, İran minyatürlerini ve hat sanatını sevdiğimi söyledim. Hatta mutlu Endülüs özlemi için yılda bir kez Cordoba'ya gidişimi anlattım ona. Ayrıca Kur'an'ın okuduğum bütün çevirilerinden Arapça metnin en güzel olduğunu sezmiş olduğumu söyledim. Başıyla onayladı ve birkaç âyet okudu. Şarkı ile ağıt arasında bir mırıltıydı. Bıraktım okusun. Kitaba dalmış, uzun süredir aradığı şeyi bulan kişinin tutkusu ve sonsuz mutluluğu ile okuyordu. Bir an ona, Şeyh Abdüssamed'in okuduğu 9. sûreyi banttan dinletmek istedim. «Tevbe Sûresini». Ama vazgeçtim sonra.

Garip bir durum! Sanki bir kitabın içindeydim. Okuyucuyu şaşırtmak amacıyla anlatının orta yerinde birdenbire ortaya çıkan pitoresk kişiler gibi; yakın zamana kadar gelip çalıştığım kitaplıkta, birbiri yanına, sımsıkı dizilmiş binlerce kitaptan biriydim belki de. Sonra, kitap deyince ben öyle anlıyorum, kitap, insanları karıştırmak için, ve onları kaybedip tutkularının daracık boyutlarına döndürme düşüncesiyle yapılmış bir labirenttir.

Böylece 1961 yılında haziran ayının bir öğleden sonrası, kütüphanemde, elinde kullanmadığı bir eski para tutan gizemli bir kadınla başbaşa buldum kendimi. Gün batarken, gökyüzü sarı ve beyaz katışık morlukları yüklendi. Bunun, mutlu ölümün yüzü olduğu duygusuna kapıldım. Korkmuyordum. Ölümün

ya da görüntüsünün insanları fazlasıyla heyecanlandırdığını ve değerli kıldığını biliyordum. Kitaplarda ve düşümde sık sık görüşmüştüm onunla. Gözlerimi kapattım ve orada şimşek gibi, altüst olmuş bir erkek yüzü gördüm; kafamda, bu olsa olsa, evimde şu an oturmuş Kur'an okuyan kadının babası olabilirdi... Bu ham hayalden sonra artık eski ben değildim, bütün bedenim dişliler arasındaydı. Hoşlanmadığımdan değil ama işi bizzat ben yürütmek isterdim. Hareketə geçmiştim bir kez ve hayalgücüm hiç karışmadan izleyecekti gerisini. Ölülerden başka şeyler olmayan canlılarla birarada, öyküler uydura uydura ve onları sapaklanan yollara ya da eşyasız, kumlarla kaplı evlere ata savura, saf bilgin rolünü oynaya oynaya sonunda bu odaya bir insanla, ya da daha doğrusu bir bilmeceyle, bitmemiş bir öyküye, belirsizlik ve kaçış üstüne kurulu bir öyküye, tümüyle bulaşmış aynı varlığın iki yüzüyle kapandım kaldım işte! Oturdum kaldım, batınla yazı tura atıyorum yaşayacak mıyım, ölecek miyim? İçimden bir ses biraz ironi gerek, diyordu, tam sırası: «Sabah güneşi, üstünde artık kan izleri olmayan bronz kılıçta yalkıyordu; inanacak mısın? İhtiyar adam savunmadı bile kendini, karşı koyarak.»

Bu ihtiyar bendim, eğer Fas'ta ya da Mısır'da biraz daha uzunca kalsaydım tutsağı olduğum bu kişiyi çizebilirdim size. Onu dinlemeliyim o halde. Kadın Kur'anı kapattı, aramızda duran masanın üstüne koydu. Bizi birbirimizden ayıran masada kutsal Kitap yalana izin vermeyecekti. Neyse, orada oluşu da rastlantı değildi zaten. Kadın parayı almak için elini bana uzattı. İnceledi parayı, onu Kur'an'ın üzerine koydu, sonra etkilenmemiş bir tonda: «Geldiğim yer ve noktada bir an duruyorum, kötü kılıklarımı soyunuyorum, bir bir tüm derilerimi çıkartıyorum. Sizin karşınızda en son özə kadar soğan gibi soyacağım, yanlışı, hatayı, utancı anlatmak için.»

Uzun süren bir sessizlikten sonra, gözünü Kur'ana dikip dedi ki: «Eğer bugün konuşmaya karar verdiysem sonunda sizi buldum da ondan. Neden şu an buradayım bunu anlayacak tek insan sizsiniz. Kahramanlarınızdan biri değilim, olabilirim de; ama, sözcüklerle ve kumla doldurulmuş gölgemsi bir varlık gibi gelmiyorum size. Birkaç yıldır, saçma, anlamsız bir hayalet gibiyim. Kaçmakta olan bir beden. Sanırım ülkemde cinayet, sahte kimlik bulundurmak, suistimal ve miras hırsızı olarak aranmaktayım, biliyorum. Aradığım şey gerçeğin kendisi değil. Onu göremem, bulamam. Adalet de değil. Bu hepten olanaksız. Bu Kitapta, yasa yerine geçen âyetler var; kadına hak tanımıyor. Benim aradığım af değil, çünkü bunu yapacak olanlar dünyada değiller artık. Ama yine de adalete, gerçeğe, affa gerek duyuyorum. Ülke ülke gezdim, unutmak ve her tür kuşkudan arınmış bir kefen içinde yeniden doğmak için ölüme sevdalandım. Uğursuz bir lânet gibi üstüme çöken şeyi aşabilecek güce sahip mutlu ölüm düşüncesi aydınlığa çıkardı beni. Yaşamımdan, dokunsan dağılacak evden barktan tek tek kopmayı becerdim. Yola koyuldum, geçmişimden kendi kendimi kovdum, doğduğum ülkeden uzaklaşırsam, her şeyi unutup, huzur bulacaktım, ve sonunda teselliyi hak edecektim... Her şeyi terkettim; eski evi, aileme uygulamaya mahkûm olduğum otoritemi, kitapları, yalanı ve içine zorla kapatıldığım yalnızlığı. Beni utançlara salan bir yaşamı yalandan da olsa sürdüremezdim.»

Şu ana kadar sözlerini nereye vardıracağını anlamadığımı itiraf etmeliyim sizlere. Sabır ve ilgi ile dinliyordum onu; beni meraklara salmayı bilmişti. Beni koltuğuma çivileyen ve bana zamanı unutturan o dikkati uyandırmayı bilmişti. O gelmeden önce işim gücüm yoktu. Kütüphanemde volta atıp duruyordum. Çoktan beridir yaşlıydım, dostlarımın çoğu da göçmüştü bu dünyadan. Görüş gücüm gitgide azalmak-

taydı. Körlük kaçınılmazdı! Doktor uyarmıştı beni. Kendimi insanı bağımlı kılan bu zorlu yalnızlığa hazırladım. Onun ziyaretime geleceği daha önceden birkaç mektupla bildirilmişti bana. Bu konuyla yakından ilgileniyordum, uzun zaman önce ölen dostum ihtiyar Stephen Albert rica etmişti benden. Tienşin' de misyonerdi. İşi eğlenceli buluyordum. Kadın, Stephen'ın öldüğünü bilmiyordu, tam tamına kim olduğundan da habersizdi. Bir kere daha başıma buna benzer bir şey gelmişti, kahramanlarımdan birinin adıyla imzalı mektuplar almıştım. Kısacası hiçbir şeyi uydurmuyordum. Kitaplar, ansiklopediler okuyor, sözlükleri karıştırıyor, mezarımızı her gün biraz daha kazıp duran şu sıkıntıyı küçümsemek amacıyla, zevk olsun diye, gerçeğe benzer öyküler hazırlıyordum. Yaşadığım sürece, sözcüklerin gücü karşısına —insanın başını döndüren, doğu dillerinin hat çizgileri işaretler, işaretler— gerçek ve hayali, görünen ve görünmeyen dünyanın gücünü çıkarmaktan bir türlü vaz geçemedim. Şiddetten yana fiziksel ve sınırlı gibi görünen şeyden çok, görünmeyende ve hayâl dünyasında, serüvenden serüvene koşmaktan daha çok zevk aldığımı söylemeliyim.

Kadının yanıt ya da cesaretini kıracak bir tepki beklediği uzun bir sessizlikten sonra, bir oyundaymışız gibi, ona korkunç bir şey söyledim, 1941'de filan yazdığım birtakım tümceler: «Kötü bir işe atılan kişi bunu gerçekleştirdiğini düşünmelidir; geçmişi gibi aynı, geri dönülmez bir geleceği kabullenmek zorundadır.» Bu sözlerin onu rahatsız edeceğini bilmiyordum. Kendisini varlığı içerisinde direnmeye mahkûm etmiş oluyordum. Hakkım yoktu buna. Ne hakla bu tümceyi sarfettim ki? Ben ki emekli bir adam, ölümün şunca yakınında, daha şimdiden körlüğün eşiğinde gündüzü, gün ışığını, güneşini hepten almak için ağır ağır ilerleyen karanlık tabakalarıyle çevrili bir durumda ne diye şu kadının yazgısıyla oynamak-

tan zevk aldım ki? Birşeyler söylemek gerekiyordu, suskun ya da ilgisiz kalmamak. İlginç ama deniz felâketinin kıyısındaki bu kadın bende arzunun geçmişten bir anısını uyandırdı, bazen bir coşkuyu anımsamak çok güçlü bir duygu olur çıkar, gerçek olay bile o denli güçlü olmamıştır. Size bunu nasıl anlatsam, bir eski para ve açık Kur'an'la bugün şurada eskilere dalıp gidişimi... Kadının yaşamöyküsünden çok evimdeki varlığında daha bir anlam belirsizliği vardı. Hâlâ yüzünde maskeler olduğundan, nehrin her iki yakasında da oynayabileceğinden kuşkulanıyordum. Evet bu arzu beni otuz yıl geriye ya da ileriye iletti. Her ne olursa olsun, kendimi zaman içinde ilerde bir yerlerde hissediyordum ve akan zamanı işaret noktalarıyla işaretlemekten vazgeçtiğimden bazan ne yapacağımı bilmediğim durumlara düşüyordum. Benim kendi özel labirentim buydu işte. Buna «Berrak Yalnızlık Pavyonu» demeyi seviyordum. Zihnimde adım adım, kütüphaneye benden kitap almaya gelen bir kadına karşı duyduğum arzunun evrelerini yeniden oluşturuyordum. Kadın çok zayıftı, uzun boylu, zarif ve güzel biri. Az konuşur, çok okurdu. Kişiliğini, özel yaşamını, gizli tutkularını, kütüphaneden aldığı kitaplar aracılığıyla çözmeye çalışıyordum. *Binbir Gece Masalları*'nın eldeki bütün çevirilerini okuduğunu anımsıyorum. Shakespeare'in metnini okuyordu. Sanırım sanatçı olmaya hazırlanıyordu. Onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Bir gün kitap rafları arasında kalan daracık geçitlerden birinde yalnız kaldık... Sırt sırta idik, ikimiz de kendi tarafımızda kitabımızı arıyorduk. Bir an bana döndü, garip ve mutlu bir birleşmeyle ellerimiz bir anda kendiliğinden aynı kitaba gitti: *Don Kişot*. Bu kitabı gizlice, onun için arıyordum, onu orada bulması için değildi çabam; onu bir kez daha okumasını istiyordum. Bedenlerimiz öylesine yakındı ki birbirine çekingen kişiler bunu çok iyi bilir, bir sıcaklığın dalga dalga bütün varlığıma

yayıldığını duyumsadım. Saçları yüzümü yalıyordu. Kısacık bir zaman sürdü bu durum, ama bütün serin kanlılığımı kaybetmeme yetti. Kitabı alıp götürdü. Bir daha da onu hiç görmedim. Bazen o kadını düşündüğüm ve özellikle o şaşkınlık anını yeniden yaşadığım olur. Yaşam boyu insanda belirgin kalabilen heyecanlardandır bu duygu. O zamandan beri kendime bile itiraftan korkuyorum ama o yüzü, o bedeni, o kaçamak görüntüyü arıyorum. Şimdi onu yeniden bulma umudunu yitirdim, gerçekleşse bile mutsuz olurdum.

Bu kadının hayali, kâbusa dönüşen bir rüyada zaman zaman karşıma çıkıyor. Kadın bana ağır ağır yaklaşıyor, rüzgârda saçları, her yanıma değiyor, gülümsüyor bana, sonra kaçıp gidiyor. Arkasından koşuyorum ve kendimi birden, bitişik odaları olan bir Endülüs evinde buluyorum. Sonra evden çıkacakken, terslikler başlıyor. O, orada duruyor, kendisine yaklaşmama izin veriyor, tam onu yakalayacak kadar yaklaşmışken bir başkası, bir travesti ya da sarhoş bir asker çıkıyor ortaya. Bir labirent olan evi terketmek istediğimde, kendimi bir vadide buluyorum, sonra bir bataklıkta, daha sonra da aynalarla çevrili bir ovada sonsuza dek...

Kör olduğumdan beri, yalnızca kâbus görüyorum. Kendi kitaplarım tarafından takip edilip duruyorum. Bu nedenle buna kâbus demeyi seviyorum. «Gece Masalı» veya «Romandaki kara at» veyahut da «O günkü gülüş».

Geçenlerde aynı rüyayı bir kez daha gördüm, sanırım Fas'tan, beni görmeye gelen bu kadının arkasından koşuyordum. Cordoba'daki aynı büyük ev, ama dışarı çıkınca Endülüs değil de Tetvan'daymışız. Kadın beni sürüklüyordu. Elimden tutmuş çekiyordu. Karşı koyuyordum, Tetvan sokaklarında böyle dolaşmak istemiyordum. Sonunda o da bırakıyordu. Bu kez de «Cervantes Meydanı» denen yerde buluyorum

kendimi. Meydanın adı değişmiş sanırım, «Zafer Meydanı...» neyi kimi yenmişler acaba? Bilmem. Birçok kereler gördüm bu rüyayı. Tetouan'a 1936'da gelmiştim. Çok İspanyol vardı orada, özellikle sömürge özlemleriyle oralara dek savrulmuş küçük insanlar, çok sayıda içinden pazarlıklı falanjistler. Ufak sessiz sakin bir kent anımsıyorum o günden, Fas milliyetçi hareketi'nin bir bölümü orada başladı.

Bilirsiniz insan görmeyince, özlemleriyle yaşar, bu özlemler ise benim için, ışıklı bir sis, geçmişimin art ülkesi. Gözlerimde sürekli gece oluyor; uzun bir alacakaranlık bu. Gölgelere övgü düzüyorsam eğer, bu uzun gece, yeniden keşfetmek, bulmak ve okşamak isteği verdi de ondan. Sürekli yolculuk yapıyorum. Kâbuslarıma kavuşuyorum hep dönüşlerimde. Sürekli yer değiştiriyorum, bir kentin ya da bir ülkenin manzaralarını değil de, güzel kokularını, gürültülerini kokularını doğrulamak için. Başka başka yerleri gezip dolaşmak için bahaneler buluyorum. Kör olduğumdan beri hiç bu kadar dolaşmamıştım. Bir yazara kullanması için gerekebilen her şey verilmiştir diye düşünüyorum hâlâ: zevk olduğu kadar acı, anı olduğu kadar unutuş. Belki de sonunda, kim olduğumu bileceğim: Ama bırakalım, bu başka bir öykü.

Bu yaşlı adam ellerini bastonunun topuzunda birleştirmiş konuşurken, çevresini yavaş yavaş her türden insan sardı. Kahve bir meydana, daha doğrusu bir sınıfa dönüştü. Onu dinleyenler sandalyelerde oturuyorlardı. Sanki bir profesör öğrencilerine konferans veriyordu. Oradaki insanlar bakışı olmayan bu yüzden büyülenmiş, o hafifçe kısık ses tarafından baştan çıkarılmışlardı! Bir başka yüzyıldan, uzak ve bilinmez bir ülkeden gelen bu konuğu dinliyorlardı.

O da, sandalye gıcırtılarından, kahveye egemen olan sessizlikten, bir kalabalığın oluştuğunu, kendisi-

ni dinlediğini ya da ona dikkatle baktığını hissetmişti. Bir an durdu, sonra sordu: «Hepiniz burda mısınız? O dağdaki altın kargaşasını duymuyorum artık... Yalnızlığım bu ülkeye sürükledi beni, sizi arıyorum gecenin derinlerinde, masallardan kaçan prensesi... Beni dinleyenler, onu görürseniz eğer, ona söyleyin, *Ay'ın sevdiği adam* orada, söyleyin ona benim giz ve köle, aşk ve gece olduğumu.»

Oradakiler ses çıkarmadı. Sonra birden bir adam kalktı ve dedi ki:

'Hoşgeldiniz efendim... Bize de, size *batını* veren şu kadından sözediniz bize... Size ne anlattı?'

Bir başkası atıldı salonun arka taraflarından:

'Evet, sana ne dedi bu kadın?'

Eliyle dinleyicilere 'sabırlı olun' işareti yaptı, bir yudum çay içti, sonra öyküsüne devam etti:

Kadın kaygılıydı. Belli etmek istemiyordu ama, böyle şeyler hissedilir: Korkmuş olmalı, biri öc almak için peşindeymiş gibiydi, ya polis ya da vicdanı... Kendini suçladığı cinayeti işlemiş miydi bilmiyorum. Bir yabancıyı, Latin Amerikalı bir Arab'ı izlediğini biliyorum. Mısır'lı ya da Lübnan'lı, halı tüccarı mı, kuyumcu mu ne. Geçmişinden kurtulduğunu sanıp onunla gitmiş. Erkek için bir aşk öyküsüydü evet. Kadın için ise bir kaçış. Yine de bu zengin tüccarla birkaç yıl birlikte yaşadı. Ona çocuk vermedi. Adam mutsuzdu. Karısının sıkıntı yükü vardı, sık sık da sizlere okuduklarımdan şu sözleri söylüyordu: «Kendimi unutmak için yaşayacağım.» Adam tüccardı, şair değil. Karısının güzelliği ve duyarlığı karşısında, şaşkındı. Başlangıçta kocasına işlerinde yardım ediyordu, ama buna sinirleniyordu biraz kocası. Buenos Aires'in kuzey mahallesinde büyük bir evde geçiriyordu bütün gününü kadın. Kendisi bunu bana söylemedi, daha sonraları *Bitmemiş İlişki*'nin yazarı Fernando Torrès'ten duydum, bir Arap tacirin evinde garip şeyler olmuş.

İlk ziyaretinde az konuştu. İkinci kez —onyedi gün sonrasıydı— daha uzun konuştu, ama hiç sır vermedi. Sarsılmış, yaralı biri olduğunu, bir hendeğin, bir uçurumun kenarında olduğunu hissediyordum. Kaybolmaktan, kumlara karışıp gitmekten sözediyordu. Kötülük ettiği kişilerce gece gündüz izlendiğini söylüyordu. Sızlanması sona erince içini çekiyordu şöyle bir: «Üstelik kim olduğumu bile bilmiyorum!» İtiraflarından çıkardığım sonuca göre üç şeyi yapmış olabilirdi: bir başkasının yaşamını yaşamış olmak, birisini ölüme terketmek, yalan söyleyip ortalıktan kaybolmak. Polis vakası gibi düşünmek yetmezdi. Öyle ele almak yerine, bilmeceyi çözmem gerekti. Bu kadın başımı döndürmüştü. Kayboluşundan epey sonraydı, tez elden ele almak, araştırmak, ona bilgi vermek, sorular sormak durumunda hissettim kendimi. Gizi besliyor, büyütüyordu kadın. Bana labirentlerden, aynalardan ve kaplanlardan sözetmeyen tek kişi oydu belki de. Durum ne olursa olsun, gözlerim sonsuza dek en son onun yüzünü gördü, algıladı. Dopdolu bir yüz. Anlayacağınız, dümdüz yüzleri, kalın ve nemli elleri hiç sevmemişimdir.

O tarihlerde, ellibeş yaşlarındaydım. Yaşamımın bir bölümü böyle geçip gitmişti. Körlük, dünyaya kapalılıktır, ama özgürlüktür de aynı zamanda, yeni şeyler bulmaya yatkın bir yalnızlıktır, bunlar anahtar da olabilir, cebir de. Körlük denilen sisli perdeyi iyimserlikle karşıladım. Kuşkusuz, değişmez ve sabit olan yarı karanlık, dayanılmaz şeydir. Renkler konusunda yaslara bürünmüşüm o kadar. Sonsuza dek kırmızı yoktu benim için artık. Siyaha gelince o da yersiz gece karalığıyla karışıp gitmişti. Yalnızca sarı renk bu siste varlığını sürdürdü. Algılama yeteneğimi değil de ilgi alanımı değiştirmeye karar verdim. Yaşamımın en önemli bölümünü kitaplara adadım. Yazdım, yayımladım, yokettim, okudum, sevdim... Bütün yaşamım kitaplarla. İyilik sever bir elin bana yolladığı

bu kadın tam zamanında, karanlıklar beni yutmadan biraz önce, bana son bir görüntü vermeye, anılarıma, bilmece çözer gibi çözmek zorunda olduğum bir geçmişe dönük yüzünü sunmaya geldi. İçimden bunun bir rastlantı olmadığını, kimden geldiği bilinmeyen bir iyilik olduğunu söylüyordum. Heyecan verici bir güzelliğin görüntüsünü yeraltı yolculuğumda alıp götürmek. Kitaplardan çok yaşamımı kaplayacak bu yüzle birlikte, karanlık dünyaya, o günbatımının uzun koridoruna daldım. Diyebilirim ki, çizgileri yavaş yavaş silinen bu yüzü zor buluyorum bugün. Bir hayalin görüntüsü mü, sıradan bir yanılsama bir yaşam üstüne atılmış örtü mü, yoksa rüyada görülüp büyütülen bir eğretileme mi? Bu yüze duyulan ilgi ve yorgun bir içtenliğe, dostluğa karışmış olma, diyebilirim ki beni gençleştirdi, geziye çıkma, birinin ve birşeylerin peşine düşme cesareti verdi.

Bu yüzün peşinden gitmeden önce, bazı gizlerden kurtulmak zorunda kaldım. Artık onları saklamak zorunda değildim. Maldonado Irmağının geçtiği yere gittim —bugün yeraltında kaybolmuş— ve kaygan parlak bir taşla temizlendim, Müslümanların çölde abdest alırken su yerine kullandıkları teyemmüm taşı. Ölüp giden arkadaşları ve ölmeden önce bana verdikleri gizleri düşüne düşüne abdest aldım. Yalnızca şu Arap kadınınki orada, göğüs kafesimde kaldı. O beni koruyor, ve hiçbir öğesini bilmiyorum, sonu kötü biten bir kılık değiştirme olayı mı nedir? Eski para, araştırmalarımda bana yol gösterecek bir işaret idi. Son olarak Elhamra Sarayı bahçelerinde İspanyol bahçıvanların gül dikmek için belledikleri topraktan yükselen sürülmüş toprak kokusunu içime çeke çeke gezerken, bu kadının ruhunun sarsıntılar geçirdiğini ve yolculuğa Tetouan'a, Fes kentine ve Marakeş'e kadar devam etmek gerektiğini güçlü bir biçimde, içimde sezdim. Bu ziyaret hacca gitmek gibi birşey. Bu ruha huzuru, dinginliği ve gereksinim duydu-

ğu sessizliği verene dek durmaksızın işi tamamlamak zorundayım. Zincire vurulmuş bir ruh onunki. Acı çekiyor. Bu kadın belki de çoktan ölmüş biri. Ama ben, konuşma demeyeyim, mırıldanan ya da inleyen sesini duyuyorum. Acısı yer etti bende, ancak bu ülkenin toprağı, ışığı, kokuları, tutkuları, ona huzur verebilecek. Bana başından geçenleri, hiç azaltıp çoğaltmadan, dayanılmaz, çekilmez bulduğu her şeyi anlatmak isteyebilirdi, ama o benim çözmem için yalnızca şifreleri verdi. İlk eğretileme bir halka, bu halkada yedi anahtar var kentin yedi kapısını açacak. Açılan her kapı ruhuna huzur verebilecek. Kimin yazdığı bilinmeyen ve XV. yüzyılda Cordoba Camiinin döşeme taşları altında bulunan *El Mutasım*'ın elyazmasını okurken, bu ilk bağışın anlamını bildim. Güneyden, ta güneylerden çıkıp gelen bir anlatıcının bu kapıları açmayı denediğini biliyorum sanırım. Yazgı ya da kötü yürekli insanlar onun bu işi sonuna dek götürmesini engelledi.

Bana verdiği ikinci şey akrepsiz yelkovansız bir saat. 1851'den kalma, elli kuruş değerindeki paranın Mısır'da basıldığı ve hemen piyasadan çekildiği tarihle tam tamına aynı yıl. Bir de seccade verdi bana; üstünde düzensiz bir biçimde dokunmuş, İranlı şair Nizami'nin yapıtı *Hamse*'nin elyazmasını süsleyen İran minyatürü ünlü *Hüsrev ile Şirin'in Düğün Gecesi* sahnesi yer alıyor. Ahlâksızlık bu. Hiçbir müslüman, XVI. yy'dan kalma, erotik bir desen üzerinde namaz kılmaz!

Yedi anahtarla, saatla ve parayla arasında gizli bir ilişki var mıydı, çözmeye çalıştım. Çözümü bulduğumu sanmıyorum. Bununla birlikte bana verdiği son parça eşya değil, X. yüzyılda yaşamış olan Firdevsî'nin bir şiiri ile başlayan bir düşü anlatan yazı. Şiiri size burada yazıldığı biçimiyle okuyorum:

Bu kapalı bedende bir gençkız var
Güneşten daha parlaktır yüzü.

Fildişi gibi tepeden tırnağa,
Göle gibi yanakları, söğüt gibi boynuyla
Gümüşi omuzlarında kapkara iki örgü
Zincir halkaları uçları, sanki
Bu kapalı bedende, sönük bir yüz var,
Bir yara, bir gölge, bir kargaşa ki
Başka bir bedende gizlice yeretmiş biri o...

Sizin de gördüğünüz gibi, şiir düşe karışmış, değişmiş. Dertlerinin ölçüsünü gösterir. Düş bizi çölün kapılarına, yazarların, ressamların hayallerinde gördükleri şu Doğu'ya götürüyor.

18

Endülüs Gecesi

Düş ayan beyan ve yoğun bir düş idi. Uzun kara saçların sahibini aramaya gidiyordum. Buenos Aires sokaklarına çıkıyordum uyur gezer gibi; güzel saçların mis kokusu yol göstericimdi. Kalabalıkta bir an için görüyordum onu. Adımlarımı sıklaştırıyordum hemen. Gözden kayboluyordu. Böyle böyle, kendimi kent dışında, taş ve kireçleşmiş beyaz, dana kurukafalarından oluşmuş tepeciklerde, hani bugün gecekondu denen gizli mahalleler gibi bir yerler var ya oralara dek sürdürüyordum koşuşmayı, tek başıma, çürümüş et kokusuyla soluğum tıkanmış, yarı çıplak halde, ellerinde ağaçtan yontulmuş, tahta tüfekleriyle, gerillacılık oynayan mahalle çocuklarının itip kakması arasında oraya varıyordum. Korkuyordum. Düşüm kâbusa dönüşüyordu. Kütüphanemden niye çıktığımı, beni linç etmek üzere olan ufaklıklarla nasıl yüzyüze geldiğimi unutuyordum. Koşamıyordum. Ölüm bana tuzak kurmuştu sanki, boğuluyordum. Tanırdım bu felâketi. İşte bu yoğun kargaşa arasında yeniden gördüm o kara saçları. Kurtulmuştum. Gecekondu mahallesinden güçlük çekmeden ayrıldım. Birkaç yüz metre önümde bir karaltı kendisini izlememi için eliyle işaret etti. Uydum ben de ve sonunda kendimi bir Arap kentinin medinesinde buldum. Kara saçlar gözden kaybolmuştu artık. Kimse bana gel demiyor, eliyle işaret edip çağırmıyordu. Yalnızdım,

yatışmıştım biraz, daracık, gölgeli sokaklarda dolaşmaktan mutluydum. Kadınların hepsi peçeli değildi. Erkekler hoşça sözlerle mallarını satıyorlardı öve bayıla. Her renkten baharat, terlik, halı, battaniye, kuru yemiş. Bazıları bağırıyor, bazılarıysa şarkılar söylüyordu. Medine bana, —sokakları ve meydanlarıyla— her tür mucizenin çıkabileceği yerlerden biri gibi geldi. Kara saçlı kadını bulma şansım vardı. Bir Arjantin gecekondu mahallesinden bir Arap kentinin medinesine düşmüşüm, şaşkın ve hayran yürüyordum. Sokaklar boyunca küçük satıcılar ve yaşlı dilenciler sıralanmıştı. Omuzunda biley çarkı, ağzında plastik mızıkası, çıkardığı sesle ta uzaktan gelişini belli eden bıçak bileycisi vardı. Saka vardı, sırtında taşıdığı kara tulumdaki kaynak suyunun soğukluğunu ve yararlarını, niteliklerini övüp dururken, uzun ve acı bir çığlık atan —korku veren bir ses, ürkünç kurtla, terkedilmiş köpeğinki arasında bir ses— bir su satıcısı. Oldukları yerden, yarı mekanik sesleriyle, hareketsiz, ellerini öne uzatıp, aynı dua ve dilekleri yıllardır okuyup duran sonu gelmez dilenciler. Bunlarsız, bu sokak da olmazdı ki. Sokak onlarındı. Birden, nasıl oldu bilmiyorum, bileycinin, sakanın, dilencilerden birinin, kör bir adamın benim öykümde yer aldığı kanısını edindim. Onları, yakınlarım ya da ortaklarım gibi görüyordum. Bütün bu sokakçıklar tarafından hazırlanan bir öykünün dalgalarıyla sallanan narin ve belirsiz bir bedende tek ve aynı yüzü şarkılarıyla ve davranışlarıyla oluşturmak ve yolumu çizmek için birbirlerine akıl danıştıklarına da inanmıştım. Şu medinede güneşi izleyerek kent içinde dolaşan gölgeler gibi dikilen bu üç adamı gözlüyordum. Daha sonra öğrendim ki, düşümde üçü de, anısı beni bir acı gibi izleyen biri tarafından gönderilmişlerdi. Bir yerlerim ağrıyordu ama nerem, bu konuda birşey diyemem ki. Bir cami kapısına çömelmiş, dikkatimi bu acı üzerine toplamış düşünürken, hayal gibi

birşey gördüm, bedeni şişmiş, içten gelen bir kasılmayla büzülmüş bir kadının yüzüydü; sonra büyükçe bir erzak sepetine konmuş küçük bedenini gördüm, bacaklarını altına mı almıştı ne, yoksa toprağa mı kök salmıştı. Büyük bir olasılıkla, caminin arka tarafına düşen bu karanlık sokak içinde bu hayali görebilecek tek kişi bendim. Aniden karardı her şey. Medine karanlıklar kenti oldu, üç adamın cenaze dualarını duyuyordum. Genizden gelen çığırtkan sesleri bu yüzün hatlarını çiziyordu gözümün önünde. Bir hayalden de öteydi, soluğunu ve sıcaklığını duyumsadığım bir varlıktı. Kesintili bir sessizlik alıp götürüyordu izlerini.

Bu düş günlerboyu bırakmadı peşimi. Kütüphanemden çıkmaya cesaret edemiyordum, karanlıktan, uykudan, ikisinden birden korkuyordum. Kara saçlar ise beni hiçliğe doğru iten ölümün uzun elinden başkaca birşey değildi. Evet, ölümle benim aramda bir mevsim bile olmamalıydı artık. Gidebildiğimce gitmek, ölümün önü sıra. Size söylemeyi unuttum, bu medine kentinde geçerli para, şu elli kuruşluk eski para idi, *batın* yani. Ama, piyasada günümüzde kullanılan kâğıt paralardan da vardı.

Dostlarım! Konukseverlik sabrı göstererek yabancıyı dinlediniz. Ama bu öykü ve kahramanları gecemde dolaşmaya başladığından bu yana, ruhum uykuda gibi. Gün geceye düşünce, nehirler denizde yitiyor; yaşamım da unutuşun önünde sabırsız! Ölümün birdenbire geleceğini sanırdım, apansız törensiz. Aldanmışım. Dolambaçlı yollara saptı, hoşuma gitmiyor değil hani. Zaman harcadı bunun için. Ruhum uyandı ve bedenim kalkıp yürümeye koyuldu. Çok fazla soru sormadan izledim onu. Avrupa'ya geçtim. Endülüs'e gelince durdum. İleri yaşıma ve gözlerimin görmeyişine karşın, bir çılgınlık yaptım. Bütün günü

El Hamra Sarayında geçirdim. Her şeyi kokladım. Toprağın ve taşın kokusunu duydum. Duvarları okşadım, elim mermerlerde dolandı durdu. El Hamra'yı ilk kez, görmeksizin geziyordum, gözlerim sönmüştü. Günün sonunda, Mağrip Hamamı'nın ardına gizlendim. Bekçiler görmedi, işte böylece saraya ve bahçelerine kapatılmış oldum. Saat dokuza doğru akşam oldu. Temmuz ayındaydık. Hava tatlı mı tatlı. Çocuk gibiydim, saklandığım yerden çıktım. Ne mutluluk! Ne sevinç! Titriyordum biraz. Ellemeden, yoklamadan çevremi, yürüdüm. Suyun şırıltısını dinliyordum. Yaseminlerin güllerin, limon çiçeklerinin kokusunu çekiyordum içime derin derin. Beş yüzyıl önce buralarda çalınan bir Endülüs müziğinin yankısını dinliyordum. Orkestra susunca, müezzin, güçlü ve yalın sesiyle ezan okurdu. Bu ülkeyi terkeden, kâfirin haçına, ülkeyi ve onca gizini bırakan kralları, prensleri, filozof ve bilginleri düşünüyordum. Ellerim mermerlerdeydi, gün ışığına elveda!... Özlemlerin sonu, yaşlı belleğe elveda! Kendimi o gece çok iyi hissettim. Ay'ın sevdalısı ben! Kendi karanlığımı El Hamra'yı örteleyen gece karanlığına kattım. Kısa bir an, şu Endülüs gecesinde, gecemi ışıtan o gecede, kısa bir an için yeniden görebildiğimi sandım. Zaman içinde yerini değiştirmiş, duvarların öte yakasında bırakılmış, hiçe sayılarak hakarete uğramış bir yalnızlığı gördüm! Sesler de duydum elbette. Bayramdı. Ozanlar, ezbere bildiğim dizeler okuyorlardı. Ben de onlarla birlikte söylüyordum. Sesleri izleyerek yürüyordum. Aslanlı Avlu'ya vardım, orada kıpırtısız bir zamanın, ağır bir sessizliği hüküm sürmekteydi. Dur kıpırdama, diyen olmuş gibi yere oturdum. Ozanları duymuyordum artık. Kendi sesimi kendi anılarımda arıyordum. Aynı bu bahçelerde geçen, delikanlılık yaşımda, kör olması yakın babamla ilgili ilk anım. Aniden bir kadın sesi, ciddi ve alaycı bir ses geldi dışardan. Biraz da bekliyordum bu sesi. Buralarda oturan biri vardı.

Arap alfabesinin ilk harflerini makamla okuyordu ağır ağır: Elif... Be... te... Cim... ha... dal... Harfler çınladı avluda. Şafak sökene kadar kıpırdamadan kaldım orada, kulağım kirişte, ellerim mermer sütuna tutunmuş. Duyduğum, erkek bedeninde bir kadın sesiydi. Günün ilk ışıklarından biraz önce güçlü iki el yapıştı boğazıma. Boğmaya çalıştılar beni. Son gücümle karşı koydum. Son anda sarfedilen güç güçlerin en korkuncudur. O an aklıma bile gelmeyecek fiziksel güce sahiptim. Bastonumla rastgele vurdum. Adam parmaklarını gevşetmeden acı bir çığlık attı. Bedeninin yavaşça sola kaydığını hissettim. O hızla kalktım, ve müthiş bir darbe indirdim bastonla, adama!

Canlı bir varlık mıydı, bir insan mı? Azrail mi, hayalet mi, tek başına ölüme mahkûm bir koca kuş mu, kadın mı, erkek mi? Gerçekten de yüzü peçeli bir adamla göğüs göğüse döğüştüm mü, yoksa Endülüs gecesinin düşlerinden biri miydi bu kaza anı? Sabahleyin, bitmiştim, boynumun ve ensemin ağrıdığını biliyorum. Gecenin uzun sürdüğünün ve olaylarla yüklü olduğunun da bilincindeydim. Sabahına, değişmiş olduğumun da... El Hamra'yı terketmek zor geldi bana. Bana eşlik eden genç adam meraklanmış olmalıydı. Kendimi oraya kapatmış olduğumu anlamış olmalıydı. Sabah ana kapıda beni bekliyordu. Yorgun ve uykusuz olmama karşın, mutluydum. Şimdi anlıyorum da, gece, üstüme yıkılan beden kalın ve uzun bir peruka takmıştı. Ya ölümdü ya arkadaşı filan... Beni küçümseyen ölüm bana yaklaşıyor, sonra aynı kötü tavır aynı utanmazlıkla uzaklaşıyor. O gece son gece olmalıydı. O Granada gecesinde güzel bir ölümle ölebilirdim. Ama bir delikanlı gibi savundum kendimi. Kendimi özgür hissediyordum, ağır ve eziyetli bir işkence olan bu bekleyişten kurtulmuştum. Ne zaman isterse gelebilirdi artık. Yüzünü biliyorum, sesini tanıyorum. Ellerini tanıyorum. Onun hakkında çok

şey biliyorum, ama ben de herkes gibi, gününü ve saatini bilemiyorum. Birkaç yıldan beri sürekli yürüyorum, çok uzaktan gelen ve varacağı yere varmayı artık istemeyen biri gibi...

Şu sıra neredeyim? Taze nane kokusu geliyor, meyva satıcılarının seslerini duyuyor, mutfak kokusu alıyorum, bir mutfak ya da aşevinin yakınında olmalıyız... Güçlü kokular, yanık gaz kokusu, hepsi de uzun süre yürümüş her yanı kaskatı olmuş şu ihtiyarın başını döndürmek için. Bana yalan söyleyen ve ihanet eden bir büyünün oyuncağı mıyım? Söyleyin bana, sizler ki yazgımı ellerinizde tutuyorsunuz, Cordoba, Toledo ya da Granada saraylarından bir kitap mıdır bulduğunuz yoksa bir insan bedeni mi?

Endülüs gecesini düşledim mi yoksa yaşadım mı? Granada'da geçirdiğim o geceden beri, büyük bir evin avlusunda bulunan, ipi çözülmüş bir çılgın atın gölgesi peşimde... Sessizliğiniz susmanız benim için bir zorlu deneme. Atalarınızın toprağına o kadar yabancı ve ilerleyen, sizi sarmalayan şu alacakaranlığa öylesine yakınım ki! Her şey, ölçüsüzü, sınırsızı, olanaksızı, akılalmaz olanı tasarlayan bir kadının eseri. Büyük gizin pırıltıları bunlar; onun gülünçlü yanlarını topladıysam eğer, ölüme atılmış bir insanın gereksindiği bir parçacık huzur anını saklı tutabilmek içindir.

XII. yüzyılda yaşamış El Muktedir El Mağribi divanından dizeler okuyabilirim size, nasıldı bakayım:

«Murieron otros, pero ello aconteció en el pasado
Que es la estación (nadie lo ignora) mas propicia
a la muerte
¿Es posible que yo, súbdito de Yaqub Almansur,
Muera como tuvieron que morir las rosas y
Aristóteles?»

«Başkaları öldü, ama bu geçmişte oldu
Ölüme en uygun mevsimdi bu (herkes bilir)
Yakub El Mansur'un maiyetinde, ben
Aristo ve güller gibi en sonunda ölüyor muydum
yoksa...

19

Kumlara Açılan Kapı

Yorgunluktan ve geçen zamandan bitkin, küçük gri gözlü adam; sakalına kına yakmış; başında mavi bir sarık, yere oturmuş, yaralı bir hayvan gibi yere uzanmış, gözleri açık olarak (ya da tavana mı dikmiş diyelim) derin bir uykuya dalmış olan yabancıdan yana bakıyor, adam ölmüş gibi, ne arıyor, ne düşler umrunda, ne aynalar artık, ne su kaynakları, ne sinekler, kelebekler ne de gün...

Erkeklerde de kadınlarda da kıpırtı yok. Hepsinin de merak ettiği ve birkaç kırıntısını bildikleri gize tutsak yabancıyı aniden uyandırmaya korkuyorlar. Düşünüyorlar ve bekliyorlar. Gün biterkenki güneş ışıkları eşyaların yerlerini değiştiriyor, en yalın nesnelere bile gölge kazandırıyor, onları parlak renklerle canlandırıyor, insanların yüzlerini yalıyor ve tek bir bakış üzerinde duruyor, sonra hiçbir şeyi bozmadan sahneyi silip süpürüyor. Gri gözlü adam ayağa kalkmaya çalışıyor. Bacaklarını toplayıp kalkıyor. Bir tabureye tutunarak kahvenin çıkışına doğru sürünüyor. Kirli ve yıpranmış pelerini her yerini sarmalamış. Sarığının bir ucu ile saklamaya çalıştığı yüzü zar zor farkediliyor. Kolunun altında eski bir çanta tutuyor. Kıpırtısız insan kalabalığına yaklaşıyor, duruyor ve sonra gıcırdayan bir sandalyeye oturuyor.

Adamın biri el işaretiyle gürültü yapmamasını istiyor, ama laçkalaşmış sandalye gıcırdıyor. Bir bardak su istiyor, yanındaki ona yarıya kadar dolu olan kendi bardağını uzatıyor. İhtiyar adam kolunun altındaki çantadan bir tutam sarı toz çıkartıyor, suya atıp karıştırıyor ve acılarını dindirmesi onu iyileştirmesi için Allah'a dua ederek içiyor. Bardağı gerisin geri koyuyor, başıyla yanındakine teşekkür ediyor, çantasını masanın üzerine koyup, açıyor, içinden eski bir defter çıkartıyor. Birden kaldırıyor havaya: «Her şey burada... Allah şahidim olsun...» diyor.

Dinleyenler kıpırdıyorlar yerlerinden, uyuyan yabancıya sırtlarını dönüyorlar, onu tertemiz uykusuna terketmiş oluyorlar: «Her şey burada... Sizler de biliyorsunuz...» diye yineliyor mavi sarıklı adam. Bildik bir sesle yüzlerce kez tekrarlanan bu tümce, unutulmuş ya da mahkûm kapıları açan büyülü bir anahtar gibi. Kör adamı göstererek diyor ki: «Bu adam ölünce daha bir fakirleşeceğiz. Ne çok şey var onda —öyküler, düşler ve ülkeler— hepsi de onunla birlikte gidecek. İşte bu nedenle ben buradayım, yeniden birkaç saatliğine, birkaç günlüğüne sizlerle birlikteyim. Geçen seferden beri her şey değişti. Kimileri gitti, yeni gelenler oldu. Sizinle benim aramda kül ve unutma. Sizinle benim aramda uzun bir yokluk, dolaşıp durduğum bir çöl, bir süre yaşadığım bir cami, okuyup yazdığım bir teras ve içinde uyuduğum bir mezar var. Bu kente gelene kadar ne çok zaman geçti. Ne kenti ne de insanlarını tanıyorum. Çekip gitmiştim büyük meydandan, kovulmuştum. Ovalarda ve yüzyıllar içerisinde dolaştım durdum. «Her şey orada... Allah şahidimdir...» Bir an duruyor, gözünü deftere dikiyor, açıyor onu, sayfaları çeviriyor: boş, bomboş. Yakından bakınca sayfalarda hâlâ yazı izleri, soluk mürekkeple yazılmış tümce kalıntıları, gri bir kurşunkalemle çizilmiş önemsiz desenler görülüyor. Sözlerini şöyle sürdürüyor: «Kitap boş. Boşaltılmış.

Bir gece onu dolunayda karıştırmak tedbirsizliğini gösterdim. Ay ışığı sözcükleri tek tek silmiş. Geçen zamanın kitaba emanet ettiği ne varsa, hepsi gitmiş, kalmamış..., bir iki kırıntı kalmış tamam... birkaç hece... Ay öykümüzü böylece almış elimizden. Utanmadan çalıp çırpan dolunayın mahvettiği anlatıcı ne yapabilir ki? Susmaya, kaçmaya, deliler gibi dolaşmaya mahkûm olan ben az yaşadım. Unutmak isterdim. Başaramadım. Şarlatanlarla eşkiyalarla karşılaştım. Kentleri işgal eden göçebeler arasında yolumu kaybettim. Kuraklığı, hayvan telefini, ova insanlarının umutsuzluğunu yakından tanıdım. Ülkeyi kuzeyden güneye, güneyden sonsuza arşınlayıp durdum.»

Kör adam uyanıyor başı kıpırdıyor. Gözleri açık ama hiçbir yere bakmıyor. Bakışı körlüğünün ilk gününde olduğu gibi havada, hiçbir şeye ilişip dokunmuyor. Ayağa kalkıyor. Boş bir sandalye düşüyor yere. Çirkin bir gürültü çıkartıyor. Bir erkek çocuğu koşup onu kolundan yakalıyor. Birlikte o saatte boş olan meydana çıkıyorlar. İhtiyar adam çocuğun kulağına birşeyler fısıldıyor, çocuk bir an duruyor, sonra onu bir kahvede hasırlar üzerinde oturan kadın ve erkeklerin bulunduğu topluluğa yöneltiyor. Ağır ağır konuşan, beyazlar giymiş bir kadının çevresini sarmışlar, ihtiyara da bir yer açıyorlar, bağdaş kurup oturuyor. Tüm dikkatini kadının sesinde toplamış. Adam anahtarlarının kendisinde olduğunu sandığı bir öyküden ne başını, ne sonunu ne de anlamını bilmediği bir masala geçiyor böylece. Sanki medinede geziyormuş gibi bir tümcenin orta yerinde gemiye binmekten hoşnut, Buenos Aires'teki kütüphanesinde çizdiği labirentte yolunu kaybedip gitmek tutkusu ile tam istediği biçimde yol alıyordu. Kadın anlatmayı sürdürüyor: «... dokununca böyle; görme duyusuna gelince! Ya da bu kılıç deli bir prensin imgesi, hayali! Ama kılıç yine de öğlen vakti yalkım veriyordu

güneşte, insanlarsa akan kanın pıhtılaştığı taşları yıkamaya çalışıyorlardı...»

Kör adam başıyla onaylıyordu anlatılanları.

Meydanın öte tarafında kahvede mavi sarıklı adam hikâyesini sürdürüyor: «Eğer kentimizin yedi kapısı varsa onu seven yedi evliyası var da ondan. Ama bu sevgi lânete dönüşmüştür sonra. Biliyorum şimdi, sekizinci çocuğun doğumunu ve yazgısını anlatmaya cesaret ettiğimden beri biliyorum. Ölüm orada, dışarıda. Feleğin çemberi dönüp duruyor. Ölümün bir yüzü, elleri ve bir sesi var. Tanıyorum ben onu. Uzun süredir benimle birlikte. Edepsizliğine alıştım. Korkutmuyor beni. Öykü kahramanlarımı, tek tek alıp götürdü, geçim kaynağımı kuruttu. Meydanı terkettim ama yalnızca bizi kovdular diye değil, tek nedeni bu değil; ölüm kahramanlarımı alıp götürüyordu elimden tek tek. Akşam olunca öyküyü yarıda kesip beni dinleyen sadık dostlara arkası yarın diyordum. Döndüğümde öykü bitmiş oluyordu. Ölüm belli başlı kişilerin yakasına yapışmıştı gece boyu. Öykü parçacıkları ile ben, burada buluyordum kendimi. Yaşamak ve gezmek engellenmiş olarak. Hayal dünyam yıkılmıştı. Bu ani ölümleri açıklamaya çabalıyordum ama halk yutmuyordu. Gülüşünü duyduğum ölüm ve alaylar beni gülünç duruma düşürüyordu. Geveleyip duruyordum. Ben bir anlatıcı değildim artık, ölümün elinde kukla bir şarlatandım. Başlangıçta başıma gelenleri anlayamıyordum. Yaşlanma gereği yıpranan belleği suçluyordum. Dilimde birşey kalmadı desem değil. Çünkü bir yığın öykü vardı daha. Anlatmaya başlamak yeterliydi, içlerinde ne varsa çabucak dökülüyordu. Uykusuz geceler geçiriyordum. İşte böyle bir gecede, bir insan kılığında sekizinci doğumla ölüm göründü bana Ahmed ya da Zahra, Allah'ın gazabı ile korkuttu beni. Gizlerine iha-

net etmekle suçladılar. Varlığımla kirletmiştim Gizler İmparatorluğunu. Çünkü derinlerde orda saklıydı onlarınki. Es -ser El Mekfi, yüce giz bendeydi. Öylesine içime işlemişti ki farkında olmadan beni yönlendiriyordu. Ne tedbirsizlik! Ne akılsızlık! Kara yazgımın başlangıcı. Mutsuzluğum sonsuzdu. Deliliğin yaklaştığını hissediyordum. İnsan önüne çıkacak yüz yoktu bende. Utanıyordum, lânetlenmiştim. Bütün kapıların hepsini aşamayan bu öykünün sonunu ne siz bileceksiniz ne de ben. Saklanmak zorunda kaldım. Başka yerlere gidip adımı sanımı kaybettirmeyi, başka işlere atılmayı denedim. Halk öykücüsü oldum, müşteri bulamadım. Üfürükçülük yapayım dedim başaramadım. Ud çalayım dedim millet kulağını tıkadı. Hiçbir şey yolunda değildi. Lânetlenmiştim. Lânetlenmiş! Hiç umut yoktu. Ülkenin güneyine indim, Hacca gittim. Aylarca yayan yürüdüm, dolaştım yabancı köylerde. Çılgınlık nöbetlerimde gözükmüş olmalı bana içi boş bedenler, hayaletler; benimle alay eden, bana işkence eden ölümün, yoluma çıkardıkları. Yorgun olduğum bir gün ıssız bir yerde bir ağacın altında uyuyakaldığımı anımsıyorum, sadece taşlar taşlar, bir de o ağaç vardı!... Ertesi sabah uyandığımda kendimi bir mezarlıkta buldum. Kefensiz, çırılçıplak delikanlıları, büyük bir çukura gömen beyazlar giymiş bir kalabalık vardı. Çok korkmuştum, çukura yaklaştım ve oğlumun cesedini gördüğümü sandım. Öyle bir bağırdım ki güçlü bir el ağzımı kapattı çığlığımı bastırdı. Delirmiştim sanki, ne yaptığımı bilmiyordum. Günlerce yürüyor, açıklanamaz bir rastlantı sonucu çıktığım noktaya tekrar varıyordum. Yarattığımı sandığım kişiler adımla çağırıyor ve bana hesap soruyorlardı. Kendi taşkınlığımın tuzağına düşmüştüm. Parmaklar öc yolunu gösteriyor, ihanetle suçluyordu. İşte böyle Ahmed'in babası eski bir binada yoluma çıktı ve meydana dönüp öyküyü bir başka şekilde anlatmamı istedi. Kara kuru, kaba ve de ke-

sin cehennemlik bir adamdı. Anne arkasındaydı bir sakat arabasında durmadan yere tükürüyordu. Yolunda bir de Fatuma'ya rastladım. Artık hasta değildi. Bir cuma günüydü, öğlen vakti beni durdurdu ve dedi ki: «Ben Fatuma'yım iyileştim artık.» Başında çiçekler vardı. Yazgıdan öcünü almış gibiydi. Hafifçe gülümsüyordu. Beyaz giysisi —biraz kefen, biraz gelinlik gibi— el değmemiş tertemizdi. Plilerinin arasında biraz toprak vardı. Yine bana dedi ki: «Beni tanıyor musun? Kahramanın için seçtiğin kurbanım ben. Benden çabuk kurtuldun. Şimdi kaldığım yerleri dolaşmaya ve sonsuz olsun diye dilediğim şeyleri gözlemeye geliyorum. Bakıyorum da ülke değişmemiş. Sense mahvolmuşsun. Öykünü ve bu arada aklını da yitirdin. Toprak kuru, çorak, özellikle de güneyde. Güneyi bilmezdim ben. Senin öyküne dönüyorum. Ölüleri sayıyorum, kalan canlıları bekliyorum. Sen bana hiçbir şey yapamazsın. Ben senin o bilmeden sözünü ettiğin sonsuzluğa aitim. Ülke değişmemiş ya da daha doğrusu her şeyin durumu kötülemiş. İlginç! İnsanlar darbe üzerine darbe yiyerek geçiriyorlar yaşamlarını. Hâlâ aşağılanıyorlar. Seslerini bile çıkarmıyorlar ve bir gün patlayıp sokağa dökülüyorlar ve her şeyi kırıp döküyorlar. Ordu düzeni sağlamak için kalabalığın üzerine ateş açıyor. Sessizlik ve kelle koltukta. Büyük bir mezar kazıyorlar ve insanları oraya gömüyorlar. Böyle oluyor. Ben hastayken çevremde olup bitenleri göremezdim sara nöbetlerimle uğraşır kurtulmayı beklerdim. Şimdi her şeyi duyuyorum özellikle çocukların çığlıklarını, bir de sıkılan kurşunları. Yirmisinde bile değilken serseri bir kurşunla ölmek ne aptalca! Sürüler halinde neye uğradıklarını bilmeden geliyorlar, görüyorum. Zavallı çocuklar...!»

Bir an durdu çiçeklerle gizli cebinden hurmalar çıkardı ve bana verdi: «Al ye bu hurmaları çok güzel. Korkma bunlar ölülerin gözleri yerine konanlar de-

gil. Ye bunları her şeyi daha iyi göreceksin!»

Neyse, hepsini yiyince her şeyi daha iyi, öylesine apaçık gördüm ki, hiçbir şey görmez oldum. Çok güçlü bir ışıkla gözlerim kamaştı, beyazlık içinde gölgeler gölgeler. Elbette çevremde kimse yoktu, Fatuma kaybolmuştu. Gözlerimi ovuşturuyordum. Ovuşturmaktan gözlerim acıdı. Öykü ve içindeki insanlar sonunda beni deli etmişti. Bu tür şeylerle alay etmemek gerekir! Anlatılan öyküler aynı yöreler gibidir. Uzak zamanlarda ait oldukları kişiler yerleşmiştir içlerine. Öykü ev gibidir, eski bir ev, katları, odaları, koridorları, kapıları, pencereleri, tavan arası, mahzenleri, mağaraları ve gereksiz bir yığın yerleri vardır. Duvarları bellektir. Taşın birini biraz kazıyın, kulak kabartın, ve dinleyiniz, neler var neler! Zaman, günlerin getirdiğini gecelerin dağıttığını toplar. Zaman, saklar ve tutar. Tanıksa taştır. Taşın durumu. Her taş yazılmış, okunmuş, karalanmış bir sayfadır. Her şey toprağın taneleri içinde saklıdır. Bir öykü. Bir ev. Bir çöl. Bir başıboşluk. Pişmanlık ve bağışlama. Bağışlamanın saklamak olduğunu biliyor muydunuz? Beni göklere çıkartacak sevaplarım yok. Beş farzı unuttum. Öykülerimi bulduğum kaynak hiç kurumayacak diye düşünüyordum. Okyanus gibi. Arka arkaya gelen, değişen ve yağmur veren bulutlar gibi. Af diliyorum. Kim bana unutturacak bütün bunları? Her şeyi örteleyen ve gizleyen kumların ermiş kişisi adı sanı bilinmeyen bir ozanın, bana yardım edebileceğini söylediler. Ben de yola çıktım. Her şeyimi bıraktım. Kervana yayan olarak katıldım. Terkettim her şeyi. Çuha giyindim. Arkama bakmadan güneyin yolunu tuttum. Ne aile, ne meslek, ne bir ilişki. Eskiden yarını düşünmeden yaşardım. Büyük meydanda çevremi saranlar vardı. Dikkatli ve sadık dinleyici kitlesi öykülerimle yaşar, karın doyururdum. Huzur içinde uyurdum. Eski elyazmalarına dalardım. Başkalarının işlerine burnumu sokardım. Ta ki İskenderiye'den zavallı bir

kadın beni görmeye gelene kadar. Zayıf ve esmerdi. Her şeye dikkatle bakardı. Meydandan gelip geçen anlatıcılar arasından beni seçti. Hemen de söyledi bunu: «Herkesi dinledim, tek siz aslında teyzem olan dayımın başından geçenleri anlatabilirsiniz! Bu bilmecenin ağırlığından kurtulmak gereksinimini duyuyorum. Bu uzun zaman önce ailemizin üzerine çöken bir gizdir. Dayımın gerçek kimliği öldüğü gün ortaya çıktı. O günden beri bir kâbustur yaşadığımız. Bu öyküyü herkese açıklarsak dedim, efsane olur ve herkes bilir bunu, mitler, efsaneler, yalın gerçekten daha dayanılabilir şeylerdir.

Böylelikle Ahmed Bey'in öyküsünü en ince ayrıntılarına kadar anlattı. İki günümü aldı. Söylediklerini de kullanacağımı ve ülkemize nasıl uyarlayabileceğimi düşünerek dinliyordum. İki toplum arasında çok az fark var, her ikisi de Arap ve Müslüman feodal ve gelenekçi. Ona ne diye benim üstümde durduğunu sordum. Belki de göklere çıkarmak, övmek için beni ötekilerden daha çok hayal gücüm olduğunu söyledi ve sözlerine şöyle devam etti: «Bu öykü şimdi artık sizde. Gece gündüz onu düşüneceksiniz. Hem bedeninizde hem kafanızda yer açacak kendine. Ondan kurtulamayacaksınız. Uzaklardan gelen bir öykü. Ölümün koynunda yaşadı. Onu size anlattığımdan beri kendimi daha iyi, daha hafif ve daha genç hissediyorum. Size hem bir hazine hem de derin bir kuyu veriyorum. Dikkat, ikisini birbirine karıştırmamak gerekir, artık size kalmış! Bu gize de yaralarına da saygılı olunuz. Anlatılanları insan ruhunun has bahçelerinden ki yedidir bu, geçirerek aktarınız. Elveda dostum, suç ortağım benim!»

Beni terketmeden önce, ikiyüz sayfadan fazla tutan büyük bir defter verdi bana. İçinde Ahmed Bey'in güncesi ve düşünceleri vardı. Tekrar tekrar okudum. Her seferinde daha bir sarsılıyor, bu öyküyü ne yapacağımı bilmiyordum. Ben de onu anlatmaya başladım.

Anlattıkça derin kuyulara dalıyordum..., kahramanlarım beni terkediyorlardı... Meydanın boşaltılıp temizlenmesinden yararlandığım güne kadar sonuçlar çıkartıp durdum öyküden ve güneyin yolunu tuttum. Dolunayın ışığında kitabın yazıları hepten yok olunca, ilkin korktum. Ama kurtuluşumun ilk belirtisi oldu bunlar. Ben de her şeyi unuttum. Eğer aranızdan biri bu öykünün sonunu bilmek isterse, dolunaya sorsun. Ben, kitabı, hokkayı ve hokkakalemini size bırakıyorum. Ben ölülerin mezarında Kur'an okumaya gidiyorum.

Aralık 1982 - Şubat 1985

SON

KUM ÇOCUK

Tahar Ben Jelloun

Tahar Ben Jelloun, kitaplarını Fransızca yazıyor, ama Faslı bir yazar. «Ben Fransızca da yazsam, bir Arabım,» diyor. **Kum Çocuk** adlı bu romanının devamı sayılan **Kutsal Gece** adlı kitabı, Fransa'nın ve dünyanın en büyük edebiyat ödüllerinden biri olan 1987 **Goncourt Ödülü**'nü kazanınca **Tahar Ben Jelloun**'un ünü bütün dünyaya yayıldı. **Kum Çocuk**, bir türlü oğul sahibi olamamış Faslı bir babanın, son doğan kız çocuğuna oğlan kimliği vermesinin ve onu tam bir erkek gibi yetiştirmesinin romanıdır. Yazar, bu romanını gündelik bir olaydan esinlenerek yazmış. Yer yer erotik boyutlara ulaşan bu romanda yazar, lirik ve kutsal bir anlatım tadını yakalıyor. İnanılmaz, gizlerle dolu, şaşırtıcı bir masal görünümündeki bu romanıyla **Tahar Ben Jelloun**, okurun ilgisini sürekli canlı tutuyor. Kuzey Afrika toplumunun geleneksel din ve ahlâk anlayışının bir tür eleştirisi de olan **Kum Çocuk** ve onun devamı sayılan **Kutsal Gece**'nin ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

Kapak resmi : PAOLA PIGLIA

ISBN 975-510-008-3

88.34.Y.0162.0051